

ISSN 1023-7186

فصلنامه فرهنگی ، ادبی ، هنری

سایه : ۳-۹۸

پائیز ۱۳۷۴

تورکجه - فارسجا اوندی دینچی ایل

واپس

شماره امتیاز ۸۵۳۸

صاحب امتیاز و مدیر مسئول:

دکتر جواد هیئت

۱۴۵ صحیفه

تکوی مسجد - تبریز

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ایچینده کیلر

(قیزاست)

صفحه

۲	۱- نام یونس امره یه صومبی بیر باخیش
۱۴	۲- تهر ایذا یونس امره گونو
۱۶	۳- دو قنور جواد هیئت یین ۷۰ یاشی مئاسبتده باگی دا کتچیر یان مرام
۴۲	۴- آذربایجان عالیز آکادمیاسی پرزیدنتی آکادمین نندار سالایف یین نطقی
۲۶	۵- نضولی قورولتایی تهر ایذا
۲۵	۶- پرزیدنت خیدرعلی یین نماننده سی دو قنور قاطمه عبدالله زاده یین نطقی
۲۶	۷- شعر: رضا همراز
۲۷	۸- آذربایجان جراحلا جمعیتی یین صدری پروفسور نور نین رضایف یین نطقی
۲۲	۹- گورنله . شعر: روزگار ائندی 'وا
۲۶	۱۰- وفالی اوره کتک ، شفالی اللره شعر: تپی خیزی
۲۵	۱۱- نضولی دن بیر غزل
۲۶	۱۲- ادبیات اینستیتوتونون ذیر کتور پروفسور یاشار قاریف یین نطقی
۴۲	۱۳- یختیار وایا واده یین ۷۰ یاشی مرامی
	۱۴- سخرانلی جهاب آقای خلیف رضا بیگدلی سنیر محترم جمهوردی اسلامی ایران دو
۴۲	آذربایجان
	۱۵- آذربایجان طیب اولتوروسینده سی یین اراکتور پروفسور اعلیحان امیراضایف یین
۴۵	نطقی وینو گرافیس
۴۹	۱۶- بیجا ق و قلم ، شعر: یختیار وایا واده دن
۵۰	۱۷- بیلدی بیلیش . وارلیق
۵۱	۱۸- نه یاخشی کئی . . . شعر: حسین گورنله ایشلر
۵۲	۱۹- گدیر یین . شعر: نورعلیق حسین زاده
۵۳	۲۰- آذربایجان داخالی ایشارلار نظر لیگی صحید مدیری دو قنور پروفسور قلی یف یین نطقی
۵۵	۲۱- پاش ساغلیغی . وارلیق
۵۶	۲۲- گورنکلی شاهر ح . م . ساوالان یین شعر
۵۶	۲۳- شعر: بهرام اسدی

- ۲۴- پروفیسور غلامحسین بیگلری نین نطقی
- ۲۵- فخری دو قنورا . وارلیق
- ۲۶- تولدی دیگر . شعر . پروفیسور بیگلری
- ۲۷- نخجوان دانشگاهی نین نماینده سی دو چنت عین الہ مددلی نین نطقی
- ۲۸- تبریکار . کانادا کی آذربایجانلیلار قنوراسیونو (دوقنور سعبید کاظمی)؛ دوقنور رضا بر اهنی «نظامی گنجوی» درگیسی و «شهریار» غزنی ، سوئد آذربایجان کولتور اوجاغی (اسد صادقی) ، باکی شهرینده یاشایان جنوبی (ایران) آذربایجان ضیالیلار بیرلیگی عباس عبدالله حاجعلی اوغلو آذربایجانین استانبول باش کونسولو
- ۲۹- عزیز قام دوستوموز دوقنور جواد هیئت ۱. آذربایجان جمهوریتی مطبوعات ونشریات ناظری صابر ستمخانلی
- ۳۰- ۷۰ ایللیک یوبیلی مراسمینده دوقنور جواد هیئت ین تشکور نطقی
- ۳۱- باکی رادیوسونون مخبری شرف خانیمین مصاحبه سی
- ۳۲- دوقنور جواد هیئت ین طوسی دانشگاهیندا اسلام مدینتی نین اوروپا مدینتی نین ظهورو نداکی تاثیریی باره ده نطقی . اراده علی اووا
- ۳۳- اوجدی اثرلری نین تورک دیلینه ترجمه سی ونشری مسئله لری . عیسی حبیب بیگلری
- ۳۴- شعر آخشامی . مزوچهر قدیمی وامداله قدسی
- ۳۵- پژوهشی در ریشه یابی لغوی سرداوا ، نوور و صریح اردبیل . ع . ده حیلانچی
- ۳۶- پروفیسور توپچو باشوفون آنادان اولماسی نین ۱۰۰ - جوایی دوقنور . پروفیسور لطیفان امیر اصلانوف
- ۳۷- ساوالان . عزیز محسنی
- ۳۸- آذربایجان موسیقی سی وموغاملار . . . گوندورن : نادعلی پیام
- ۳۹- یونس امره نین ایر شعری نین بشلمه سی : ساوالان
- ۴۰- گزاف دگیلدور . شعر . یونس امره
- ۴۱- چیچکلر گروهورون اوشاقلار سمناری
- ۴۲- آقای صمد سرداری نیا دان تجلیل
- ۴۳- قانلی سنه لرین عبرت درسی . پروفیسور یاووز آخوندوف
- ۴۴- قدیم تورک آبیده لرینده خصوصی آدلار . دوچنت نهبی عسگروف
- ۴۵- سیناغا چکیلن عاشیت . محرم جهنروف وعین الہ مددلی
- ۴۶- پروین اعتصامی ودوغزل چاپ نشده اش . صمد سرداری نیا
- ۴۷- گنججه قورخوسو . شعر . حسن مجد نیا
- ۵۸
- ۶۰
- ۶۱
- ۶۲
- ۷۰
- ۷۲
- ۷۸
- ۸۰
- ۸۴
- ۸۶
- ۸۷
- ۸۸
- ۹۲
- ۹۸
- ۱۰۷
- ۱۰۸
- ۱۰۹
- ۱۱۱
- ۱۱۲
- ۱۲۲
- ۱۲۶
- ۱۳۲
- ۱۴۵

وارثیق

فصلنامه فرهنگی فارسی و ترکی

تورکجه - فارسجا فرهنگی درگی

۱۳۲۴

۱۲- جی ایل پاییز ساییسی

یازان: دو قنور جواد هیئت

یونس امره یه عمومی بیر باخیش*

یونس امره میلادی ۱۳- جو عصرین ایکینجی یاریسیندا و ۱۴- جی عصرین اوللرینده اورتا آنا طولودا یا شامیش متصوف ببرخلق شاعیری و عینی زاماندا شرق ادبیاتینین دا ایلیک نماینده لریندن بییری دیر.

اونون دوغولدوغو بیئر و ایل هابئله املوم تاریخی وقبری قطعی شکیلده بللی اولمادیغی حالدا ان چوخ قبول ائدیلمن فیکیرو عقیده یه گوره بئله دیر:

یونس ۴۰- ۱۲۳۹ میلادی ده ساکاریا نهری کناریندا بیر کنسوده آنادان اولموش (۵۶۳۸ق) و میلادی ۲۱- ۱۳۲۰=۵۷۲۰ق ده اسکی شهرین اطرافیندا ساری کوی ده وفات ائتمیش دیر. بو گون تورکجه ده ۱۵ یونس امره قبری وارسادا ان چوخ اعتبارلیسی ساری کوی ده اولان قبردیر. یونس امره یا شادیغی مدته چوخ گزمیش، آنا طولو (روم) نون هر طرفینه و شاما سفر ائتمیش و قوجالیق چاغیندا آنا یوردو ساری کویه قایتمیش و اورادا آلاهیین رحمتینه قووشموشدور. اموزو بو باره ده بئله دئمیشدیر:

ابندیک رومو قیشلادیق چوخ خیروشر ایشله دیک
اوش باهار اولدی گئرو کؤچدوک الحمدالله.

یونسین لقب اولراق سنجدیگی امره، عاشق، قارداش و شاعیر دئمکدیر و یونس امره دن باشقا شاعیرلرین ده لقبی اولموشدور. مثلا "یونسین شیخی و مرادی تابدوق امره و بکتاشی شاعیرلریندن سعید امره ده عینی لقبی ایشلتمیشلر.

يونسا مره او حون اُمى دئمبشلىر، بۇنو اُونون بعضى شعرلىرى ده
تصديق ائدير:

نه الف اوقودوم نه جيم، واليغيندا ندير كلجيم (كلاميم)
بيلميه يوزبين منجم طالعيم نيلددوزدان گلير
قوللار سنون سن قولارون گناهلارى چوق بۇنلارون
اوجماغينا قوبونلارى بينسونلر بۇراق چلبوم
نه سلطان نه بالاردا سين نه كوشك نه سارابلاردا سين
گيردون مسكنلر گونلننه ابديندون دۇراق چلبوم
نه علمم وار نه طاعتيم، نه گوجوم وار نه طاقتيم
مگر سندن عنايتيم قىلا يوزوم آق چلبيم

اما بۇنلارا قارشى اُونون علم اصول اوخودوغونو گۇسترن بيتلىرى
ده واردير:

بنيم گىبى مُجرم قول بىر داخى استيه بۇل
ديليمده علم اصول، ديله گم دونيا سئور.
آييدىن يۇنسه دۇرسون، نوزونى تۇراغا سۇرسون
اؤگودون كندويه وئرسين، اؤنودوغون تۇنسون دئميش
دؤرد كتابين معنيسين اوقودوم حاصل ائتديم
عشقه گلينجك گؤردوم بىر اوزون هجه ييميش.

شعرلىرىنى اوخودوغوموز دا اُونون تصوف، اىران ادبىياتى، هند،
يونان ميتولوژىسىنى قرآن كريمده كى بىغمبرلرمن قصه لىرىنى بيلديگى
نى گؤروروك، اُونون هئچ بىر شعرى بوخدور كى اوندا كلاسيك شىرق
ادبىياتىنين مضمونلارى اولماسين و اسلامى و تصوفى عنصرلره هورو-
لموش اولماسين، اونا گؤره ده يونسا مره نى خلق شاعرى اولماقلا
ياناشى كلاسيك تصوف ادبىياتين اُونحو شاعرلرىندن ده سايماق
گره كير، يونسا مره گنحليگينده قونيه به گئدىب، مولوى نين حضورنا
چاتميش و اونون مريدلرىندن اولوب سمع و سماع مجلسلىرىنده اشتراك
ائتميشدير، اؤزو بۇ باره ده بئله دئميشدير:

مولانا صحبتينده ساز ايله اشارت اولدى
عارف معنايا دالدى (سماع مجلسى) چون بئله دبر فرشته
مولانا خداوندگار بيزه نظر قبلالى

اۋتون گۇرگلو نظرى كۇنلوموز آيناسى دىر .

يونس مولانادان سونرا تاپدوق آديندا بىر شىخ ايله تانىشىش
اولور و ۴۰ ايل اۋتون درگاھيندا شاگردلىك ائدير و نهايت اۋزو
مُردلىك مرتبه سينه يۈكسەلير .
تاپدوق حقينده بئله دئيبير :

تاپدوغون تاپۇسوندا (حضور) قۇل اۋلدق قاپۇسوندا
يوتس مسكين چىي ايدى پيشتيگ الحمدالله .

يونسىن ايران ادبىياتىنى فارسجا و عربجهنى بىلدىكى ،شعرينده قرآن
آيه لرىندىن و حديثلردن كتىردىكى حُجّت و مثاللار و مولوىنىن دىوان
كبيريندن و سعدى دن ائله دىكى منظوم ترجمەلرى ده كۆستيرير . مثلاً :

سن جانۇندان گئچمەدېن جانان آرزو قىلارسۇن
بئلدىن زُنار آچمادون ايمان آرزو قىلارسون
طفل نارسته گىبى اته گون آت ايلەيۇب
اله جوگان گيرمەدېن ميدان آرزو قىلارسون

بو بيتلر بيزه سعدىنىن آشاغيدا مطلعىنى وئردىگىمىز غزلىنى
خاطيرلادير :

از جان برون نيامده جانانت آرزوست
زُنار نابريده و ايمانت آرزوست
چون كودگان كه دامن خود اسب مىكنند
دامن سوار كرده و ميدانت آرزوست

ويا :

بىز طالب علملريز عشق كتابىن اۋقوروز
چلب مُدرس بيزه عشق خود مدرسه دىر .

مولوى دن :

مكتب عاشق ز مكتبها جداست
عاشقان را مذهب و مكتب خداست
اي عاشقلار اى عاشقلار
عشق مذهبي دين دىر بنه
گوردى گوزوم دوست يوزونى
ياس قامو دوگوندور بنه

بو دونيانين مثالى
بىزىز بىر دگىرمنه
غفلت آنىن سىدى
خلق آندا اوگوتسه (۱)

يونس دن بىر شعر ديوانى و بىر رساله النصحيه قالمىشدير. بو رساله مشنوى شكلىنده يازىلمىش ۵۶۲ بيت دن و بىر منشور مقدمه دن عبارتدير و آلتى باب و داستان دان ؛روح نفس ،قناعت ،غضب (بو شو) صبر ،حسد و خىسلىك و عقل دن تشكىل ائتمىشدير. رساله نىن سۇنوندا رساله نىن ۷۰۷ ھ.ق (۱۳۰۷ م) دا يازىلدىغى قىدا ئىدىلمىشدير .

سۇزه تارىخ يىدى يوز يىدى ايدى
يونس جانى بو يولدا فىدى (فدا) ايدى.

مثنوىلىرىنده عطار ،سنائى ،سعدى و مولوى نىن تاشىرى گۇرولمكده دىر. يونس امره نىن شعرلىرى و اونون حقىنده يازىلان منقبه لىر خلق آراسىندا يىتدى عصر دن برى يايىلىب ياشادىغى حالدا آيدىنلار (ضىالىلار) آراسىندا ۸۰-۷۰ ايلدن برى تانمنماغا و تقدىر ائدىلمگه باشلامىشدير. توركيه ده حۇرماتلى دوستلاريم رحمتلى عبدالباقى گول- پىنارلى ،رحمتلى فاروق تيمورتاش و طلعت هالمان (حلمان) و هابىلله نجاتى بۇرسالى و احمد قاباقلى اونون حقىنده تدقيقات آپارمىش و دگرلى اثرلر يازمىشلار. پروفىسور طلعت هالمان اونون شعرلىرىنى انگلىزجه به منظوم ترجمه ائتمىش و ايندىانا پۇلىس اونىورسىتته سىنى اونو ۱۹۸۱ ده نشر ائتمىشدير. طلعت هالمان نىن كتابى نىن بىر حىصه سىنى مقدمه ايله بىرگه وحيدامامى فارسجا يازمىش و ۱۳۵۵ دە RCD طرفىندن تهران دا نشر ائدىلمىشدير .

يونس امره اغۇز ساغلىغىندا مشهور اولوب ،اغۇلوموندىن سونرا شعرلىرى تگه لرده و خلق آراسىندا اوخونوب ازىرلنمىش و بىر پىركىمىسى سۇيلىب سايىلمىشدير. او شعرلىرىنده خصوصيله قۇشما شكلىنده يازدىغى ايلاهىلىرىنده تصوف فيكرلىرىنى ،وحدت وجود عقيدة سىنى و تانرى عشقى و انسان سئوگىسىنى تىرم ائتمىش و خلق آراسىندا محبت و دوستلۇغو

۱- دارتيلان ،ازىلن ،سۇ چىخارتماق (ديوان الغات ترك دىزىبنىسى

تېلىغ ائتمىشىدېر، اُونون ايلاهىلىرى بكتاشى، قزلباش و حيدر يه فرقه - لرى شاعىرلىرىنه تاشىر ائدىب، بكتاشىلر اُونون حقىنده چوخلو - منقبه لىر يا زمىشلار .

شعرلىرىنده داها چوخ هجا وزنى بعضا" ده عروض وزىنى سئچمىشىدېر . يونس امره ايلاهى و غزلىرىنده وحدت وجود فلسفه سىنى دۇيغولسو و ساده بىر دىلله بىيان ائتمىش و تورک تصوف شعرىنى ان يوکسک درجه يه قالدىرمىش و آنا طولى دا دىنى - تصوفى ادبىياتىن تملىنى قويموش دور .

يونس امره فارسجا دان تورکجه يه گئچىش دۇرونون شاعىرى دىر . بو باخىمدان دا تورکلر اوچون بهاء بيجىلمز درجه ده قىمتلى دىر . دانته - نىن ايتالىدا و شكسپىرىن انگلتره ده و ويلون (VILLON) ون فرانسه ده ائله دىكلرىنى آنا دولودا او حيا تاكئچىرمىشىدېر . رحمتلى دوستوم و اوستادىم فواد كۇپرولونون دئدىگى كىمى: " ان درىن و مشكل طبيعت اغتەسى (ما وراء الطبيعة) مسئله لىرىنىن، اُونون الينده حىرت وئرىجى بىر آچىقلىق و بسىطلىك قازاندىغى گۇرولور كى حتا ايرانىنىن ان بۇيوك صوفى شاعىرلىرىنده بىله بۇنون امثالى آزدىر . " يونس امره نىن دونيا گۇروشو و دۇشونجه سىنده حياتىن اساسى اوچ مفهوم اۇزرىنده قۇرولموشدور: " تانىرى ، انسان ، محبت " .

تانىرى عشقى يونسىن بۇتون وجودونو قاپسامىش و وارلىغىنا معنا وئرمىشىدېر . او حق عاشقى و خلق شاعىرى دىر . خلقى خالق دن آيىرما - دىغى كىمى خالق عشقىنى ده خلق و انسان سئوگىسىندن آيىرى گۇرمور .

او محبت جارچىسى دىر و خلقه سئوه لىم - سئويله لىم دئىير . يونس گۇره تانىرىا عشق و عبادت انسانلارا محبت يوللىلا مۇكون اولور .

يونس شعرلىرىنده انسانىن اضطرابىنى دىله گتيرىر و قۇرتولوش يولونون باشدا تانىرى سئوگىسى اولدوغونو سؤيله بىر و تانىرى سئوگىسىنه قۇوشماق اوچون ده انسانلارى سئومك و اونلارا ده گـر وئرمه گىن شرط اولدوغونو بىلدىرىر .

او دا محى الدين عربى كىمى محبتى ان يوکسک مرتبه سايير و كاشنا - تىن يارا دىلىشىنى محبت و عشق ده گۇرور ، باشقا سۇزله محبتى

وارلیغین اساسی و جوهر-اؤزو بیلیر، و بو خصوصدا مشهور حدیث
 قدسی بیزه خا طیرلادیر: كُنْتُ كَنْزًا "مخفیا" فَا حَبَبْتُ أَنْ أُعْرَفَ
 فَخَلَقْتُ الْخَلَائِقَ لِیَعْرِفَنِي (من گیزیلی بیر خزینه ایدیم تا نینما غمی
 سئودیم اونا گؤره خلائی قی یارا تدم، بیئر و گوی یارا دلدی، عشق ایله
 بنیاد اولدی، توپراغا نظر قلدی، آقسیردی دوروب گلدیم.)
 او انسانی تانرینین مظهر کاملی بیلیر، اونا گؤره انسان تانری
 دان قویموش بیر جوهر دیر و اوندان موقت اولاراق آیریلیب دونیا یا
 گلمیش دیر و گینه اصلینه (تانری یا) قووشا جا قدیر (إِنَّا لِلَّهِ وَاِنَّا
 إِلَيْهِ رَاجِعُونَ) آیه شریفه نین معناسی بودور، او بوباره ده بئله دئییر:

بو جهانان گلمه دن معشوق ایله بیر ایدیم
 قُلْ هُوَ اللَّهُ صَفْتَلَى بَیْر بَیْشَان نَور ایدیم

سونرا اولوم اوچون بئله دئییر:

تن فانی دیر جان اولمز، گئدنلر گینه گلمز
 اولور ایسه تن اولور جانلار اوله سی دگول.

محی الدین عربی نین آنا طولودا یایدیغی وحدت وجود فلسفه سینسه
 گؤره: سئوگی وارلیغین اؤزو (جوهری) دیر. هر شئین ظهورو عشق ایله
 اولموش وصال دا ایلاهی عشق ایله دیر.
 یونس امره صوفیلرین اینانیدیغی صدور و تجلی و عروج حقینده بئله
 دئمیشدیر:

اؤرادان گؤندریلدیم عشق ایله بیله (برابر) گلدیم
 بو عالمه جیجقاق بیر عجب حاله گلدیم
 گور نه یووادان اوچدوم خلقه رازیمی آچدیم
 عشق توژاغونا دوژدوم توتولدوم اله گلدیم
 گلدیم اوش گینه و ارام (گئدم) گینه رحمانوم بولام
 سانورلار بنی بوندا دا وارا مالا گلدیم .

مولوی ...

یونس ده دیگر عارف و صوفیلر کیمی معرفت و بیلگیین سئزگی و احساسلا
 کسب ائتمک مومکون اولاجاغینا اینانیر. یونس امره حق عاشقی اولدوغو
 کیمی اوندان غیرینه ده اعتناسیز دیر و همیشه بو عشقیله یانیر و
 اونا قووشماق ایسته ییر.

ایندی یونسین اؤزدیلیندن ائشیدهک:

بنه سنى گرهك سنى	عشقن آلدی بندن بنى
بنه سنى گرهك سنى	بن يانارام دُونو (گئجه) گُونو
نه يوقلوغا يئرينيريم (اسفله نيرم)	نه وارليغا سئوينيريم
بنه سنى گرهك سنى	عشقين ايله آوُونوروم
عشق دنيزينه دالديرير،	عشقين عاشقلار اولدورور
بنه سنى گرهك سنى	تجلى ايله دولدورور
مجنون اولوب داغا دوشم	عشقين شرابيندان ايچم
بنه سنى گرهك سنى	سن سين دون وگون انديشم
اخيره آخوت گرهك	صوفيله صحبت گرهك
بنه سنى گرهك سنى	مجنونلارا لىلى گرهك
كولوم گؤيه سووورالار	اگر بنى اولدورهلر
بنه سنى گرهك سنى	توپراغيم آندا چاغيرير
گون گئچديكجه آرتار اولدوم	يونس دورور بنيم آديم
بنه سنى گرهك سنى	ايكى جهاندا مقصودوم

سُونرا حق تعالىنى آختاريركن بئله دئير:

ايسته مه گيل حقى ايراق گُونولده دير حقه دُوراق
سن بنليگين الدن بۇراخ تندن ايچرى جاندادير

يونس امرده انسان سئوكيسي: داها اول سؤيله ديگيميز كيمي
يونس امره يه گؤره تانرى سئوكيسى نين يولو انساني سئومكدن گئچر،
او بير كُونول الله ائتمكى، سئومه گى و سئويلمه گى ان بؤيوك عبادت
بيلير. دينلرى، سؤى - عرقلارى، رنگلرى و ديللرى آيرى اولسا دا
انسانلارى تانرى ياراتميش هم ده توپراقدان ياراديب او ز رُحوندان
اونا بؤفله ميشدير، اونا گؤره اونلارين خميري و جوهرى بير دير،
هاميسى تانريدان بير پارچا دير و بير - بيرينه قارداشديرلار. اونا
گؤره ده بوتون انسانلارى سئوملى و سئومكى تبليغ ائتملى، او بو
باره ده بئله دئير:

۷۲ ملته بير گؤز ايله باقمايان
شرعين اولياسيه حقيقت ده عاصى دير.
من گلمه ديم غوغا اوچــــــــــــــــون
بنيم ايشيم سئوى اوچــــــــــــــــون

دوستون ائوى گۈنۈللىرىدەر
گۈنۈللىر ياپماغا گلدېم

بېن كز حجه واردىن ايسه بېن كز قضا قىلدىن ايسه
بېر كز گۈنۈل قىردىن ايسه گر كسه وار بوللار دوقو
گۈنۈل مى يئى ، كعبه مى يئى ، آيىت بنه عقلى ارهن
گۈنۈل يئى دۇرور زىرا كىم گۈنۈلدە دېر دوست دۇراغى
يونس دەكى هومانىزم (انسانپەرورلىك) دانته و توماس مۇردا كسى
كىمى خرىستىانلارا و كاتولىكلره مخصوص دگىل اوزونون دىدىكى كىمى
۷۲ ملته عىنى گۈزلە باخىب هامىسىنى سئومكده دېر .

يونس امره يه گۈره انسانا ان بۈيۈك دوشمن كىن دېر، كىن آدمى
رىاكار، ايكى اۈزلۈ كىچىكلى - پاخىل ائدر، اونا گۈره انسان
كىنهنى اوزونون اۈزاقلاش دېر مالى و حتا دوشمنىنى ده سئومه لىدېر .

آدىمىز مسكىن دېر بېزىم	دوشمانىمىز كىن دېر بېزىم
بېز كىمسە يه كىن تۇتما بېز	قامۇ عالم بېر دېر بېزه
گلىن تانىش اولاليم	ايشى قولاي (آسان) تۇتاليم
سئولهيم سئولهلم	دونيا كىمسە يه قالماز

* * *

كىم بېزه داش آتار ايسه گۈللىر نثار اولسون آنا
اۇرماقلىغا (وۇرماغا) قصد ائدەنن دۆشم اوپم اياغىنى

يونس امره درويش بېر شاعىر دېر، او حقىن و خلقىن خدمتىنده اولان
بېر درويش دېر، اونا گۈره درويش اينا ندىغى بېر انسانىن آردىندان
سئوكى آتشىله گۈنلۈنو تمىزلە يىب تانرىلا آراسىندا كى پردە لىرى
قالدېر ماغا جاليشار، اوزونو تانىماق ويئىنمك اىستەين درويشىنى
بەشت دن اومىدى و جەنم دن قۇرخوسو بۇخدور .

اۇچماقدان (جنت) اوموسو يۇق
تامۇ (جەنم) دان قۇرخوسو يوق

درويش اوزونو قۇرتا رماق (نجات وئرمك) لا كفايت ائتمىر، اطرافىنى
دا ايشىقلاندىرار، يونس امره تانرىنى قلىپىنده گۈره ن و قۇرخونون
بئرىنه سئوكىنى قۇيان و سئومەكى تىكجە پىرستش بۇلو سايبان

درویشلردندیر .

درویش قازان یئنه بیئدیر
بیر کونول اله گتیر
بین کعبه دن بیئرک دیر
بیر کونول عمارتی

درویش دئدیکلری خرقة ایله تاج دگیل
گونلون درویش ائیلپه یین خرقة یه محتاج دگیل.

یونس امره نین دینی عقیده لری: یونس امره حقیقی معنا سیله بیئر
مسلمان دیر. لاکین حق عاشقی اولدوغو اوچون تانیرینی قورخو ایله
دگیل عشق ایله پرستش ائدیر و حقی تاپدیغی اوچون قورخودان قور-
تولدوغونو سؤیله بییر :

نیته کیم بن بنی بیلدوم بقین بیل کیم حقی بولدوم
حقی بولونجایدی قورقوم شیمدی قورقودان قورتولدوم

قرآن کریم باره ده بئله دئیر:

من بیر کتاب اوخودوم قلم اوونو یا زما دی
مُرکَّب ائیله یئدیم یئتمپه یئدی دنیز

صبح ناما زی حقینده بئله دئیر:

سنه دیرم ای ولی تور ایرته ناما زینا
اگر دگولسن اولی تور ایرته ناما زینا
اذان اوقور موذن جا غیرور آلا اله آدین
بیقما دینون بنیادین تور ایرته ناما زینا

پیغمبریمیز حقینده بئله دئیر:

حق یاراتدی بیئر - گوی اؤل احمدین دوستلوغونا
"لولاک" آنا دلیل اولدی اونسوز بیئر گوی وار اولما دی

بو شعرده بو حدیث قدسییه اشاره ائدیر: "لولاکَ لَمَّا خَلَقْتَ الْاَفْلاکَ"
(اگر سن اولما سایدین فلکلری یاراتما زدیم).

دیلی: یونس امره فارسجادان تورکجه یه گئجیش دورینین شاعیری
دیر. او خلقینین دانشیق دیلیله یا زمیش و دانشیق دیلینین ادبیات
دیلی سویه سینه قالدیرمیشدیر. بو باخیمدان اوونو آنا طولی ادبی
تورکجه سینین قوروحوسو و یا قوروجولاری نین ان اؤنملیسی سا یا

بیلریک .

یونس امره نین یاشا دیغی زامان آنا طولی تورکجه سی هنوز تما میله
تشکول اشته میشدی، اونا گۆره اونون دیلینده اورتا آسیا تورکجه سی-
نی خاطرلادان اسکی تورک سۆزلری و کۆلتور عنصری واردیر. اونون
دیلینده تورکجه، فارسجا و عربجه سۆزلر قوشا ایشلنمیشدیر. بـؤ
سۆزلر داها جوخ دینی و تصوف تریمیلری و اصطلاحلارینا عائددیر. مثلا
چلب - تانری - الله، اوجماق، جنت، تامؤ - جهنم، عشق - سئوی، سؤچ -
گوناه، آسی - کار - فایدا، سؤجی - شراب، ایکی لیک، شرک، جان آلیجی -
عزرائیل، بیتتی - کتاب کیمی،

یونس امره نین دیلی تمیز تورکجه دیر و آذری تورکجه سیله بؤ گونکو
استانبول تورکجه سی آراسیندا دیر و بیزیم باشا دؤشدوگوموز بیـر
تورکجه دیر .

یونس امره خلقه خطاب ائتدیگی اوچون شعرلرینی داها جوخ هجا
وزنیله یازمیش. اونا گۆره ده داها آز فارسجا - عربجه سۆزلرینی
ایشلمگه مجبور قالمیشدیر.
!وز عشقی باره ده بئله دئییر:

بن یؤروروم یانا یانه	عشق بویادی بنی قانا
نه عاقیلم نه دیوانه	گل گۆر بنی عشق نئیلهدی
که اسهریم یئللر گیبی	که تۆزاریم یۆللار گیبی
که آقاریم سئلر گیبی	گل گۆر بنی عشق نئیلهدی
آقار سۆلایین چا غلاریم	درتلی جیگریم دا غلاریم
شیخیم آنوبان آغلاریم	گل گۆر بنی عشق نئیلهدی
یا الیم آل قالدیر بنی	یا وصلینه اردؤر بنی
چوق آغلاتدون گۆلدور بنی	گل گۆر بنی عشق نئیلهدی
مجنون اولوبان یؤروروم	اول یاری دؤشده گۆروروم
اویانیب ملول اولوروم	گل گۆر بنی عشق نئیلهدی
مسکین یونس بیچاره ییم	باشدان ایاغا یاره ییم
دوست الیندن آواره ییم	گل گۆر بنی عشق نئیلهدی

عؤمؤر اوچون ده بئله دشمیشدیر:

گلدی گنجدی عومروم بنیم
 هله بانا شوپله گلدی
 اوشبو سوزه حق تانیق دیر
 بیر گون اولا چیخا گیده
 شول بیئل اسیب گنجمیش گیبی
 شول گوز یوموب آچمیش گیبی
 بوجان گؤدیه قونوقدور
 قفسدن قوش اوچموش گیبی

یونس امره اولومو اوچون ده بیله دشمشدیر:

بۇ دونیادان گذر اولدوق
 بیزیم ایچین خیر دوعا
 اجل بۆکه بیلمیمیزی
 خسته ایکن حالیمیزی
 مسکین یونس سؤیلر سوزون
 بییزی بیلمهین نه بیلسین
 قالانلارا سلام اولسون
 قیلانلارا سلام اولسون
 سؤیلتیمه دیلمیمیزی
 سورانلارا سلام اولسون
 یاش دولدورموشا یکی گوزون
 بیئلنلره سلام اولسون .

منابع:

1. Yunus Emre and his mystical poetry.

Edited by Talat Sait Halman.

Indiana University Turkish Studies 2_ 1981

۲- یئنه اورادا - ۱۹۹۱

۳- یونس امره شاعیرانسانگرای ترک . نویسنده به زبان انگلیسی: طلعت سعیدحلمان - ترجمه: وحیدامامی . نشریه شماره ۵۶ مؤسسه فرهنگی منطقه ای - تهران - ۱۳۵۵ .

۴- یونس امره حیاتی و بووتون شعرلری . مصطفی نجاتی بۇرسالی . استانبول - ۱۹۹۰ .

۵- یونس امره حیاتی و بووتون شعرلری . عبدالباقی گولپینارلی ۱۹۷۱
التین کتابلار یا بین ائوی - استانبول .

۶- یونس امره - احمد قاباقلی - تورک ادبیاتی وقفی - استانبول
چاپ هشتم - ۱۹۸۷ .

۷- یونس امره خلق شعرینده اوچ بویوکلر (۱) جودت قدرت انقلاب

کتاب اشوی چاپ سوم - استانبول ۱۹۸۵.

۸- ملی کولتور، یونس امره اؤزه ل سایسی، کولتور باکانلیغی اوجاق
۱۹۹۱.

۹- یونس امره شاعر متصوف خلقی ترکیه- از دکتر جواد هیئت - وارلیق
مرداد و شهریور ۱۳۶۲.

۱۰- یونس امره شاعر متصوف ترک - از دکتر جواد هیئت - وارلیق
شماره ۲- ۸۱- ۱۳۷۰.

* - بو مقاله تهراندا تورک کولتور مرکزینده گنجیریلن یونس امره گونو
سمپوزیوموندا اوخونموشدور.

تهراندا

یونس امره گونو

۱۸- آذر شنبه گونو ساعات ۱۹-۱۴ دا تورکیه نین تهراندا
کولتور مرکزینده یونس امره گونو گنجیریلدی. یونس امره تورکیه-
نین ایلک بؤیوک متصوف شاعیری دیر و مولانا جلال الدین مولوی نین
معاصری و شاگردی اولوب آنادولو تورکجه سیله شعر دیوانی
یازمیشدیر.

بوندان اوج ایل اول یونسکو طرفیندن یونس امره ایلی اعلان
اولدوغو اوچون بیر جوخ اولکه لرده او جولهدن تورکیه ده یونس
امرہ سمپوزیوملاری قورولموشدو. یونس امره حق عاشیقی و خلق
شاعیری و محبت چارچیمی دیر. اونون شعرلری بیئدی یوز ایلدن بری
آنادولودا خلق طرفیندن اوخونموش، از برلنمیش و سینهدن سینه یه
گنچمیشدیر. بو بیغینجا قدا بیر نچه ایرانلی و تورکیه لیلی
عالیملر دانیشدیلار و یونس امره دن شعرلر اوخودولار.

بیغینجا ق ساعات ۷/۳۰ دا، قورتاردی و گله جک دفعه اوچون مولو
باره ده بئله بیر ادبی بیغینجاغین برپا اولونماسینا قرار
وئریلدی.

م.ر. هیئت

دوقتورجواد هیئتین ۷۰ یاشی مناسبتیه باکی دا کئچیریلن مراسم

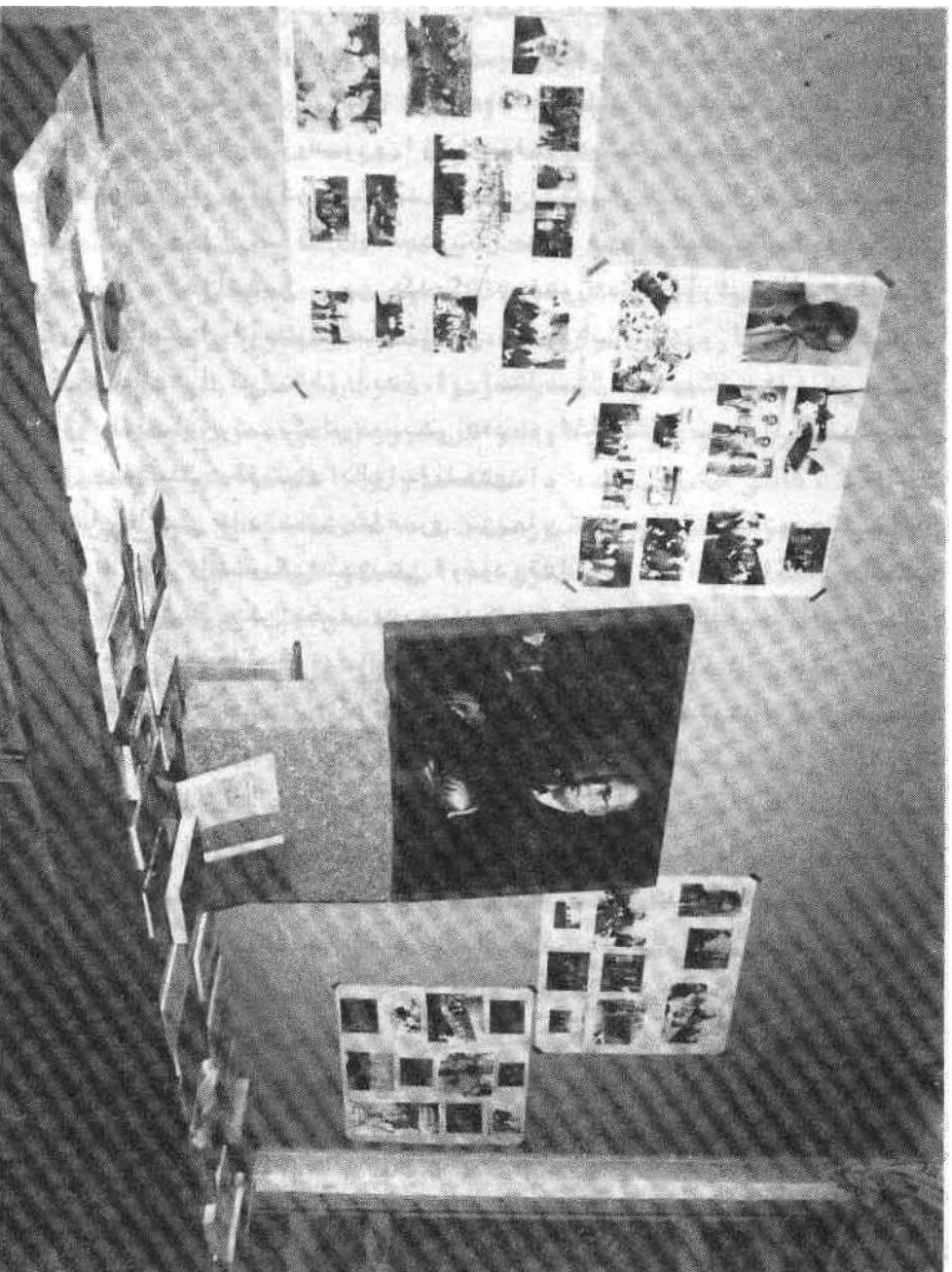
بو ایل مهر آیینین ۲۵- ده (اؤکتیا برین ۱۷- سی) آذربایجان علملر
آکادمیاسینین تشبوسو و آذربایجان اونیورسیتهلری نین همکارلیغی
و اشتراکیله دونیاشهرتلی حکیم - جراح، بؤیوک عالیم، تدقیقاتچی،
اجتماعی خادم، خیرخواه انسان و خلقیمیزین بؤیوک محبتینی قازا -
نمیش وطنشور اوستاد، دوقتورجواد هیئتین ۷۰ ایللیگی مناسبتی ایله
جوخ طنطنه‌لی یوبیلی مراسیمی کئچیریلدی. خلقمیزین مدنی تاریخی -
نده هم ده ایران و آذربایجان خلقلری نین دوستلوق و قارداشلیق
مناسبتلری نین گلشمه‌سینده یئنی بیر مرحله و جوخ اهمیتلی و اؤن -
دولماز بیر حادثه کیمی قیمتله‌نن بو مراسیمده آذربایجانین علم
و مدنیت خادیملری، ایرانین باکی داکی صلاحیتلی سفیری جناب علیرضا
بیگدلی، سفیرلیکین ایشچیلری همده ایران، تورکیه، اوروپا و باشقا
اؤلکه‌لردن گلن قوناقلاردا اشتراک ائدیردیلر. اؤچ ساعات داوام ائدن
بو تاریخی مراسم، آذربایجان علملر آکادمیاسینین پرزیدنتی جناب
ائلدار سالایفین چیخیشی ایله باشلانندی. او، اؤز چیخیشیندا دئدی: بو
گون آذربایجان علم و مدنیتینین ان اؤنودولماز و یاددا قالان
گونلریندن بیری دیر. ایستکلی قارداشیمیز، اورهک دوستوموز، اؤتالی
بو تالی آذربایجانین ساییلیب سئچیلن آغ ساققالی، بؤتؤلو و کؤده
ایرانین، یاخین شرقین تورک و اسلام دونیاسینین ان قاباقجیل علم
و معارف فداییلریندن بیری، ایران اسلام جمهوریتی ایله آذربایجان
جمهوریتی آراسیندا دوستلوق، علمی - مدنی امکداشلیق کؤرپؤسونون
یارادیلیب محکم‌لندیرلمه‌سینده مثلسیز خدمتلی اولان دوقتورجواد
هیئتین ۷۰ یاشی تام اولور. بو گون مبالغه‌یه وارمادان دشمک
اولار کی، دوقتورجواد هیئتین جراحلیغا و فیلولوگیایا حصرا ووشؤ
اثرلری تام بیر کتابخانادیر. او علاوه ائتدی دوقتورجواد هیئت علم
و مدنیتیمیزین دونیا مقیاسیندا تانینماسیندا عوضیز خدمت -
کؤسترن علم - معارف فداییسی اولدوغو کیمی آذربایجانین حق -
عدالت سسینین بین‌الخلق عالمه چا تدریرلماسیندا وار گوجو ایله
چالیشان یورولماز اجتماعی خادم دیر. ائلدار سالایف چیخیشینین
سونوندا یوبیلی مراسیمینی آچیق اعلان ائله‌دی.

آذربایجان پرزیدنت آپاراتینین هومانیتار شعبه‌سی‌نین مدیتری
 دوقتور فاطمه خانیم عبدالله‌زاده آذربایجان پرزیدنتی جناب حیدر
 علییفین صمیمی تبریک‌لرینی و خوش آرزولارینی دوقتور جواد هیئت - ه
 چاتدیردقدان سونرادندی: جواد هیئت جوخ خوشیخت بیر آدامدیر، چونکی
 جوخ نادر بیر انسانا نصیب اولور بو خوشیخت‌لیک کی آرازین بو
 تاپیندا دا، او تاپیندا دا اونون بو قدر دوستو، قارداشی، بو قدر
 پرستشکاری، بو قدر اونون صنعت و ورغونو اولان آدام اولسون، جواد
 هیئت اوژ داخلینده ائله بیر زنگین عالم باشالیب کی هم بویوک
 بیر مهارتله طب ساحه‌سینده چالیشیر، هم ده تورکولوژیله مدنیتیمی -
 زین، دیلیمیزین پروبلملریله باغلی اولان اثرلر یا رادیب کی
 اولناری اوخویاندا جوخ وخت تعجب ائدیرسن کی بو اثری طب علمینین
 نماینده‌سی یازیب و یا بیر ادیب یازیب، فاطمه خانیم عبدالله‌زاده
 سؤزلرینین داوامیندا دندی کی جواد هیئت منه انتباه (رونسانس)
 دؤرونون انسانلارینی خاطرلادیر، همیشه اونو گؤرنده انسان سانکی
 یوکسک آماللارا دؤغرو پروازلانیر، من اونو گؤرنده عصرین اولینده
 اولان فیالیلاریمیزی، آذربایجانین معین بیر سیناق و چتین جاغلاریندا
 آذربایجاننی خلاص ائدن شخصیتلری خاطرلاییرام، آرزو ائدیرم کی
 جواد هیئت بین ۸۰ - ۹۰ - ۱۰۰ ایلیکلرینی قید ائدهک .

اوچونجو نطق آذربایجان جراحلار جمعیتینین صدری و دوقتور هیئت -
 بین یاخین دوستو پروفسور نورالدین رضایفایدی، او دوقتور جواد
 هیئت‌له بیرینجی دفعه اولاراق ۲۴ ایل بوندان اول مسکو وادا نئجه
 تانیش اولدوغونو و همین گؤروشون تأثراتینی سؤیله‌دیکدن سونرا
 دوقتور جواد هیئت بین جراحی جالیشمالاری باره‌ده اطرافلی دانیشدی،
 صحبتینین بیر قسمینده اودندی: " ۱۹۸۹ - ون مای آیینین اولی منیم
 حیاتیمین مهم بیر صحیفه‌سی ده جواد هیئت‌له باغلی دیر، اونون جوخ
 زحمتیندن سونرا نائل اولدوغو دعوتنامه ایله ایرانا گئتدیم،
 بوتون گونلری بیر یئرده ایدیک، کلینیکالارا گئتدیک، بیر یئرده
 مداخله‌لر آپاردیق، صحیه ناظیری ایله تانیش ائله‌دی، حتا جواد هیئت
 - ی اوژونون معلمی حساب ائدن ایرانین خارجی ایشلر ناظیری
 دوقتور (حکیم - پروفسور) ولایتی ایله ده گؤروشودردو، اونون اوژونه
 ایراندا بوتون اداره‌لرین و ائولرین قاپیسی‌نین آچیلدیغینی
 گؤزومله گؤردوم .

آذربایجان خلق شاعیری نبی خزری دو قئورجواد هیئتده حمرائتدیگی
شعری اوخودوقدان سونرا نظامی آدینا آذربایجان علملر آکادمیاسی
ادبیات اینستیتوتسونون دیرکتورو پروفیسور یاشار قارایف دو قئور
جواد هیئت بین مدنی فعالیتلری هم ده اونون بو ساحهده یاراتدیغی
اثرلری بارهده گئنیش دانیشاراق دو قئورجواد هیئت- ی رحمتلیک
اوستاد شهریارلا مقایسه ائدیپ، " وارلیق" درگیمی بارهده دانیشدی:
" دو قئورجواد هیئت بین هر فصلین سونوندا بیئنی دن آلدیغیمیز،
بیئنی دن اوخودوغوموز، تۆکنمه بین، آزالما یان، قورتارما یان کتابی
ایسه " وارلیق" دیر، دؤری مطبوعاتین ایندیکی بؤلؤغو و باهالیغی
شرایطینده اوخوجونو بو و یا دیگر درگی نین بیئنی سایی نین مؤده سی
ایله سئویندیرمک و حیرتلندیرمک چوخ چتین دیر، اما " وارلیق" هر
بیئنی سایی ایله اونلارین هامیسیندان فرقله نیر، ملتی حیرته گتیریر
خلقی سفربرائتمگه کؤمک گؤستریر، هر سایی ن سالی اولسون " وارلیق".
عینی واختدا هم باکییا، هم ده تبریزه هر مشترک سفرین، هر بیئنی
نشرین مبارک! یاریم عصر دن بری " حیدربایا" یا سلاما گلنلرین هامی-
سی قوی هر آی غزئت کؤشکونه " وارلیق" لا و جواد هیئتله گؤروش
تله ساینلر! بیئتمیش یاشی تامام اولان " چال ساجلی گنجی" (جواد
هیئت- ی) و اون آلتی یاشی تامام اولان " بیئنی بیئتمه مدریکسی"
(وارلیغی) هر بیئنی ساییلا تبریک ائله سینلر. مراسمین بو حیصه سینده
تهران سفریندن قایدان ایران اسلام جمهوریتینین آذربایجانداکی
ملاحیتلی سفیری جناب علیرضا بیگدلی چیغیش ائتدی، او دئدی: من فخر
ائدیرم کی بو گؤن آذربایجان جمهوریتینین علمی و مدنی شخصیتلری
و ایران اسلام جمهوریتینین چوخ قیمتلی علمی شخصیتی جناب دو قئور
جواد هیئت بین حضوروندا یام، بو گؤنکو دنیا داسیاست و اقتصاد ساسینی
بؤلموش اولسالار دا، خوشبختلیکله علم و مدنیت سماسینی و خادملرینی
بؤله بیلمه میشلر، چونکی بو سماه اصیل و حقیقی کؤکلره مالیک دیر،
بیز شرقیلر فخر ائدیریک کی علم و مدنیت فحاسینین بیویوک بییر
قسمی بیزه عاید دیر، بو سما یا قوووشان شخصیتلر تکجه اؤزلرینه و
یا اؤز ملتلرینه مخصوص دگیل دیر، اونلار، ائله اولدوزلاردیلار کی
بییر ملتدن اولدوقلارینا باخما یاراق بوتون دنیا یا یول گؤستریرلر
آنجا ق اؤز ملتلرینه اولان فخرلری همیشه لیک قالیر، بو گون من فخر

ائدیبرم کی علم سماسی نین ایرانلی اولدورلاریندان بیرینین یئتمیش
 ایلیک مراسیمبندده اشتراک ائدیبرم، فخر ائدیبرم کی بو اولسدوزو
 ایران دان علم و مدنست سماسینا تقدیم ائتمیشیک، اجازه وئریمن
 اؤر آدیمدان هم ده ایران دولتی و ملتتی و ایران اسلام جمهوریتتی
 سفیرلیگی نین ایسجیلری آدیندان جناب دوکتور جواد هیئتین ۷۰ ایسل-
 لیگینی تبریک ائدیبرم، بو مراسمدده اشتراک ائدیگینیز اوچون هامی-
 نیزا منتداریغیمی بیلدیریم، ایرانین سفیری جناب بیگدلی چیخیشی
 نین سونوندا تاریخی بیر عنعنیه دایاناراق و دوستلوق و حؤرممت
 علامتی اولاراق اؤزویونو دوکتور جواد هیئت-ه تقدیم ائدی .
 بو گؤزه ل و اهمیتلی چیخیشدان سونرا باکی طب اونیورسیتته سی نین
 رکتورو پروفسور اهلیمان امیرا صلانوف نطق سؤیله دی، او دئدی: پروفسور
 جواد هیئتین کئچدیگی پارلاق حیات یولو آذربایجان حکیمتری، آذربای-
 جان طلبه لری اوچون اؤرنک دیر، جواد هیئت سؤزون حقیقی معناسیندا
 آذربایجانین فخری دیر، او، بین الخلق جراحلار جمعیتینده ایرانسی
 تمشیل ائتمکله برابر آذربایجانلی اولدوغونو دا هئچواقتا اؤنوت-
 مور، پروفسور جواد هیئت بشری حسلر، بشری دو یغولارلا یاشاییر، او،
 دونبانین بؤتون ملت لرینی عینی محبتله سئویر، هامییا اؤره کمدن
 قابیغی گؤستریر، اونا گؤره ده جواد هیئت-ه بوتون ملت لرین نما-
 بندهلری رغبتله یاشایر، پروفسور اهلیمان چیخیشی نین سونوندا باکی
 طب اونیورسیتته سی طرفیندن تبریک لوحه سینا دوکتور جواد هیئت-ه
 سؤندو، سونرا آذربایجان یازیچیلار بیرلیگی نین صدری آنار رضایف و
 محمدا مین رسولزاده آدینا باکی دولت اونیورسیتته سی نین رکتور-
 پروفسور مرتضی علسگروف چیخیش ائدی لر، آذربایجان خلق شاعیری
 بختیارواها بزاده قیسا چیخیشدان سونرا دوکتور جواد هیئت-ه حصر
 ائدیگی "پیچاق و قلم" شعرینی اوخودو، سونرا کی ناطق، دوکتور جواد
 هیئتین اوستادی و جراحی پیچاغین بیرینجی دفعه دوکتورون الینه
 وئرن ۹۳ یاشیندا پروفسور خالد ضیاء کونور آلپ ایدی، مراسیمبندده
 اشتراک و چیخیشی ایله هامینی هیجانا گتیره ن پروفسور خالد ضیاء
 اؤزو دئمیشکن "طلبه سی جواد"لا نتجه و نه زامان گؤرؤشدویو باره ده
 دینله ییجی لره دانیشدی و طلبه سینا ۷۰ ایلیک یوبیلییی مناسبتله
 تبریک ائدی، چیخیشین سونوندا دوکتور جواد هیئت اوستادی نیسن
 الینی اؤپه رک اؤز منتداریغینی بیلدیردی، آذربایجانین آغ بیرچک

دوكتور حواد همت سن اشرلر بندن حاضر الاممن سرگي (آاز سا سحان جمهور بسي انا د ماسي ا

شاعیرهسی مروارید دل‌بازی اؤز تبریکینی تقدیم ائتدیکن سونرا مرحوم شهریارا حصر ائتدیگی شعرینی اوخود و سونرا نصیرالدین طوسی آدینا آذربایجان دولت‌پداگوژی اونیورسیتیه‌سینین رکتورو پروفسور نظامی خودپیف دوقتورجواد هیئت‌ین یازدیغی "تورکلرین تاریخ و مدنیتینه بیر باخیش" اثری باره‌ده اطرافلی دانیشیب طوسی اونیورسیتیه‌سینین فخری پروفسورو اولان دوقتورهیئتی تبریک ائتدی. شاعیر حسین کورداوغلو دوقتورهیئت-ه حصر ائتدیگی شعر ا اوخود و قداان سونرا آذربایجان رساملار جمعیتی‌نین صدری فرهاد معلم قیسا جاپیخیش ائدیپ رسام فخرالدین - بین چکدیگی دوقتورهیئت پورتره‌سینی تقدیم ائتدی. استانبول اونیورسیتیه‌سینین جراحی پروفسورو ابراهیم بیلدیریم سونرا کی ناطق ایدی، او استانبول اونیورسیتیه‌سینی رکتورو طرفیندن تبریک‌لوحه‌سینی تقدیم ائتدیکن سونرا حکیم دستو دوقتورجواد هیئت‌حقینده نطق سؤیله‌دی.

آذربایجانین تانینمیش شاعیری نریمان حسن زاده دوقتورجواد هیئت-ه حصر ائتدیگی شعرینی اوخود و قداان سونرا آذربایجان داخلی ایشلر ناظیرلیگی‌نین صحیه مدیری دوقتوربه‌روز مفرعلیف چیخیش ائتدی. او ارمنستان قووه‌لری طرفیندن یارالانان ۱۴۰ دان چوخ یارالی-نین دوقتورجواد هیئت‌ین کؤمک‌لیگی و رهبرلیگی آلتیندا ایرانین تهران، تبریز و رشت شهرلرینده معالجه اولونماسینا اشاره ائده‌رک اؤزو، آذربایجان پولیسی‌نین صحیه هیئتی، یارالیلار و اونلارین والد-ینلری آدیندان یوبیلیاری تبریک ائتدی. داها سونرا آذربایجان انرژی و اکولوژی آکادمیاسی‌نین صدری پروفسور فغان علیف چیخیش ائده‌رک آکادمیاینین فخری دیپلومونو دوقتورجواد هیئت-ه تقدیم ائتدی. گؤرکملی شاعیریمیز حسن مجیدزاده ساوالان دوقتورهیئت-ه حصر ائتدیگی شعر ا اوخود و قداان سونرا انگلیس دیللی خزر اونیورسیتیه‌سینین رکتورو پروفسور هاملت عیسی‌خانلی چیخیش ائدیپ اونیورسیتیه‌نین فخری دوقتورلوق دیپلومونو دوقتورجواد هیئت-ه تقدیم ائتدی. سونرا وارلیق یازیچیلار هیئتی‌نین عضو پروفسور غلامحسین بیگدلی نطق سؤیله‌دی. او هله کیچیک یاشلاریندان دوقتور هیئت‌لره دوست اولدوغونو سؤیله‌رک اؤزو و وارلیق درگیسی‌نین یازیچیلاری طرفیندن وارلیق درگیسی‌نین باش رداکتورو دوقتورجواد هیئت-ت ی

تبریک ائتدی، نخجوان او نیوثرسیته سی نین دو چنتی عین الله مددلی "هیئت عالیله سی و نخجوان" عنوانلی معروضه سینی او خوبا راق تبریکلرینی بیلدیردی و سونرا مشهور ایران شناس پروفیسور رستم علییف بین حیات، یولداشی رقیه خانیم قنبر قیزی رستم علییف و دو قنور جواد هیئت بین آذربایجان و ایران آراسیندا دوستلو و کورپوسو قوردو قنورلرینی سؤیله رک جواد هیئت- ی تبریک و اونا بیر ساعات هدیه ائتدی. مراسم بین بو حیصه سینده آذربایجان نین استعدادلی رسامی جمیل مفیدزاده یه سؤز وئریلدی. رسام دو قنور هیئت- ی ۷۰ ایللیگی مناسبتی ایله تبریک ائتدی بکدن سونرا اوراداکي قونا قنورلر طرفیندن بگه نیلن و دو قنور جواد هیئت بین کتاب و شکیل سرگب سینده نمایشه قویولان قوزهل رسمینی یوبیللار ارا شخصاً" تقدیم ائتدی. سونرا آذربایجان نین ملی قهرمان و شهید شاعیری احمد جوادین اوغلو پروکورو (مدعی عموم) بیلماز آخو - ندزاده آتاسی حقیقینده دانیش اراق احمد جوادین شکنینی داشییان بیر خالجان دو قنور هیئت- ه تقدیم ائتدی. مراسم سونون- دا آذربایجان و ایران نین فخری، ۷۰ ایللیگی طنطنه ایله قید اولونان بؤیوک عالیم، پروفیسور جواد هیئت چیخیش ائتدی. او اؤز چیخیشیندا آذربایجان پرزیدنسی، دولت باشچیلاری، ایران نین آذربایجانداکی سفیری اوستادی پروفیسور خالد ضیاء بیگ، رکتورلار، عالیملر، بازیچیلار، شاعیرلر و وارلیق درگیسینین بازیچیلارینا و مراسیمده اشتراک ائدن بؤتون قونا قنورلار اؤز تشکور و منتداریغینی دفعه لرله بیلدیردی بکدن سونرا دئدی: من بیر حکیمم و بؤتون حیاتیمی طب علمینه، حرا حلیفا و خسته لریمی معالجه ائتمگه وقف ائتمیشم، اما بونو دا علاوه ائتمه لی- یم کی هنج واخت خلقیمین و ملتیمین معنوی و اجتماعی قایغی و دردلر - ینه لاقید قالما می شام، من حیاتیمدا بشریته خدمت ائتمکله یاناشی ایران ملتینه و آذربایجانلیلار افایدالی اولما غا چالیشمیشام و الیمدن گلدیگی قدر بو قارداش خلقلر آراسیندا دوستلو و یارتماق ایسته میشم. من همیشه دوستلو و قورما غا چالیشمیشام و بو یولدا آتامین یولونو ایزله میشم، من اورتا شرق مسلمان ملت لرینی هلله ایران، آذربایجان و تورکیه خلق لرینی قارداش ملت کیمی گؤرمک ایسته میشم و بونلارین اسکی شانلی موقعلرینی الهه ائتمه لرینی آرزو ائتمیشم.

د وقتورجواد هیئت باکی دان ایلک خاطیره سینی نقل ائده رک آذربا -
یجان خلقی نین نه قدر مهربان ،قوناق سئور و قدر شناس اولدوغونو -
سؤیلهدی. هامینی هیجانا گتیره ن بو تاریخی چیخیشین سونونداد وقتور -
هیئت بیرداها بو مراسمی برپا ائدن و اورادا اشتراک ائدن بوتون
قوناقلارا اؤز تشکور لرینی بیلدیره رک معروضه سینی آذربایجان خلقینه
خطابا " محمد عاکف بین آشاغیداکی بیٹی ایله بیتیردی:

دوغا جاقدیر سنه وعد ائتدیگی؟ ونلر حا ققین
کیم بیلیر بلکه یارین، بلکه یاریندان دا یاخین.

علاوه ائتمک لازیم دیرکی یوبیلٹی مراسمی ایله علاقه دار باکی
رادیسو "جواد هیئت هفته سی" اعلان ائده رک هر گون آذربایجان نیسن
ضیالیلاری نین مصاحبه لرینی یا بیردی. آذربایجان علملر آکاد میا سی
همین مناسبتله " جواد هیئت " عنوانلی ۲۱۶ صحیفه دن عبارت سانباللی
بیرکتاب نشر ائتدیرمیش و آذربایجان غزشتلی، رشداکسیا هیئت لری
طرفیندن د وقتور جواد هیئتی تبریک ائتمیشلر.

یوبیلٹی مراسیمینه گؤره د وقتور هیئت - ه گؤنده ریلن او جومله دن
کاناداداکی آذربایجان لیلارین فدراسیونو (د وقتور سعید کاظمی)، آذربا -
یجان ضیالیلار جمعیتی و شهریار غزشتی - نظامی ژورنالی و سؤنده
کی آذربایجان کولتور او جاغی (اسد صادقی) و باکی دا یاشایان ایران
آذربایجان لیلار درنگی و د وقتور رضا براهنی و... طرفیندن گؤنده ریلن
تبریک مکتوبلاری اوخوندو و آلقیشلاندی.

یوبیلٹی مراسیمی نین گئچیریلدیگی سالونون خارجینده د وقتور جواد
هیئت - بین کتاب، درگی، مقاله و اثر لریندن وحیات، بویو چکدیردیگی
ماراقلی رسیم لریندن و رسام جمیل مفیدزاده نین چکدیگی د وقتورون
بؤیوک رسمیندن بیر سرگی (نمایشگاه) برپا اولونموشدو.

حاضر ایلان: م. ر. هیئت

آذربایجان علملر آکادمیاسی پرزیدنتی
 آکادمیک انلدار سالایفین چیخیشی:

حۆرمتلی بیگلر و خانیملار! محترم قۇناقلار! بۇ گۇن آذربایجان علم و مدنیتی نین ان اۇنودولماز، یاددا قالان گۇنلریندن بیر، ایستکلی قارداشیمیز، اورهک دوستوموز، اۇ تایللی - بۇتایللی آذربایجانین ساییلیب سئچیلن آغساققالی، بوتولوکده ایرانین، یاخیسن شرقین، تورک و اسلام دونیاسینین ان قاباقجیل علم و معارف فدایی لریندن بیر، ایران اسلام جمهوریتی ایله آذربایجان رئسپوبلیکاسی آراسیندا دوستلوق، علمی - مدنی امکدأشلیق کؤرپؤسونون یارادیلیب محکم لندیریلمه سینده منلسیز خدمت لری اولان دوقتور جواد هیئت - یسن ۷۰ یاشی تامام اولور.

جواد هیئت بۇتون حیاتین سئویملی صنعتی اولان جراحیغا، علمی آراشدیرمالارا، خلقین فیزیکی و معنوی ساغلاملیغینی قۇروماغا، تورک مدنیتین و اسلام معارفینی ایرهلی آپارماغا حصر ائتمیشدیر. ۴۵ ایله یاخیندیر کی، ا و، جراحیه ساحه سینده نظری و عملی فعالیتینی گئنیشلندیررک ایگیرمی بئش میندن چوخ جراحی عملیات آپارمیش، ایراندا آجیق اورهک جراحیه سیننی ایلك دفعه اوغورلا حیاتا کئچیرمیش تهراندا جراحیه دایر ایلك ایکی جلدلیک درسلیگی یازمیشدیر. جراحیه دایر کتابلارین، یوزلرله مقاله نین مؤلفی اولان دوقتور جواد هیئت ۶۰ - دان چوخ بین الخلق جراحیه قورولتای و کنگره لرینه دعوت اولونموش، ۱۹۶۳ - جی ایلده بین الخلق جراحیق جمعیتینین، عضو و ایران نماینده سی، ۱۹۸۲ - جی ایلده ایسه فرانسه جراحیق آکادمیاسینین عضو و سئچیلدیر، دونیانین ان مشهور جراحیلاریندان بیر کیمی شهرت لشمیش اوستادین طبه دایر اثر لری تکجه ایران، تورکیه و آذربایجاندا دگیل، آوروپا و آمریکا دا معتبر علمی قا - یناقلاردان ساییلیر.

گؤرکملی عالیم منسوب اولدوغو خلقین تاریخی، دیلی، فولکلورو، مدنیتی و معارفی ایله ده دریندن مارقلاشمیش، عقلین و گؤزونون نورونو اسیرگه مەدن اوزون مدتلی، یورولماز آختاریشلار نتیجه سینده

سو استقامتده سون درجه دگرلی و گره کلی آراشدیرمالار آپارمیش ،
 جوخ ساییلی کتاب و مقاله لر حاضرلامیشدیر. هومانیتار علم ساحه سی
 نده ۷ کتابین و ۲۵۰ - دن جوخ مقاله نین مؤلفی اولان دوقتور جواد
 هیئت همبن اثرلرینی دونیانین مختلف دیل لرینده و مختلف یئرلری
 نده نشر ائتدیره رک مدنیت تاریخیمیزین تبلیغی ایله جدی مشغول
 اولور. همین کتابلاردان دؤردو اونون تئز- تئز و سئوه- سئوه گلدیگی
 باکی دا نشر اولونموش و علمی اجتماعیت طرفیندن رغبتله قارشی
 لانمیشدیر. بو گون مبالغه یه وارمادان دئمک اولارکی، دوقتور جواد
 هیئتین جراحیغا و فیلولوگیایا حصر اولونموش اثرلری تام بیر
 کتابخانادیر. اصیل عالمی شرفلندیرن بوندان بؤیوک کیفیت یوخدور.
 حیاتیخی خلق سئوگیسینه حصر ائتمیش بؤیوک عالمیم هم ده ایراندان
 آذربایجان تورکجه سینده جیخان "وارلیق" ژورنالی نین قوروجوسو و
 باش رئاكتورودور. اون بئش ایلدن چوخدور کی، جواد هیئتین رهبر -
 لیگی و شخصی فداکارلیغی ایله "وارلیق" ژورنالی دیلیمیز، ادبیاتی
 میز و تاریخیمیزله باغلی بؤیوک ایشر گؤرور.

دوقتور جواد هیئت علم و مدنیتیمیزین دونیا مقایاسیندا تانینماسی
 ندا عوضیز خدمت لر گؤسترن علم - معارف فدائیلی اولدوغو کیمی ،
 آذربایجانین حق - عدالت سسینی بین الخلق عالمه چا تدییرلما سیندا
 دار گوجو ایله جالیشان یورولماز اجتماعی خادم دیر. او، قاراباغ
 حادثه لری باشلاناندان بو گونه قدر دینچطیک بیلمه دن آذربایجانین
 حق سسینی دونیا اجتماعتینه چا تدییرماق اوچون جالیشیر- چا ریشیر
 سؤزون هر معنا سیندا وارلیغیمیزین طبیعی اولان دوقتور جواد هیئت
 قاراباغ یارالیلارینین ایراندان معالجه سینه صرف ائدیر. او، بیر جوخ
 یارالیلارین معالجه سی ایله شخما" اؤزو مشغول اولور. بوندان علاوه
 قاجقبن و شهید عائله لرینه مادی یاردیم کومیتته سینی تشکیل
 ائدیر، اؤزو ده بو یولدا خیلی مالی یاردیم گؤستریر.

دونیانین بیر جوخ علم و معارف او جاقلاری نین فخری عضو اولان
 دوقتور جواد هیئت آذربایجاندا دا لازیمی احترام ا لایق گؤرولوب، آذر
 بایجان یازیچیلار بیرلیگی نین و ضیالیلار جمعیتی نین عضو، باکی دولت
 اونیورسیتته سی، طب اونیورسیتته سی و بیر جوخ باشقا علم - معارف
 او جاقلاری نین فخری پروفسورو آدی اونا سئوگی و سایغی علامتی اولاراق

وثريلد ميشد پير .

چوخ ساحه لى و رنگين ياراديجيلىق يولو كئچن گؤركملى عاليم بو
گون بيزيم آراميزدا عؤمرونون مدريك ليك جاغي نبن ان خوشبخت
گونلريندن بيرينى ياشا پير . اونا داها نجه بئله گؤزه ل يوبيلئى
ايللىرى آرزولاماقلا اجازه وثرين بو گونكو طنطنه لى يوبيلئى مراسمينى
آجيق اعلان ائله ييم .

فضولى قورولتايى تهراندا

آذر آيى نين ۱۷- ۱۵ گونلرينده تالار و حده ده فرهنگ و ارشاد
اسلامى ناظير ليگى نظارتيله بؤيوك عارف شاعير يميز موللامحمد
فضولى نين دوغومونون ۵۰۰ ايل ليگى مناسبتيله علمى قورولتاي
كئچيريلدى . بو قورولتاي ايران اسلام جمهوريتى و آذربايجان
رسپوبليكاسى دوستلوق جمعيتى اداره هيئتى و اونون دبيري آقاي
دوقتور على اصغر شعر دوست طرفيندن حاضر لاندى .

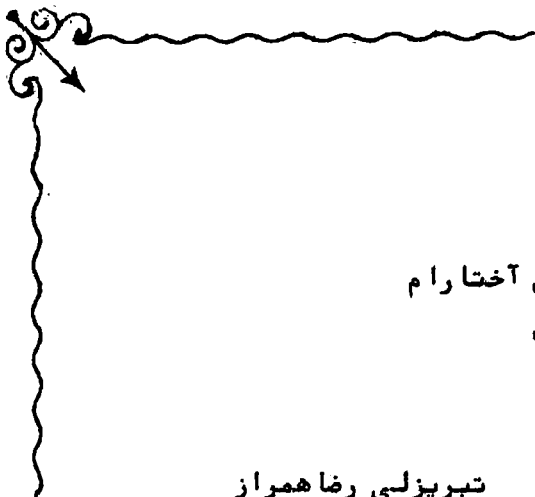
قورولتاي آذربايجان رسپوبليكاسيندان ، توركيه دن ، تاجيكستان
اوزبكستان و توركمنستان دان دا بير چوخ عاليم و يازيچى ،
شاعير اشتراك ائتديلر و فضولى باره ده مقاله لر ينى اوخودولار .
ايراندان دا بير نئجه نفر او جومله دن دوكتور جواد هيئت جيخيش
ائله ديلر .

قورولتاي آقاي شعر دوست ون آچيليش نطقى ايله ايشه باشلادى
سونرا جمهوررئيسى جناب آقاي هاشمى رفسنجانى نين پيامى اوخو-
ندو و فرهنگ و ارشاد اسلامى ناظرى آقاي ميرسلهم دانيشدى .
قورولتاي بين علمى برنامهى اوج گون داوام ائتدى . قورولتايدا
اوخونان معروضه لر كنگره نين قورو جولارى طرفيندن بيرلنر ده نشر
اولونا جا قدير .

برزیدنت عالیف بین‌نما ینده‌سی و آذربایجان
 برزیدنت آپا را تی‌هوما نیتا رشعبه‌سی نین‌مدیری
 دو‌قتور فاطمه عبدالله زاده نین‌جیخیشی:

اچاره وئرین هر شئیدن اول آذربایجان برزیدنتی محترم حیدر
 علیف جابلا ری‌نین ان صمیمی تبریک‌لرینی، خوش آرزولارینی بو گونکو
 بیلگیارا چاتدیرام. بو آرزولاری و تبریک‌لری سیزلره چاتدیرارکن
 من هم بو تبریکی یئتیرمک ایسته‌ردیم همده اوز آدیمدان شعبه‌میزین
 آدبندان فعالیت ائتدیگیم هوما نیتا ر شعبه‌نین آدبندان دو‌قتورا بیر
 نجه سوز دتمک ایسته‌ردیم. جواد هیئت چوخ خوشبخت بیر آدمی، چون
 کی نادر بیر انسانا نصیب اولور بو خوشبختیک کی آرا زین سو تایی
 ندا دا، او تاییندا دا اونون بو قدر دوستو، قارداشی، بو قدر پرستش
 کاری بو قدر اونون صنعت و ورغونو اولان آدام وار، جواد هیئت چوخ
 خوشبخت بیر آدمی، چونکی عادتاً بیر ساحه‌یه انسان اوزونو حصر
 ائده‌نده او ساحه ده بویوک بیر تاثیر ائده ائده‌نده باشقا
 بیر ساحه ده اونون چالیشماسی بویوک اثرلر یاراتماسی عادتاً غیر
 مومکون اولور. جواد هیئت اوز داخلینده ائله بیر رنگین عالم باشلا ییب
 کی او هم بویوک بیر مهارتله طب ساحه‌سینده چالیشیر هم ده تورکو
 لوزیله مدنیتیمیزین، دیلیمیزین پروبلئم‌لریله باغلی اولان اثرلر
 یارادیب کی اولاری اوخویاندا چوخ واخت تعجب ائدرسن کی بو اثری
 طب علمی‌نین نماینده‌سی یازیب یا ادیب یازیب، و منه ائله گلیر کی
 چوخ فرط‌دبریجی بیر حال‌دیرکی دو‌قتور جواد هیئت - بین آذربایجان
 دا بویلیشی کئچیریلمه‌سی بآرده ایلک مسئله‌نی قالدیران هئج ده
 سیریم حکیملر - طبیب‌لر اولما میشدی. ایلک نوبه‌ده ادیب‌لریمیز،
 ادیب‌لریمیزین نماینده‌سی اولموشدور. دو‌قتور جواد هیئت - بین ان
 ماراقلی طرفی مننه ائله گلیرکی بیر حکیم کیمی بارالیلارلا خسته‌لره
 طبابتیله اونون سوزلرینده ایسه بویوک بیر معنا، بویوک بیر خلقه
 روح وئرهن بویوک بیر معنویت وار. دو‌قتور جواد هیئت بعضاً "منسه
 انتباه (رونسانس) دورونون انسانلارینی خاطرلادیر. چونکی اونون
 صحت ائده‌نده گوره‌ل باشا دوشورسن کی اصیل ضیالیلیغی طبیب‌لیگی
 نه هانسی ایسه بیر اوْجا قدادی نه هانسی ایسه بیر کتاب دادی. جانتلی

بئله بير آدام اولاندا بۆتون او مختلف ساحه لرین جانلی داشیجیسی اولاراق عموم ملی لیکله بشر دگرلری وحدت تشکیل ائده بیلر. بیـــــ انساندا ملی وارلیغا باغلیلیقلا سیویلیزاسیا (تمدن) نین عموم انکشاف پروبلئمیری ایله باغلی اولان ناراحاتجیلیق وحدت تشکیل ائده بیلر. بیر انساندا اؤز ملی لیگینی آنلایارکن ملتین او جالماسینا ملتین معارف لئمه سینه مثیلرله یاناشی بۇ ملتین عموم بشر طلب لرینه اویغون اولاراق بشرین ان یوکسک جرگه لرینده گئدهن خلق لرله بیرگه دۇرماق هوسی بۇ قدر گۆلجو تمثیل اولونسون. نه آرزو لاما ق اولار دو قتور جواد هیئت جنا بلارینا . اونون آیدین ذکاسی، یوکسک انتلکتسی، یاخشی ساغلام لیغی گۆزهل دوستلاری وار. آنجا ق اونو آرزو لاما ق ایستهـــــ بیرم کی همیشه بئله اولسون. همیشه آرا زین او تاییندا دا بو تاییـــــ ندا دا بیر اونو گۆره نده ایلك نوبه ده گۆلوم سه نک . چونکی همیشه خوش شبتمله ، آجیق اۆره کله دانیشما غی با جاریر. همیشه اونو گۆره نده انسان یوکسک آمانلارا دؤغرو ائله بیل پرواز لانییر. اونو گۆره نده عصرین اولینده اولان ضیالیلاریمیزی من همیشه خاطیر لاییرام . اونو گۆره نده آذربایجانین همیشه معین بیر سیناق و چتین جا غلاریندا آذربایجانلی خلص ائدن شخصیت لری خاطیر لاییرام . آرزو ائدیرم کی جواد هیئت ین ۸۰-۹۰-۱۰۰ ایلیکلرینی قید ائده ک . آلاه بیزه ده عؤمۆر وئرسین کی بۇ گۆن لری گۆره ک . اؤغور لاریزه اولسون دو قتور .

طرح

سئوگیلیم سؤر وشدو :

گۆزه للیگی هاردا گره ک من آختارام

من هئج بیر فیکر ائتمه دن

سؤیله دیم :

گۆلوم باخ آینایا ...

تبریزلی رضا همراز

آذربایجان جراحلار جمعیتی نین مددی، پروفیسور
نورالدین رضایفین یوبیلیکی مراسمینده کی نطق:

جواد هیئت نین ۷۰ ایللیک یوبیلیکی

۱۹۷۱- جی ایلین ۲۸- ۲۹ آگوستو مؤمورون ان غریبه و معنالی
گونلری کیمی هئج زامان یاد بیدان جیخما یا جا ق، مسکو و ادا عینلی
واختدا ایکی بین الخلق کنگره کئچیریلردی: بین الخلق جراحلار
جمعیتی نین ۲۵- جی، اورهک و قان دامارلاری خسته لیکلری اوزره ۱۰- جو
کنگره لر، آخیش گونو بیر بئره توپلاشمیشدیق. گؤزله مه دیگیمیز بیر
آندا ایکی نفر یاخینلاشدی و " باغیشلایین، سیز آذربایجانلی سینیزمی؟"

دشیه اوجایوی ۵۰ - ۴۵ باش و شریله بیله جک بیر جراح (دؤشونده کی
نشانان کنگره اشتراکچیسینی اولدوغو بیلینیردی) بیزه مراجعت ائلدی
تانیش اولدوق. معلوم اولدو کی، کنگره ده اشتراک ائله یین ۱۱ ایرانلی
جراحان سکیز نفری آذربایجانلی ایمیش. بیزیم تزه تانیشلاریمیز
دان بیر جواد هیئت، او بیرسی اونون آنستتژیولووق همکاری

علیهزاده ایدی، بیز ده، اونلار دا جوخ هیجانلی ایدیک، تانیلیق جوخ
گۆزله نیلمراییدی، ایراندان ۱۱ جراح سککیزی آذربایجانلی، ایندی او
گوندن ۲۴ ایل کئچیب،

تانیلیغیمیزین ایلک ساعا تلابندان منه معلوم اولدو کی، جواد
هیئت ایران جراحی دیر، ۱۹۲۵- جی ایلده آنادان اولوب، طب تحصیلینی
تورکیده و پاریسده آیب بین الخلق جراحلار جمعیتینین عضوی دور
و او جمعیتده ایرانین دائمی نماینده سی دیر، ایلک آروسو آکادمیک
توپجوباشوولا تانیلیق اولدو، همین گون آخسام جوادهیئت-ی معلمی-
میز معطفی بیگ توپجوباشوولا تانیلیق ائله دیم، بیر نچه ساعات بیر
یئرده اولدوق، غریبه دیر، یاخشی دئییلیب، نیتین هارا، منزلی-
اورا، توپجوباشوولا بو ایلک گۆرشدن ۲۵ ایل سونرا جوادهیئتین ۷۰
ایللیک یوبیلیخی خلقیمیزین داها یکی بؤیوک اوغلو بختیارواها بزاده
نین ۷۰ ایللیگی و توپجوباشوون ۱۰۰ ایللیگی ایله بیر واختاد وشدو،
منجه بو ساده جه خوشبخت بیر تصادف دگیل، قدر بیلن خلقیمیزین و
اونون مدریک رهبری نین جمهوریمیزین حۆرمتملی پرنسپل نین ملتسی-
میزین بؤیوک اوغولاری نین سئجک، سئومک و ایقینجه قیمت لند دیرمک
استعدادی نین منطقی نتیجه سی دیر.

کئچیردیگیمیز ایکی هفته ده بیز جوادهیئت-ی یاخشیجا تانیلیق
و آنلادیق کی، او، بؤیوک جراح اولماقلا برابر دیلیمیزین، تاریخیمیزین
ادیبا تیمیزین و مدنیتی میزین وورغونودور.
آیریلماغیمیز آغیر اولدو، اما آرتیق اوره گیمیزده هنج بیرواخت
سؤنمه یه جک بیر قارداشلیق و او مید شمعی بانمیشدی.

دۆز اون ایل چالیشدیق، گۆرۆشه بیلمه دیک، اما علاقه میزده کسيلمه-
دی، یازیشدیق، زنگلشدیک، تهرانندان هر آذربایجانلی گلنده اونندان
منه سوراغ، گتیردیلر، مندن اونا سوراغ آپاردیلار.

نهایت ۱۹۸۲- جی ایلده جوادهیئت خانیمی فریده وقیزی سانازلا
منیم دعوتیمله باکیا بیر آلیغا قوناق گلدیلر، بو دفعه کی جواد
هیئت آرتیق تامام باشقا شخص ایدی، ایران انقلابی نین غلبه سی سایه-
سینده او جراحلیغی و حکیم لیگینی داوام ائتدیرمکله برابر سون
درجه ده فعال آجیق ادبی، اجتماعی فعالیتیه باشلامیشدی، داهی شهریارلا
دوستلاشمیشدی، اونو آغیر خسته حالدا تبریزدن تهرانا گتیریب-
یاریم ایل ائوینده ساخلایب، ساغالمیشدی، ۱۹۷۹- جو ایلدن "وارلیق
ژورنالی نین یارادیجیسی، ناشری، باش رداکتورو و ان فعال مؤلیفی

کیمی اسمہ باسلامسدی، تورک و فارس دیلینده حیخان بو ژورنال - ساندان - آناغا ابراس بورک دیللی یاریسینن دیلی و مدنیستی مسئله نرسه حصر اولدوماقلا برابر ایران آذربایجانلی ایله اوزا - مانکی سووت آذربایجانلی آراسیندا محتشم بیر کؤریویه جنوریلمیشدی، همس گلنده جواد هیئت نه سووت آذربایجانیندا یاشایان ادبیات حیلار، دیلحیلر و تاریخچیلرله بارادیجیلیق علاقه لری نین اساسی قوبولد.

۱۹۸۷- جی ایلده ایکینجی دفعه آذربایجانام، ف، آخوندوفون آنادا اولماسی نین ۱۷۵ ایلیک یوبیلئیی گونلرینده گلیمیش جواد هیئت آرتیق، تکجه حکیم کیمی دگیل، ادبیاتچی، دیلچی تاریخچیلریمیزی - دوستو و همفکری، همکاری کیمی، ضیالیلارین و خلقین بؤیوک حیصه سینسی تانیدیغی بیر شخصیت، گئنیش دیاپازونلو معارفچی عالیم کیمی گلیمیشدی. بو بیر آیدا باکییا بیرینجی سفرینده کی کیمی واوندان داها آرتیق کسکین فعالیتده کئجدی، توکنمز انرژییسی و اوره ک یانغیسی جواد هیئت - ه گونده بیر نئجه عالی مکتبه، نشریاتدا، رثداکسیادا یارادیجی اتفاق و بیرلیکده گؤروشدر کئحیرمه یه و ان گؤرکملی ضیالیلارین گئنیش دایره سی ایله شخصی یارادیجیلیق علاقه لری قورماغا امکان وئردی. او، ۱۹۸۷- جی ایلده طب اونیورسیتته تینیین معلم لری و رهبرلیک ائتدیگیم عمومی جراحیق کافتدراسیندا آذربایجانلی طلبه لر قارشیسیندا ایلك محاضره لرینی اوخودو، جراحیق جمعیتینده ماراقلی موضوعلارلا جیخیشلار ائله دی. و آذربایجاندا ایلك آلدیغی آد بو جمعیتین عضولویو اولدو.

غریبه دیر، ۳۰ ایلده جراحیغا عاید ایکی جلدلیک کتابی و ۱۰۰۰ دن آرتیق علمی مقاله، یازمیش و اونلاردان چوخونو مختلف خارجی ژور - ناللاردا انگلیس و فرانسیزجا نشر ائتدیرمیش ۴۰-۱ قدر ملی و بین الخلق جراحیق کنگره سینده اشتراک ائتمیش، ایراندا آچیق اوره ک جراحیقین اساسینی قویموش، اوره ک کؤچورولمه سی نین ائکسپئریمننت شرایطده آیارمیش تهراندا بیرینجی اولاراق انساندان انسانا بؤیره ک کؤچورموش، ۱۲۰ ایل تهراندا "دانش پزشکی" آدلی علمی طبی ژورنالین رثداکتورو اولموش دونیاشهرتلی، استعدادلی عالیم، جراح ۱۹۷۹ - دان باشلایاراق حباتینی اساسا "خلقینن دیلی، ادبیاتی، تاریخی و مدنیستی مسئله لرینه حصر ائتمش دیر. دوغرو دور، بو ایلرده او طب علمینده

جراحی‌فدا دا جوج اؤغورلو آد بملار آتمیش، یاریس جراحی‌لق آکادمی- یاسینا عضو سئچیلیمیشدیر، اونلارلا طبه عاید مقاله یار میسیدیر.

جواد هیئت‌زمانه میزین ان تانینمیش و استعدادلی عالم جراحی‌لازین دان بیری کیمی بو گون ده تجری فعالیتینی داوام ائتدیریر، ایلمده بوزلرله خسته‌نین اوره‌یینده بؤیره‌یین داخلی عضولرینده، قسان دامارلاریندا ان مرکب جراحی‌لق مداخله‌ری آیاریر و آزاد اسلام اونیوئرسبته‌تی جراحی‌لق کافئدراسینا رهبرلیک ائدیر، درس‌دئیر و علمی تجری طبی کادرلاری بیئتیشدیرمکله مشغول اولور.

او، بو گونه قدر اساسی صنعتیندن حکیم‌لیک - جراحی‌فدان قازاند- یعنی‌نین سؤزون حرفی معنا سبدا تام یاریسینی جوج بؤیوک خرج طلب ائله‌ین ادبی - اجتماعی فعالیتینه، خصوصی ایله وارن‌غین نشری‌نین مادی تأمیناتینا صرف ائدیر. فرض ائدیلمه کی، بو ایش‌شهرت و یا آد- سان نامینه گؤرولور، بئله فیکیر حقیقتدن جوج اوزاق اولاردی، چونکی ادبی - اجتماعی فعالیت جواد هیئت‌ین حیاتینا جوج بؤیوک و جدی مرکب‌لیکلر و حتینلیکلر گتیریر. او، مطبوعاتدا شخصی مکتوبلار دا تنقید اولونور، تحقیر اولونور، هده‌له‌نیر، اونو پان ایران‌یست، سئپاراتیست (گویا ایران‌ی پارچالایان) پان تورکیست، "شوروی"

آدلاندیرانلار دا تاپیلیر. نه حیاتی اوچون تهلکه، نه مادی سیخینتی، نه گئجه - گوندوز گرگین زحمت جواد هیئت- ی قورخودا بیلیمیر. ایران تورکلری‌نین معنوی و مدنی حقلری اوغروندا اؤلوم - دیریم مبارزه- سینی او اؤزو اوچون سون و آنی مقصد سئجیب، بین‌الخلق سویه‌ده سینانمیش عالم‌لرینی اؤلکه سویه‌سینده بیرینجی سیرایا جیخمیش جراحی‌غینی سون ۲۰ ایلمده وطنداشلیق مقصدلرینه خدمت ائدن واسیطه‌یه چئویرمیشدیر. او، ایران‌ین، آذربایجان‌ین اسلام شرقی‌نین دونیادا فرمانسیر، لاکین صلاحیتلی مدافعه‌چیلی ساییلا بیلر.

باکیدا باشلانیب‌شکی ده داوام ائتدیریلن م. ف. آخوندوفون یوبی- لئیی گونلری‌نین بیرینده بختیار، خودو و من جواد هیئت- ین یولونون بیزه او زامان معلوم اولمایان بیر جهتینی گؤردوک. خوش‌ها والی، گونشلی بیر پاییز سحری اییدی، صحبت معاصر فلسفه‌دن گئدیردی. جواد هیئت معاصر فلسفه‌نین بؤیوک جریانلاری ساییلان فرویدون پسیخوآنا لیزینه، پراگما تیزمه، آگنوستیسیزمه، اگزیستا نسپالیزمه، قدیم شرق

فلسفه‌سینه عاید اساسی معلوماتی ایله بیاناشی مارکسیست‌فلسفه‌سی-
نه ده درین بیلدگی، حرثتلی مقابسه‌لی تحلیلی و کسکین تنقیهدی
ملاحظه‌لری ایله دوغروسو سزی خیلی حیرت‌لندیر میشدی. سون‌رادان
بیلدیک کی، جواد هیئت فلسفه تاریخینه عاید سامباللی بیر کتاب دا
باز مشدر .

سونراکی ایل‌لرده جواد هیئت آرتیق هراییل و بعضا" ایلهده بیر نئجه
دفعه باکبا کلمک امکانی تاپدی. بیثنی دوغول‌موش. مستقل آذربایجان
رسیولبکاسی ایله ایران اسلام جمهوریتی آراسیندا یارانمیشش
دوستلوق و مهربان قونشولوق علاقه‌لری نین گونو- گوندن گوطه نمه‌سی
ایله گئچ ده اولسا، جواد هیئت آرزوسونون جیجک لنمه‌سی مرحله‌سینه
قدم قویدو. بورادا بیر احوالاتا توخونمایا بیلمه‌یه جه یم .

رحمتلیک علی هیئت ۱۹۴۳- جو ایلهده اوغلو جواد ی عالی تحصیـل
آلماغا گؤنده رنده دشیب‌کی، (جواد بیگین سؤزلریندن یادیمدا قالان
کیمی یازیرام) " من سنی باکینیا گؤنده رمه‌لیدیم. هله‌لیک بو مومکون
دگیل اودورکی، سنی استانبولا گؤنده ریرم. سن اورادا اوخومالیسان و
دیلمیزی و مدنیتی میزی ده اؤیرنمه‌لی سن". روحو شادا ولسون، بو
سؤزلری دشمش آتانیین، تهراندا اونون آدینی داشییان کوجه نیین
اولماسی دا، اوغلونو یؤنلتدیگی یول دا یوبیلدیاریمیزین آتاسی نیین
ایران وطنداشلیغی غیرتیندن، ملی منلیگینه صداقتیندن و وجدانی نیین
تمیزلیگیندن و اوزاق گؤره ن مدیرک لیگیندن خبر وئریر. بو گون
آذربایجان رسیولبکاسی نیین ایران اسلام و تورکیه جمهوریت‌لری نیین
سیاسی - اقتصادی ومدنی علاقه‌لری نیین گوندن گونه محکم لنمه‌سی، اوچ
قونشو مستقل دولتین و اونلارین خلق‌لری نیین دوستلوق و قارداشلیق
علاقه‌لری نیین لایودلویو، او تایللی - بو تایللی اکثریت طرفیندن تقدیر
اولونور. بونونلا علاقه‌دار مرحوم آقای میرزه علی هیئت- ی ییادا
سالماق و اونون " شاه‌اشری" اولان اوغلو دوقتور جواد هیئت- ی آنلا-
ما مق مومکون دگیل .

۱۹۸۹- ون مایین اولی، منیم حیاتیمن جوخ مهم بیر صحیفه‌سی ده
جواد هیئت‌له باغلی دیر. اونون جوخ زحمتیندن سونرانایل اولدوغو
دعوتنامه ایله ایرانا گئتدیم. بوتون گونلری بیر بئرده ایدیک ،
کلینیکالارا گئتدیک، بیر بئرده مداخله‌لر آپاردیق، صحیبیه ناظری
ایله تانیش ائلدی. حتا منی جواد هیئت- ی اؤزونون معلیمی حساب

اژدن ایرانین خارجی ایشلرناظری دوقتور (حکیم پروفسور) ولایتی ایله ده گؤرشدوردو، اونون اوزونه ایراندا بوتون اداره لرین و ائولرین قاپیسی نین آچیلدیغینی گؤز ومله گؤردوم.

بونلاری سابعاقدا مقصدیم جواد هیئت فئنومی نین (پدیده) سیرینسی آچماقدیر. آنجاق یو یوللا، بو انرژئی ایله، بو هوس و یورولما زلیقلا بو انسپکلوپئندیک بیلکله بیر عؤمورلوک ایشی ۱۶ - ۱۵ ایله سیغیش-دیرماق اولار. صابر ۶ ایلهده " هوپ - هوپ " نامه سینی یاریم عصرین بدیعی، اؤلمز، تایی برابری اولمایان سالنامه سینی یاراتدی. جواد هیئت - بن گؤردویو ایشین جمعی ده، ده بیری ده گؤرولویو ده داهی صابری میزی یادا سالیر. ۱۷ ایلهده " وارلیق " بن ۱۶ تومو و آذربایجان و عمومی تورک ادبیاتی نین دیلینه، تاریخینه عاید ۸ جمجه بیغجام توتوملا جوخ بؤیوک علمی کتابی یازیب ایکی دیلهده هم فارس، هم تورک دیلینده نشر ائله مک و بو اشرلرین هم مؤلفی، هم رئاکتورو، هم ترجمه جیسی، حتا کوورئکتورو (تصحیح ائله یینی) بئله اولماق عاغیلا سیغیشماق زحمت، یارادیجیلیق عشقی و استعدادی طلب ائدیر. نتیجهده ۷۰ ایلیک یوبیلئین کئچیردیگیمیز جواد هیئت ایرانین شوونیست اولمایان ضالیلارین جوخونون آذربایجان ضالیلارین ایسه هامی سنین حؤرمات ائله دیگی، سئودیگی حئیران قالدیغی بیر شخصیت دیر. بیرنئجه اونیوئرسیتته میز و آکادمیک اینستیتوتلاری نین فخری پروفسورودور. پرئزیدنت یمیزدن باشلامیش گؤرکملی دولت خادم لری ادبیات، دیل، تاریخ و طبابت متخصصلرین سئویملی سی، همکاری و سیلاحداشی دیر. گنج نسلین ایسه مدریک معلم لر سیراسیندا اؤز لایققلی پئثرینی توتوموش دور.

جراحیقدا ایسه اونو بؤیوک آذربایجان جراحی ایکی گون اؤنجه آنادان اولماسی نین ۱۰۰ ایلیک یوبیلئینی کئچیردیگیمیز داهی توپجو باشوولا مقایسه ائله مک اولار. جواد هیئت ده اونون کیمی او - نیوئرسال جراح دیر - اورهک آغ جگر، بؤیرهک، قاراجگر، دامار و معده باغیرساق جراحی اولماقلا برابر ایراندا نظری و ائکسیئریمئننتال جراحیق بانی لریندن بیری دیر.

پلانلاری عادی انسان امکانلارینا جوخ - جوخ بؤیوک اولدوغونما باخما یا راق نتیجهده باشلادیغی ایشلرین هامی سینی تاما ملایا بیلیر. او، نامرد قونشولاریمیزین یاراتدیغی قارباغ دئییلدیگی فاجعه سی.

نده ده بیگنیلیمز ،سگری دیر. قارا یانوار شهیدلرینین تهراندا یاسینی
توتوب احسانلار وئرن، ۱۵۰- دن آرتیق یارالیمیزین ایراندا معالجه-
سینه رهبرلیک ائدن ده و جراح کیمی عزیز جواد هیئت- یمیز اولدو،
جواد هیئت باره ده من بؤتوو بیر کتاب یازا بیلرم و مؤمروم چاتسا
بو ایشی گؤره جه یم. مومکون قده ر بیغجام ائله مه یه چالیشدیغیم بو
معروضه می شعره بنوره دیکمیش بیر سؤزلوقلا بیتیرمک ایسته ییرم:

" وارلیق " وارلیغی میز دیر، نه گؤزهل آد سئجمی سن
" وارلیغی "نین یولوندا وارلیغیندان کئچمی سن ،
نسیمی نین ، صابرین روحونا آند ایجمی سن !
مدریک لیکده قورقودوم ، حسارته کؤرا و غلوم
آغ خالاتلی عسکریم !
جواد غیرتیم منیم !
جواد حیرتیم منیم !
جواد هیئت یم منیم — م !

گؤزله

قسمت اولماساق دا بیر- بیریمیزه
هر باهار باغچاندا بیر گولو گؤزله .
گلن گئجه میزه ، سحریمیزه
اؤره کده سسله نن بیر تئلی گؤزله
سئلر مجراسینا آخیب چاتا جا ق ،
آغریلار، کدرلر اونودولاجاق .
اوندا اؤره کیمیز قانادلاناجاق ،
کؤنلونه قووشان کؤنولو گؤزله .
آدلاییب ایللری من گله جگم ،
ساجینداکی آغی من سیله جگم .
منسیر نه جکمیسن من بیله جگم ،
یاشات اومیدینده او گونو گؤزله .

روزگار افندی او

وفالى اورەك، شفالى اللر

مگر ابدىلىك بيز آيرى دۇشودوك ؟
عىنى دىر مقدس اوفوقلاريميز
سانىرام ايلك دفعه دۇنن گۇرودوك ،
سانىرام بۇز ايلدىر بىر يىردە بىك بيز .

آيرىلىق گۇرودە سجدە يە گلر ،
بختيميز اولسا دا نە قەدەر چتىن !
وفالى اورەكلە - اوزون كىچەلر
ياردىن تارىخىنى دۇغما ملتىن .
ھجران كۆرپوسوندىن اوتوب كىچىدە ،
سنىكى، اوجا تۇتدون اوز ووقارىنى
شفالى اللرلە - قان - تر ايجىندە
سرىدىن ملتىن يارالارىنى .

جان محنتە دۇزمز، اورەك دارلىغا
نچە يول قارتال تىك سرحدلر آشدىن
بوتون وارلىغىنى وئرىب "وارلىق" ا ،
دونىايا سنى وطن قاپىسى آچدىن .

مقدس بىر آنا سىلە بىر سنى ،
اورەكلر محتاج دىر اولاد سۇزونه
تبرىزىن يوللارى گۇزلە بىر سنى ،
باكى يوللارى دا حسرتدىر سنى .

سنى اورا چاتاندا بو ساحىلدە سنى ،
سنى بۇردا ياتاندا او ساحىلدە سنى .

كىم ائدىب اوز آنا دىلىنە سجدە
او، تارىخ بويونجا مدرىك سايىلىب .
قان ايجىن شاهلارا لعنت دئدىكچە ،
سنى توتدون گۇز اوستدە شاه اسماعىلى !

سن بیزه دوغماسان ، ای دوغما انسان ،
 دوغمالیق عشقینی قورو اؤزونده .
 شهریار اؤرونه حئیران باخمیسان ،
 قالیب او گؤزلرین نورو اؤزونده
 آ یاشید قارداشیم ، گل ، گل ، اؤپوشک !
 قوی سنه بنزه سین تزه نسیلر !
 یۆز ایل ده دؤیونسون وفالی اؤرهک ،
 خلقه حیات وئرسین شفالی اللر !

۱۵/اکتبر/۱۹۹۵

فضولی دن بیرغزل:

نی کیمی هر دم کی بزم وطنینی یاد ائیلهرم
 تا نفس واردیر قورو جسمیمده فریاد ائیلهرم
 روز هجران دیر سئوین ای مرغ روحوم کیم بو گون
 بو قفسدن من سنی البته آزاد ائیلهرم
 وهم ائدیپ تا سالما یا سن ماها مهرین هیجکس
 کیمه یئتسم جور و ظلموندن اونا داد ائیلهرم
 قان یاشیم قیلماز وفا گریان گؤزوم اسرافینا
 بونجا کیم هر دم جگر قانیندان امداد ائیلهرم
 اینجیمن هر نئجه کیم اغیار بیداد ائیلهرسه
 یار جورویجون کؤنول بیدادا معتاد ائیلهرم
 بیلیمیشم بولمان وصالین ، نیک بو اومید ایله
 گاه - گاه اؤز خاطر ناشادیمی شاد ائیلهرم
 لوح عالمدن یودوم اشک ایله مجنون آدینی
 ای فضولی من دخی عالمده بیر آد ائیلهرم

آذربایجان علملر آکادمیاسی ادبیات اینستیتوسونون
دسرکتورو پروفیسور یاشار قارانفین چیخیشی :

گۆرکملی نورکولوق، عالیم جراح

دوقتورجواد هیئتین ملی وطنداشلیق فعالیتی، یئنه "من" یئنه
و شخصیتینده پالنیز خلقین، ملتین، یاخین و اوزاق کئچمیشین یوخ،
هم ده سوی آدینین، امضاسینین داشیدینی نسلین و شجره نین نجیب
عنعتیسی یاشاییر. "هیئت" فامیلیاسی هر ایکی تاین سون بیر عصر—
لیک سالنامه سینده هم ده قازداشلیق رمزینی و علامتینی ایفاده
اٹله میشدیر. هله بیزیم یوز ایلیگین اونونجو ایللیرین سونوندا،
آذربایجانین او واختداکی آغیر و بحرانی گونلرینده ایراندا
نخجوانا یاردیم گتیرن هیئتین باشیندا دوکتورون آتاسی، محترم علی
(میرزه علی) هیئت دایانمیشدی. بیزیم عصرده قونشو تورکیه ایله معنوی
یاخینلیق و دوستلوق باغلی عملی تشبوتلرین باشیندا یئنه ده همین
گۆرکملی ضیالینین، روحانین شیخی، مجتهدی گۆروروک ۱۹۱۹— جوایلده
عثمانلیلارلا بیرگه قورولان "اتحاد اسلام" عثمانلیلار طرفیندن یوسف
ضیابیک (رحمتلیک، عبدالله شایقین قارداشی) و ایران طرفیندن
علی هیئت رهبرلیک ائتمیشدیر. ایکینجی دونیا محاربه سیندن سونرا
پهلوی شاهلیغی واختیندا دا ایران— تورکیه دوستلوق و مدنیت
جمعیتینین قوروجوسو و صدری یئنه ده هیئت لر شجره سینین باشجیسی
میرزه علی هیئت اولموشدور.

"هیئت" سۆزونون معناسیندا توپلولوق، جمع، کوسموگرافیا ایله
باغلی علامتلر وار. بئله کی اجتماعی خادم اولان م.ع. هیئت هم ده
الهیات عالیمی (مجتهد) فیلسوف کیمی فعالیت گۆستریم، نچده تحصیل
آلیب. اوستادی آخوند موللا کاظم خراسانی زامانین ان بؤیوک
مجتهدی و مشروطه طرفداری ساییلیردی. ایراندا مشروطه انقلابیندا

مشروطیت فرمانینی (فتوی) او، یازیب میرزه علی هیئت - ه وئرمیش و اونو همین فرمانلا ایرانا گؤنده رمیشدیر. میرزه علی هیئت ایرانا گلیب آخوندون مشروطه فرمانینی بؤیوک خان و روحانیلره گؤستریب، مشروطه اوچون چالیشمیش و مشروطه رژیمی حاکیم اولاندان سونرا "هیئت" آدی اونون اوزه رینده قالمیشدیر.

انسیکلوپدیک بیر عالم اولان ع. هیئت ایرانین یئنی عدلیه سینی قوروجولار پندان ایدی، اوزون ایللر ایران عالی محکمه سینی رئیس و اؤلکه نین عدلیه ناظیری اولموشدور. او ستارخان - یین و خیابانی نین دوستو و سلاحداشلار پندان بیری و صدق کابینه سینی عدلیه ناظیری گنج جوادین ایلک معلمی و مرشدی اولموشدور.

آتاسیندان سونرا حیاتیندا و طالعینده درین ایز بوراخان ضیا - لیلاردان ان جوخ دوکتور غلامحسین صدیقی، پروفیسور شوارتزی، پروفیسور کاظم گورکانی (استانبول)، پروفیسور ها مبورگری، لیشویتسی (پاریس) و پروفیسور خالدضیانی خاطرلاییر.

ایرانین، تورکیه محیطینی، اورویانین جوادیگین حیاتیندا و طالعینده اوینادیغی رول ا اونون هر طرفلی، جهانشمول، معاصر ضیالی کیمی فورمالاشماسینا کؤمک ائتمیشدیر. تورکیه نین تاثیر جراحی ایله یاناشی مدسی - اجتماعی ساحه ده، اورویا تاثیر ایسه طب ساحه سینده اولموشدور. دیل و الفبا اؤیرنمگه خصوصی حساسیغی اونون انگلیزجه و فرانسوزجا، تورکجه، فارسجا منبعلره تانیش اولماسینا، تورکولوژی، اسلام، ایران تاریخی، آذربایجان شناسلیق ساحه سینده تدقیقاتلار آیارا بیلمه سینه امکان یاراتمیشدیر.

تورکولوژی ده ان چوخ ایزله دیگی موضوع آذربایجانین دیلی، ادبیاتی آذربایجان خلقی نین مدنیتی نین تاریخی دیر. محض بو موضوعلارلا ایران دا یاییلان سهو معلوماتلار اونون اثرلرینده تکذیبلر و تصحیحلر وئریلمیشدیر. اونلاردان، ان ضررلیسی او ایدی کی، گویا آذربایجانین گونئیینده و قوزئیینده آیری - آیری ائتنیکلر (قوملار) بئرله شیر و آیری - آیری ملتلر یاشاییر. سن دشمه آرازدان بو تایدن تاریخ بویو قوزئی آذربایجان یوخ، اران اولوب و بورا داکسی خلق گونئی آذربایجان آیری بیر خلق ایمیش. بو معلوماتی یازان و بیان شوونیسئلری جواده هیئت همیشه ایران، آذربایجان و تورک دوشمنلری حساب ائتمیش،

همین سهولری آچیقلاماق و اصلاح ائتمک اوجون منتظم اولاراق فارسجا مقاله و کتابلار یازمیش و نشر ائتدیرمیشدیر.

آذربایجان شناسلیق مسئلهلرینین هم ایراندا، هم ده تورکیه ده (عمومیته غریبین و یاخین شرقین تورکولوژی سینده) سهو و اگینتی-لردن تمیزلنمه سینده ج. هیئتین تاریخی - علمی خدمتلی اولموش دور. قوزئی آذربایجانین اؤزونده یاخین ۷۰ ایلده بولشویک حاکمیتی دؤرونده مسئلهلره علمی - اوبیئکتیو (واقعی) یاناشماق امکانشی محدود اولدوغو اوجون اونون اثرلی بورادا دا نفوذلو علمی سند رولونو اوینامیشدیر.

جواد هیئتین "آذربایجان" مفکوره و تعلیمی هم گونئی ده، هم ده قوزئیده کی علمی - تاریخی گؤروشلرده اؤزونو گؤسترن افترالارین هر ایکیسیندن آزاد اولموشدور. بو مفکوره و تعلیم ایران و آذر - بایجان مدنیتلی آراسیندا تاریخی یاخینلیغین، معنوی، دینی، فلسفی عمومی لیگین موجودلوقو حقه حقیقته گؤوه نمیشدیر.

جواد هیئت - ه گؤره، کلاسیک فارس دیلی ادبی - مدنی ارثه آذربایجانلیلارین پای هئجده فارسلاردان آز اولما میشدیر. بو دیلی ایران دا رسمی لشدیرن و یایان محض آذری تورکلرینین اجادای (غزنویلر، سلجوقلار، صفویلر...) اولموشلار. متفکر و شاعرلریمیز (نظامی، خاقانی صائب... شهریار) بو دیلده شاه اثرلر یازیب، دونیا مقیاسیندا بؤیوک ادبی ارث بوراخمیشلار: "تورکلر... مین ایل ایراندا حاکمیتده اولوب و ایران استقلاللی یولوندا جانلاریندان کئچمیشلر".

آذربایجانین تاریخی فاجعه سی - اونون انضباطی - سیاسی جهتدن پارچالانماسی دیر. لاکین داها بؤیوک فاجعه اوندا اولاردی کی، آذربایجان ملی مدنیتده پارچالانایدی. جواد هیئت معنوی - مدنی بوتوو - لویون آذربایجان مقیاسیندا آخیرا قدر قورونماسی، همچنین ایران، آذربایجان، تورک و اسلام بیرلیگی اوجون الیندن گلنی ائدیر. اونون ایستر علمی، ایستر ده اجتماعی فعالیتینین اساس مضمونونو محض بو آمال و عمل تشکیل ائدیر. قوزئی آذربایجاندا شوروی رژیمینین ایراندا ایسه پهلووی رژیمینین بیخیلماسی همین مقصده نائل اولماق اوجون آرتیق یعنی امکانشی تاریخی اوفوقلار آچیر.

تورک، اسلام، ایران خلقلرینین معنوی بیرلیگی و بؤتؤلووی اوجون

المانین رولو مسئله سیه جواد هیئت همیشه خصوصی دقت آبییریر، او ، اسکی تورکجه نیس عرب الفباسی طرفداری دیر. بو باره ده فیکرینسی بین الخلق قورولتا یلاردا، باکیدا، آنکارادا، تهرانداکی غزشتدره چاپ اولونان مقاله لرده دفعه لرله بیلدییریب، اسکی الفبادا مین ایلیک مدنیتیمیز یازیلیمیش و قورونموشدور. بو زنگین مدنی ارشیمیزدن وار کئجه بیلمه ریک " .

جواد هیئت- ه گؤره، اسکی الفبا دیله دایاندیغی اوجون تورکلرین اورتاق الفباسی دیر. لاتین و کیریل الفبالاری فونتیک اولوب لهجه یه دایانیر. اونون اوجون تورک لهجه لرینی و خلقلرینی بیر- بیریندن آبییرمیشدیر و آبییریر. اسکی الفبا- اسلام الفباسی دیر. دونیانسی قرآنلا و اسلام مدنیتی ایله تانیشا دیر. بیر مسلمان و خصوصیله بیر تورکون اسکی الفبانی بیلمه سی شرط دیر .

جواد هیئت- ی الفبادان سونرا ان چوخ دوشوندورن، ناراحات ائدن بیر ده ایراندا آنادیللی تدریس و مطبوعات مسئله سی دیر. او، دفعه- لرله یازیر، بیان ائدیر، اساسلان دیریر کی، ایندی ایران آذربایجانسی- ندا تاخیرسیز حلینی گؤزله یین ان مهم مسئله آنادیلینده اوخوماق دیر، مکتبلرده تورکجه نین تدریس اولونماسی دیر. بو مسئله جمه وری اسلامی ایرانین آنایاساسی نین ۱۵- جی ماده سینده آیریجا قید ائدیله- میشدیر. فقط هله ده تام حیاتا کئچیریلمه میشدیر. جواد هیئت بو مسئله یه بوتون وارلیغینی، بیر ده بوتونلوکده " وارلیق" درگیسینی حصر ائتمیشدیر .

آذربایجان خلقی نین معنوی - تاریخی وحدت ایدئالینی، اونون ملی معنوی تاملیق و بوتونلوک عنعنه سینی دوقتور جواد هیئت اؤز علمی کتابلاریندا دا آردیجیل شکیلده ایفاده و تصدیق ائدیر. اونو بیر- بئنجی نوبه ده ملی دیلین، ملی ادبیاتین و فولکلورون تاریخینده اختاریر. دونیا شهرتلی، گؤرکملی حکیم اولماقلا برابر، هم ده تاریخ- جی، دیلجی - تورکولوژ و ادبیاتشناس - عالیم کیمی اولچولمز و قیزغین فعالیت گؤستریر. او، تورک خلقلری نین تاریخی، آذربایجان تورک، دیلی نین منشا یی، آذربایجان ادبیاتی تاریخی حقیقنده، فلسفه یه واستتیکایا (اخلاقیات) دایر معتبر کتابلارین مؤلفی دیر .

جواد هیئت یین " آذربایجان " شفاهی خلق ادبیاتی " کتابیندا بییزیم ملی فولکلور و فولکلورشناسلیق شروتیمیز تام و بوتون ملی ارث

حالی‌ن‌دا ، و‌ط‌ن‌دا‌ش ع‌ال‌ی‌م‌ی‌ن ، ب‌و‌ت‌و‌و آ‌ذ‌ر‌ب‌ای‌ج‌ان و ی‌ا‌خ‌ی‌ن ش‌ر‌ق م‌ق‌ی‌اس‌لی ت‌ور‌ک‌و‌ل‌و‌ی‌و‌ن ت‌ف‌س‌ی‌ر‌ی‌ن‌د‌ه ت‌ق‌د‌ی‌م ا‌و‌ل‌و‌ن‌م‌و‌ش‌د‌ور .

ا‌ؤ‌ز ف‌ول‌ک‌ل‌ور س‌ال‌ن‌ا م‌ه‌س‌ی‌ن‌ه د‌و‌ق‌ت‌و‌ر ج‌و‌ا‌د‌ه‌ی‌ث‌ت ت‌ور‌ک خ‌ل‌ق‌ل‌ری‌ن‌ی‌ن ا‌ن ق‌د‌ی‌م د‌ؤ‌ر و‌ن‌و‌ن و ا‌ور‌تا ع‌ص‌ر‌ل‌ری‌ن‌ی‌ن آ‌ب‌ی‌د‌ه‌ل‌ر‌ی‌ن‌د‌ن - " ا‌ف‌راس‌ی‌ا‌ب د‌ا‌س‌تا-ن‌ی " ن‌د‌ان ، "ش‌و د‌ا‌س‌تا‌ن‌ی" - ن‌د‌ان ، " ه‌ون ا‌و‌غ‌وز د‌ا‌س‌تا‌ن‌ی" - ن‌د‌ان ، " گ‌ؤ‌گ ت‌ور‌ک د‌ا‌س‌تا‌ن‌ی" - ن‌د‌ان ، ا‌ی‌ش‌ی‌ق ، آ‌غ‌ا‌ج ، ق‌ا‌د‌ی‌ن ، آ‌ت ، ب‌ؤ‌ز ق‌ور‌د ، س‌و ، م‌وس‌ی‌ق‌ی ، ق‌ؤ‌پ‌وز ک‌ی‌م‌ی ع‌م‌وم ت‌ور‌ک م‌ق‌ی‌اس‌لی ب‌د‌ی‌ع‌ی ر‌م‌ز و س‌ی‌م‌ا‌ل‌ر‌د‌ان ب‌ا‌ش‌ا‌ل‌ی‌ب‌ی‌ر . " د‌ی‌و‌ان ل‌غ‌ات‌ا‌ل‌ت‌ر‌ک " - و ، " ق‌و‌تا د‌ا‌غ‌و‌ب‌ی‌ل‌ی‌گ‌ی " ، " م‌ا‌ن‌اس د‌ا‌س‌تا‌ن‌ی " ن‌ی و " ج‌ن‌گ‌ی‌ز ن‌ا‌م‌ه " ن‌ی ت‌د‌ق‌ی‌ق‌ا‌ت‌ا ج‌ل‌ب‌ا‌ئ‌د‌ی‌ر ، س‌ون‌ر‌ا‌ل‌ر‌د‌ا ا‌ؤ‌ز ت‌ح‌ل‌ی‌ل-ل‌ر‌ی‌ن‌د‌ه ا‌و ، ا‌و‌غ‌وز س‌ا‌ک ، ه‌ون ک‌ئ‌چ‌م‌ی‌ش‌ی ا‌ی‌ل‌ه ، ع‌ا‌ش‌ی‌غ‌ی و س‌از‌ی ا‌ی‌س‌ه ق‌و‌پ‌وز ک‌ی‌م‌ی س‌ل‌ف‌ل‌ر‌ی‌ل‌ه و‌ح‌د‌ت‌د‌ه ، و‌ا‌ح‌د س‌ی‌س‌ت‌م‌د‌ه ا‌ی‌ز‌ل‌ه‌ب‌ی‌ر و ت‌ص‌د‌ی‌ق‌ا‌ئ‌د‌ی‌ر . خ‌ص‌وص‌ا " ا‌ی‌ش‌ی‌ق (۱) ا‌س‌ک‌ی ت‌ور‌ک د‌ا‌س‌تا‌ن‌ل‌ر‌ی‌ن‌د‌ا ع‌اد‌ی م‌ؤ‌ت‌ی‌و ، ا‌و‌ب‌ر‌از ک‌ی‌م‌ی ی‌و‌خ ، خ‌ل‌ق - م‌ع‌ن‌و‌ی‌ا‌ت‌ی‌ن‌ی ر‌م‌ز‌ی و ا‌س‌اس د‌ی‌گ‌ر ک‌ی‌ف‌ی‌ت‌ی ک‌ی‌م‌ی ت‌ح‌ل‌ی‌ل و ت‌ر‌ن‌م ا‌و‌ل‌و‌ن‌ور . ا‌ؤ‌ز و‌د‌ه م‌ؤ‌ل‌ف م‌و‌ج‌ود د‌ب‌د‌ن ک‌ن‌ار‌ا‌ج‌ی‌خ‌ی‌ر ، ا‌ی‌ش‌ی‌ق س‌ئ‌و‌گ‌ی و س‌ا‌ی‌غ‌ی‌س‌ی‌ن‌ی ت‌ا‌ر‌ی‌خ‌ا " ز‌ر‌ت‌ش‌ت‌ی‌ل‌ی‌ک‌ل‌ه ب‌ا‌غ‌ل‌ا‌م‌ی‌ر . د‌ل‌ی‌ل و س‌ن‌د‌ل‌ر‌ا‌ه ش‌ب‌و‌تا ی‌ئ‌ت‌ی‌ر‌ی‌ر ک‌ی ، ه‌ل‌ه ا‌س‌ا‌س‌ا " ا‌ور‌تا آ‌س‌ی‌ا‌د‌ا ی‌ا‌ش‌ا‌د‌ی‌ق‌ل‌اری و‌ا‌خ‌ت‌ل‌ار - د‌ان ب‌ری ت‌ور‌ک‌ل‌ر ، ا‌ی‌ش‌ی‌غ‌ی م‌ق‌د‌س ا‌ی‌ن‌ام و ا‌ل‌ه‌ام ق‌ا‌ی‌ن‌ا‌غ‌ی س‌ا‌ن‌م‌ی‌ش‌ل‌ار . ه‌م‌چ‌ی‌ن ، آ‌غ‌ا‌ج ، ق‌ا‌د‌ی‌ن ، آ‌ت ، ب‌ؤ‌ز ق‌ور‌د ، ق‌ؤ‌پ‌وز س‌و ، آ‌غ س‌ا‌ق‌ا‌ل ، م‌وس‌ی‌ق‌ی‌ب‌ی‌ر ک‌ؤ‌ل‌ت‌ک‌ی‌م‌ی ، م‌ع‌ن‌و‌ی‌ا‌ت و ا‌خ‌ل‌اق ک‌ود‌ئ‌ک‌س‌ی (م‌ج‌م‌وع‌ه‌س‌ی) ک‌ی‌م‌ی ت‌ور‌ک خ‌ل‌ق‌ل‌ری‌ن‌ی‌ن ی‌ا‌ل‌ن‌ی‌ز ک‌ئ‌چ‌م‌ی‌ش‌ی‌ن‌ی ی‌و‌خ ، ه‌م‌د‌ه ا‌ی‌ن‌د‌ی‌ک‌ی م‌ع‌ن‌وی ط‌ب‌ی‌ع‌ت‌ی‌ن‌ی ع‌ک‌س ا‌ئ‌ت‌د‌ی‌ر م‌ش‌ت‌ر‌ک ر‌م‌ز‌ل‌ر ک‌ی‌م‌ی م‌خ‌ت‌ل‌ف خ‌ل‌ق‌ل‌ر‌ی‌ن ف‌ول‌ک‌ل‌ور ا‌ر‌ش‌ی‌ن‌د‌ن پ‌ار‌ا‌ئ‌ل‌ل‌ر ا‌س‌ا‌س‌ی‌ن‌د‌ا م‌ق‌ا‌ی‌س‌ه‌لی ش‌ک‌ی‌ل‌د‌ه ا‌ی‌ز‌ل‌ه‌ن‌ی‌ل‌ر و د‌گ‌ر‌ل‌ن‌د‌ی‌ر‌ی‌ل‌ی‌ر .

" ت‌ا‌ر‌ی‌خ ز‌ب‌ان و ل‌ه‌ج‌ه‌ه‌ای ت‌ر‌ک‌ی " (ت‌ور‌ک د‌ی‌لی و ل‌ه‌ج‌ه‌ل‌ری‌ن‌ی‌ن ت‌ا‌ر‌ی‌خ‌ی - ۱۹۸۶) - ا‌ث‌ر‌ی‌ن‌د‌ه ا‌ی‌گ‌ی‌ر‌می ت‌ور‌ک ل‌ه‌ج‌ه‌س‌ی ع‌ل‌م‌ی - ن‌ظ‌ری ت‌ح‌ل‌ی‌ل‌د‌ن ک‌ئ‌چ‌ی‌ر‌ی‌ل‌ی‌ر و ت‌ا‌ر‌ی‌خ‌ی - د‌ی‌ل‌چ‌ی‌ل‌ی‌ک ب‌ا‌خ‌ی‌م‌د‌ان د‌گ‌ر‌ل‌ن‌د‌ی‌ر‌ی‌ل‌ی‌ر . ت‌د‌ق‌ی‌ق‌ا - ت‌ی‌ن م‌ق‌ی‌اس‌ی‌ن‌ا و گ‌ؤ‌ر‌ول‌ن ا‌د‌ب‌ی - ت‌ا‌ر‌ی‌خ‌ی ا‌ی‌ش‌ی‌ن ا‌ه‌م‌ی‌ت‌ی‌ن‌ه گ‌ؤ‌ر‌ه م‌ت‌خ‌ص‌ل‌ر ب‌و ا‌ث‌ری ک‌ا‌ش‌غ‌ری‌ن‌ی‌ن " د‌ی‌و‌ان ل‌غ‌ات‌ا‌ل‌ت‌ر‌ک " ا‌ث‌ری ا‌ی‌ل‌ه م‌ق‌ا‌ی‌س‌ه ا‌ئ‌د‌ی‌ر‌ل‌ر . ج‌و‌ا‌د‌ه‌ی‌ث‌ت - ب‌ی‌ن ی‌ا‌ل‌ن‌ی‌ز ک‌ا‌ش‌غ‌ری‌ن‌ی‌ن ی‌و‌خ ، ا‌و‌س‌ت‌ه‌ل‌ی‌ک ه‌م‌د‌ه ن‌و‌ائ‌ی‌ن‌ی و ف‌ض‌ول‌ی‌ن‌ی ی‌ا‌د‌ا س‌ال‌ان ب‌ی‌ر ا‌ث‌ری د‌ه و‌ا‌ر‌د‌ی‌ر : " م‌ق‌ا‌ی‌س‌ه - الل‌غ‌ت‌ی‌ن " (ا‌ی‌ک‌ی د‌ی‌ل‌ی‌ن م‌ق‌ا‌ی‌س‌ه‌س‌ی ۱۹۹۱) و‌ا‌ر‌ل‌ی‌ق - ا‌ع‌لا‌وه ک‌ی‌م‌ی ت‌ه‌ر‌ان د‌ا ب‌ور‌ا‌خ‌ی‌ل‌ان (ف‌ا‌ر‌س‌ج‌ا) ، خ‌ص‌وص‌ا " د‌ی‌ل‌چ‌ی‌ل‌ی‌ک ا‌و‌چ‌ون ج‌دی ع‌ل‌م‌ی - ت‌ا‌ر‌ی‌خ‌ی

اهمیتی اولان بیر اثر دیر. تورکجه‌نی ده فارسجا و عربجه سویه سینده شرقده هم حقوق، حاکیم اوچ دیلدن بیر کییمی ایفاده و تصدیق ائتمک مقصدله قلمه آلینیب، دوکتور جواد هیئت‌ده هله بئش عصر اول نوایی‌نین، فضولی‌نین عملده، ایشده اجرا ائدیگی بدیعی هنره نظریه‌ده تکرار ائتمگه سعی گؤستریر. اگر نوایی قدیم فارسجانی جیغاتایجا ایله مقایسه ائدیرسه، ج. هیئت معاصر ایران - فارس دیلینی جاغداش تورکجه ایله مقایسه ائدیر و اوستونلویو اونلاردان اکینجی‌سینه وئریر: بئله کی، عیانی شکیلده تورکجه‌ده اولان ۱۷۵۰ سؤز-ون سیاهی‌سینی وئریر. بو سؤزلر فارسجادا یوخدور و ناعلاجلیقدان اونلار همین سؤزلری و یا عرب سؤزلرینی آلیب ایشله‌دیرلر. "فارس دیلی شکر دیر، تورک دیلی هنر دیر" - بو حکمتلی سؤز و مؤلف تحلیله، خصوصاً "سینتاکسیس ده (نحو) و فعل‌لرین نمونه‌سینده ثبوت ائدن اثر یازیب، اورتایا قویوب. بو اثری یالینیز ن. آ. باسکاکوف و روس دیلینده یازدیغی و همین دیل‌لرین مقایسه‌سینه حصر ائدیگی اثرلر - له بیر تره‌زییه قویماق اولار.

هر طرفلی، جهانشمول، یؤرولماز جواد هیئت‌نین یازی اساسی اوزهر - یینه ایندی یکی الیازماسی دورور: "ادبیات شناسلیق" و "فلسفه تاریخی".

اونلاردان بیرینجی‌سینه ادبیات تئوریلری، ادبی تنقید، ادبی نوعلر، تاریخی شعریت و "علم بدیع" ساحه‌سینده موجود عنعنلر عمومی لشدیریلیر، واحد اجمال شکلینده خلاصه اولونور و هم شرق، همده غرب منبع‌لریندن آیدین نمونه‌لر شکلینده اوخوجویا جاتدیریلیر (ج. محمد - زاده‌نین "اغن سؤزو" ایله چاپا حاضیرلانیب). برتراند راسل - یین مشهور ایفاده‌سی وار: "اسلام فیلسوفلاری، فیلسوف دگیل، تقلیدچی - دیرلر". ج. هیئت‌نین "فلسفه تاریخی" برتراند راسل - یین بو یانلیش و ضررلی تصورونه جاواب کییمی یازیلدیر. مؤلف سندلی، مثاللی، عیانی شکیلده ثبوت ائتیریر کی، وضعیت بلکه عکسینه دیر. "غرب فلسفه‌سی" آدی ایله تانینان جوخ - جوخ فلسفی فیکیر و نظریه‌لر - داها اغنجه دن شرقین بؤیوک شاعرلری و فیکیر آدمالاری طرفیندن بدیعی شکیلده سؤیلنمیشدیر. ایندیکی جوخ فلسفه‌لرین ایلك بانیلری نظامی، مولوی، سعدی، حافظ، خیام، نسیمی، فضولی و باشقالاری دیر. اسلام

فلسفی فیکری تاریخیندن ملا صدرا نین "حرکت جوهری" (دو نیا نین آرام - سیز قورولوشو) اشری کتابدا خصوصاً "گئیش سندنلی تحلیلینی تاپیر، "آذربایجان آدی و سرحدلری"، "آذربایجان تورک دیلی نین آدی و یثری حقینده"، "ده قورقود" کتابی - اؤلمز سؤز خزینه سیندن اینجی لر"، "یونس امره" کیمی کتاب ثقلتی مقاله لرده آنادیلینی "دوشمنلر دن و دوشمنلرین دوستلاریندان" قوروماق مقصدایله یازیلیمیشدی. عمومیتله آنادیلینی و آنادیللی ادبیاتین قورونماسی، تبلیغی و انکشافی ساحه سینده "وارلیق" درگیسی سون ۱۶ ایله بیر اینستیتوت قدر ایش گؤرموشدور.

معاصرلری حمید نطقی، غلامحسین بیگدلی، حمید محمدزاده، محمدعلی فرزانه، علی کمالی، مجیدزاده ساوالان، صد سرداری نیا، بؤیوک رسول - وند و باشقالاری دا عینی ملی وطنداشلیق ایدئالاری اوغرونلدا ج. هیئتله چیگین - چیگینه امکداشلیق ائدی لر. بوتون بو معنوی، ایدئولوژی، ادبی جالیشلار ج. هیئتین جلد - جلد کتابلاری نین و "وارلیق" درگیسی نین اوخوجولاری دا قوشولورلر، معاصر ایرانین بؤیوک علمی - ادبی - اجتماعی خادیمینه، ایکی تایی آغ ساققالینا جان ساغلیغی، اوزون عؤمر و یارادجیلیق اوغورو آرزو ائدی لر.

بختیارواها بزاده نین

۷۰ یاشی مراسمی

بو ایل مهر آیینین ۲۰ - نده (۱۳ - اکتبر - ۱۹۹۵) باکی دا آذربایجان رسپوبلیکاسی نین مشهور ملی شاعری پروفیسور بختیارواها بزاده نین ۷۰ یاشی مناسبتیله دولت سویه سینده وطننه لی مراسم کئچیریلدی. بو مراسیله رسپوبلیک - ا پرزیدنتی، بیرجوخ دولت آداملاری، آکادمی و اونیورسیتیه اوستادلاری و ضیالیلار اشتراک ائدی لر. مراسیله پرزیدنت حیدرعلیف و باشقالاری شاعر حقینده چیخیش ائله دی لر و شاعیرین گنجیمیش سووئت رژیمینده آزادلیق اوچون آپاردیغی مبارزه دن دانیشدی لر و شاعیری تبریک ائدی لر.

سخنرانی جناب آقای علیرضا بیگدلی
سفیر محترم جمهوری اسلامی ایران در باکو

بزرگداشت هفتادمین سال تولد دکتر جواد
هیئت در آکادمی علوم جمهوری آذربایجان

سلام علیکم و رحمت اله و برکاته

کزین برتر اندیشه برنگذرد

بنام خداوند جان و خرد

من عذر می خواهم از اینکه یک مقدار با تاخیر رسیدم به جلسه و علتش هم این بود که علیرغم تلاش ۱۲ ساعته برای به موقع رسیدن متأسفانه بخاطر مشکلاتی که در مرز پیش آمد چند دقیقه ای با تأخیر به جلسه امروز رسیدم. به هر حال افتخار می کنم که در جلسه امروز در حضور شخصیت‌های بزرگوار علمی و فرهنگی جمهوری آذربایجان همچنین شخصیت علمی ارزشمند جمهوری اسلامی ایران جناب آقای دکتر جواد هیئت افتخار حضور دارم. امروز اگر به دنیا نگاه بکنیم آسمان سیاست و علم را متأسفانه تقسیم کرده اند اما خوشبختانه خادمان علم و فرهنگ را نتوانسته اند تقسیم بکنند، علتش هم این است که این آسمان دارای اصالت و ریشه های واقعی هست و ما مردم مشرق زمین افتخار داریم که در این آسمان پهناور علم و فرهنگ سهم به سزایی را بخودمان اختصاص داده ایم. شخصیت هایی که از ما به این آسمان می پیوندند مسلماً شخصیت های خودشان و یا شخصیت های یک ملت مشخص نمی توانند باشند. ستاره هایی هستند که راه را به ملتها نشان می دهند اگر چه از یک ملت هستند ولی یک دنیا را هدایت می کنند اما افتخار همیشگی شان برای ملت خودشان قطعاً باقی می ماند.

امروز من افتخار دارم که در مراسم هفتاد سالگی یکی از ستارگان ایرانی آسمان علم شرکت کنم. افتخار می کنم که این ستاره را از ایران به آسمان علم و فرهنگ تقدیم کرده ایم. من اجازه می خواهم با یاد رودکی، سعدی، حافظ، زکریای رازی، سهروردی، بوعلی، فردوسی، نظامی، عطار، خاقانی، مولانا، غیاث الدین کاشانی و شهریار هفتاد سالگی استاد را به همه تبریک بگویم. برای اینجانب مایه خوشبختی است که در یک جو صمیمی با حضور اساتید و دانشمندان محترم شرکت جسته و سخنرانی می نمایم. تجلیل از یک شخصیت برجسته علمی و فرهنگی نظیر جناب آقای دکتر جواد هیئت در جمهوری آذربایجان امر تصادفی نیست اجازه بدهید بعنوان سفیر جمهوری اسلامی ایران از طرف خود و دولت و مردم ایران و کارکنان سفارت جمهوری اسلامی ایران هفتادمین سال تولد جناب آقای دکتر جواد هیئت را تبریک گفته و از همگی شما به جهت

حضور در این مراسم تشکر کنم . جناب آقای دکتر هیئت به دلیل ویژگی های بارز شخصیتی و مقام والای علمی از احترام خاصی نزد مردم و مقامات جمهوری اسلامی ایران برخوردار هستند و مطمئن باشید خبر برگزاری مراسم تحلیل از شخصیت ایشان در باکو قلب همه ما ایرانی ها را شاد کرد. در دین مقدس اسلام خدمت به مردم بالاترین عادت شمرده می شود و کسانی که با فکر خود، زبان خود و یا همچون آقای دکتر هیئت با دستان و انگشتان التیام بخش خود به مردم

! ر راست : آقای علسرداسکدلی سفیر جمهوری اسلامی ، نخبسارواها براده .
 استاد رسالاف رئیس آکادمی علوم آذربایجان ، دکتر جواد هستر .
 خدمت می نمایند، شریف ترین اعضای جامعه هستند و تجلیل و تکریم این بزرگواران نه هر بهانه و مناسبتی که باشد موجب رضایت خداوند است. مردم ایران و آذربایجان از سرمایه های عظیم مشترک فرهنگی برخوردار هستند و این دو ملت را هیچ مرزی از هم جدا نخواهد کرد. اگر مرزی هم وجود داشته باشد آنقدر پلهای مشترک دینی، تاریخی، فرهنگی، ادبی و علمی بر روی آن زده شده که احساس هر جدائی را از میان برمی دارد. بدون شک شخصیت هایی چون دکتر جواد هیئت از همین پلهای معنوی مشترک میان ایران و آذربایجان محسوب می شوند که در قلب هر دو ملت جای محکم و استواری بخود اختصاص داده اند. من وظیفه خود می دانم یک بار دیگر از همه شما و عزیزانی که ابتکار برگزاری این مراسم را نموده اند خصوصاً ریاست محترم آکادمی علوم، ریاست محترم دانشگاه پزشکی نریمانوف ، ریاست محترم دانشگاه دولتی باکو، ریاست محترم دانشگاه تربیت معلم خواجه نصیرالدین طوسی، ریاست محترم دانشگاه خزر و ریاست محترم دانشگاه نخجوان تشکر و قدردانی نمایم. این مراسم سمبل دوستی، صفا، صمیمیت، برادری و یکدلی بین مردم ایران و آذربایجان است و امیدوارم در آینده نیز شاهد این ابتکارات باشیم.
 ضمن آرزوی سلامتی برای همه حضار و آرزوی سلامتی و طول عمر برای استاد جواد هیئت می خواهم به یک سنت تاریخی ایرانی اشاره نمایم و آن اینکه در گذشته عزیزترین هدایائی که به علما داده می شد، انگشتری بود که به هر حال نشانگر نقش شخصیت اشخاص بود. من انگشتر خودم را که خیلی هم دوستش دارم خدمت استاد حواد هیئت تقدیم می کنم. انشاءالله که نشانه پیوند و دوستی و احترام ما به شخصیت ایشان باشد.

بين الخلق جراحلار جمعيتى نين ايران تمثيلچيسى، تهران، آزاد اسلام اونيورسيتيه سى نين جراحلىق كورسوسونون مديرى، پروفور جواد هيئت - ه

عزيز همكارىمىز، مهربان دوستوموز پروفور جواد هيئت!

سيزى آنادان اولما غينيزين ۷۰- ايللىك يوبيلئىنى مناسبتى ايله نريمان نريمانوف آدينا آذربايجان دولت طب اونيورسيتيه سى نين پروفور - معلم هيئتى آديندان، اونيورسيتيه ميزين چوخ مينلى طلبه كوللكتيوى آديندان وشخصا " اوز آديمدان صميمتله تبريك اكديرم! سيزين كيمي گوركملى عالمى دونيانين مشهور جراحلارى ايله بير سيرادا گورمك بير آذربايجانلى كيمي بيريم اوچون چوخ خوشدور. آذربايجان خلقى نين و بوتون دونيا خلقلرى نين رفاهى نامينه بوندان سونرادا يورولمادان چاليشا جا غينيزا امينيك. بو يولدا سيزه محكم جان ساغليغى، بويوك اوغورلار ديله بيريك.

صميمى حورمتله: پروفور اهليمان اميرالانوف
آذربايجان دولت طب اونيورسيتيه سى نين
ركتور و ركتورلار شوراسى نين صدرى

نريمان نريمانوف آدينا آذربايجان دولت طب اونيورسيتيه سى نين ركتور و پروفور اهليمان اميرالانوف نون چيخيشى:

پروفور جواد هيئت ۸ ايلدن آرتيقدير كى، تهراندا آزاد اسلام اونيورسيتيه سى نين جراحلىق كورسوسونه باشچىلىق اكدير. تهران آزاد اسلام اونيورسيتيه -

سى نين پروفور اولان جواد هيئت ۶۰ دان چوخ مى وبين الخلق جراحيه

قورولتای، کنگره و سمپوزیۇملاریندا اشتراک ائدیپ، اونون شخصی تجرہ- بھلرینہ و علمی آراشدیرمالارینا اساسلانان درین مضمونلو چیخیش و معروضہلری دونیا عالیملری طرفیندن ماراقلا قارشیلانیپ، ہمیشہ یوکسک قیمتلندیریلیپ، پروفیسور جوادهیئت ۱۹۶۳- جو ایلدن بین- الخلق جراحیق جمعیتینده ایرانی تمثیل ائدن نماینده، ۱۹۸۲- جسی ایلده ایسه علمی- نظری و عملی اوغورلارینا گؤره فرانسه جراحیق آکادمیاسینین عضو سئجیلیپ، او، همچنین آذربایجان علملر آکادمیا- سینین، یازیچیلار اتفاقینین، جراحلار جمعیتی و ضالیلار بیرلیگی- نین فخری عضو آذربایجان اونیورسیتہلری- نین فخری دوکتورو و پروفیسورو دور.

پروفیسور جوادهیئت بین اوغورلو یارادیجیلیغی دائمان، نریمانوف آدینا آذربایجان دولت طب اونیورسیتہ- سینین پروفیسور- معلم هیئتی نین و جوخ مینلی طلبہ کوللئکتیوی- نین ده دقت مرکزینده دیر. بیز اونو هم دونیا شهرتلی گؤرکملی جراح کیمی، هم آذربایجان ادبیاتی و مدنیتینی آراشدیران، تبلیغ ائدن و یاشادان ماهر معارفچی و وطنپرور عالیم کیمی، هم ده آذربایجان خلقینین، ائله جه ده ایران و دونیا خلقلری- نین قیدینه قالان گئنیش قلبلی خیریه چی کیمی- تانیریق، پروفیسور جوادهیئت بین کئچدیگی پارلاق حیات یولو آذربا- یجان حکیملری، آذربایجان طلبہلری اوچون اوژنک دیر. جوادهیئت- سؤزون حقیقی معناسیندا آذربایجانین فخری دیر. او، بین الخلق جراحلار جمعیتینده ایرانی تمثیل ائتمکله برابر آذربایجانلی- اولدوغونو دا هئچوقت اونوتمور.

پروفیسور جوادهیئت بشری حسلر، بشری دوینغولارلا یاشاییر. او، دونیا- نین بوتون ملتیرینی عینی محبتله سئویر، هامییا اوره کدن قایغی گؤستریر. اونا گؤره ده جوادهیئت- ه بوتون ملتیرین نماینده لری رغبتله یاشاییر. جوادهیئت بین یاکیبیا هر گلشی طب اونیورسیتہ- سی- نین کوللئکتیوی- نین ده سئوینجینه سبب اولور. تصادفی دگیل دیر کی، ۱۹۹۴- جو ایل مارتین ۲۹- دن، نریمانوف آدینا آذربایجان دولت طب اونیورسیتہ- سینین بؤیوک علمی شوراسی- نین یکدیلیلکله قبسول ائتدیگی قرارا اساسا " گؤرکملی عالیم و جراح پروفیسور جوادهیئت- طب اونیورسیتہ- سینین " فخری دوکتورو " سئجیلیپ، اونیورسیتہ میزین

کوللئکتیوی بئله حساب ائدیر کی، پروفسور جواد هیئت له سیخ امکدا - شلیغمیر بوندان سونرا داها گئیش مقیاسدا داوام ائده جک و بـو امکدا شلیق هر ایکی طرفین معنوی احتیاجینین تأمیننه چئوریله جک . پروفسور جواد هیئت ۴۳ ایلیک علمی فعالیتی دؤرونده ۲۵ میندن جوخ مختلف نوع اؤغورلو جراحی عملیاتلار آپاریب .

پروفسور جواد هیئت ۱۲ ایل " دانش پزشکی " آدلی طب ژورنالی نین رئد- اکتورو و ناشری اولوب ، او جراحیغاعایدایکی جلدلیک اؤریژینال درسلیگین و ۱۰۰- دن آرتیق علمی مقاله نین مؤلفی دیر . اونون مقاله لری دفعه لرله ایران ، فرانسه و آمریکا نین طب درگیلرینده چاپ ائدیلب .

فرحلی خالدیر کی ، پروفسور جواد هیئت ادبیات و معارفچیلیک ساحه - سینده کی فعالیتینی ده بؤیوک اوغورلا داوام اشدیریر . اونون قلمه آلدیغی آلتی مونوقرافیا ایکیسی طبه ، دؤردو ایسه ادبیاتا عایدیر ، او ، آنادیلی ، ادبیات ، تاریخ ، فولکلور حقیقده ۷ جلدلیک کتاب و ۲۵۰- دن جوخ مقاله نشر اشدیریب . مقاله لری ۵ دیلده ایران ، آذربایجان ، تورکیه ، فرانسه و آمریکا مطبوعا تیندا چاپ ائدیلب . جواد هیئت - یین دؤرد کتابی کیریل الفباسی ایله باکی دا نشر ائدیلب . او ، رئا - کتورو اولدوغو مشهور " وارلیق " ژورنالی نی بو گونه قدر ده تهراندا منتظم شکیلده نشر اشدیریر .

آذربایجانین گؤرکملی اوغلو پروفسور جواد هیئت م . ف آخوندوف آدینا و محمد آراز آدینا مکافاتلارا لایق گؤرولوب .

پروفسور جواد هیئت آذربایجان تۆرکجه سی ، انگلیس ، فرانسیسز ، استانبول تۆرکجه سی و س دیلدرده سربست دانیشیر .

بو گون قدر بیلن آذربایجان خلقی اؤز غیرتلی اوغلو پروفسور جواد هیئت یین آنادان اولماسی نین ۷۰- ایلیک یوبیلئینی طنطنه ایله قید ائدیر . اونون فعالیتینی اؤلکه یرزیدنتی محترم حیدرعلیف خصوصی نظره جاریدیر اراق اونی بو شانلی یوبیلئی مناسبتی ایله صمیمیتله تبریک ائدیب .

احازه وئربن ، ن . نریمانوف آدینا آذربایجان دولت طب اونیوئرسیته سینین پروفسور - معلم هیئت ی آدیندان ، اونیوئرسیته میزین جوخ مینلی طلبه کوللئکتیوی آدیندان و شما " اؤز آدیمدان پروفسور جواد هیئت - ی

آنادان اولماسینین ۷۵ ایلیک یوبیلئی مناسبتی ایله اؤره کندن تبریک ائدیم، اؤنا جان ساغلیغی و محصولدارا یاشینده یثنی - یثنی اوغورلار دیله بيم .

پروفسور اهلیمان امیر اصلانوفون بیوگرافیسی:

پروفسور اهلیمان تاپدیق اوغلو امیر اصلانوف ۱۹۴۷ ده ، اینسبندی ارمنستاندا قالان گؤیجه محالینین باسارکسر بؤلگه سینه زؤدکندینده ضیالی بیر عائلده آنادان اولوب و ۱۹۷۱ ده باکی طب فاکولته سیندی بیتیریپ سونرا اونکولوژی شعبه سینده اختصاص آپارمیش و ۹۲ - ۱۹۷۴ - جی ایلرینده مسکو و ادا اونکولوژی مرکزینده ایشله میش و ۳۶ یاشی ندا دوقتور و پروفسور اولموشدور .

پروفسور اهلیمان سؤموک اونکولوگی یاسی ساحه سینده نظری و عملی آختاریشلار آپاریپ و سووئتلر اتقاقیندا و خارجه بیر جوخ قۇرو - لتایلاردا اشتراک ائدیپ معروضه لر سونموشدور . ۱۲ مونوگرافیا و بیر چوخ مقاله لرین مولفی دیر . پروفسور اهلیمان عموم دونیا اور - توپدی - ترماتولوژی - اونکولوژی جمعیتی نین عضوی و امکدار علم خادمی و ملت وکیلی دیر . ۱۹۹۲ - جی ایلدن نریمان آدینا آذربایجان طب اونیورسیتیه سینین رکتورو سئچیلیمیشدیر . اونون خانیمی دا حکیم دیر و ایکی اوشاغی واردیر .

آذربایجان موسیقیسی و... نین قالانی

موسیقی سینده آیری - آیری معنالار داشییر .

"موغام" سؤزو ووکال اینسترومنتال (مغنی چالقی آلت لری ایله مشایعت اولونان موسیقی) و اینسترومنتال (تک آلت چالقی سی = سولو) اثرلر دیر . "مقام": مقام سؤزو ایسه معین "لاد" سیستمی معنا سینسی کسب ائدیر .

بیرسیرا منبع لر: "موغام" رامیز سهراب اوف باکی ۱۹۹۱ . موسیقی لغتی افراسیاب بدل بیگلی ۴ باکی ۱۹۶۸ . ۱۹۷۷ - جی ایلدن ۱۹۸۰ - جی ایله قدر باکی رادیو سوندان آیدا بیر دفعه وئرلین "رادیو موغام ژورنال" لی افریددیر " وئرلیشی .

"پیچاق و قلم"

انسانا خدمتدیر مرامین سنین ،
سن عومرون بیویونجا عومر اوزا تمیسان .
جراح پیچاق غیلا مین - مین خسته نین ،
آغری - آجیسینی کسبب آتمیسان
خسته ایله برابر سئویندین سنده
جسمانی بیر درده علاج ائده نده ...
معنوی ، درد لرسه قالدی علاجسیز ،
بس اونون درمانی نه ایمیش گوره ن؟
جراح پیچاق غیلا گوردون کی ، یالنینیز
جسمانی آغرینی کسه بیلرسن ...

بیر خلقین معنوی آغریلارینا
علاجی قارداشیم ، قلمده گوردون .
گوند وزلر پیچاق قلا کسمک بیر بیانا
گشجلر الینه قلم گوتوردون

یاری یا بولونموش آنا وطنین
بو گون سندن اومور دردینه ملحم
قارداش! قوشا لاشدی سلاحین سنین
گوند وزلر پیچاق قدیر ، گشجلر - قلم

سن سؤزه چئویردین اظرا بلاری ،
یازدین ، بیر حسرتدن مین درد گویردی
الینده بیری نین آزار - بئزاری
دیسینده بیر خلقین یوزا بیللیک دردی
گشجده ، گوندوز ده ، هئی دؤیوشورسن
معنوی ، جسمانی آغریلارلا سن .
حکیم نسخه لری یازدین همیشه
خسته ن شفا تاپیب ساغالدی ...

فقط

اديب قلميله يازديغين نسخه
بير خلقين دردينه شفادير البت |
ياز كي بوتؤو ايديك پارچالانميشيق
اوتاييدان دونيايا سسين اوجالسين
ياز كي، قلميندن سؤزولن ايشيق
وطندن وطنه بېر كؤرپو سالسين .

بيلديرييش

سئوگيلى شاعر و يازيجيلار |

وارليق توپلوسو قرارا گلّميش ديركى اولو تاترىنين ياردىمى
ايله عزيز يازيجى، شاعر و صنعتكارلاريميزين (رسام، خطاط ،
بستهكار و...) بيوگرافىلرينى توپلاييب، آرشيوه ييىب و
گله جگده بېر كتاب كيمي جاپا وئرسين ، داخلى و خارجى علمى
مرکزلرين و عاليملرين استفاده ائده جكلرينى نظرده توتاراق،
ايران توركجه سيله يازيب - يارادان و ايندييه كيمي هئج اولماسا
بېر اثرى جاپ اولان بوتون شاعر و يازيجيلاريميزدان همسده
مختلف هنر ساحه لرينده چالیشان صنعتكارلاريميزدان خواهش
اولونور آشاغيداكى قيدلرى نظرده آلاراق اؤز بيوگرافىلرينى
ايكى يئنى شكيللرى ايله بېرليكه "وارليق" درگيسي نيىن
آدرسينه گؤنده رسينلر .

۱- بيوگرافى، اطرافلى اولدوغو حالدا (دوغوم ايلي و يئرى ،
تحصيلاتى، ياراديجيلىقى و...) ييىنجام (ان جوخو ايكى
صحيفه) يازيلمالى دير .

۲- اثر نمونه سيني گؤنده ريك ضرورى دير .

۳- اثرلر آنجاق ادبى - فرهنگى اولماسى دير .

وارليق

نە ياخشى كى...
يازان: حسين كوردا وغلو
/ "وارلىق" درگىسى نىن يارادىجىسى بۇيوكە جواد ھىشتە /

معجزه دىر قلمى نىن قدرتى،
داستان اولوب كمالى نىن شھرتى
وئردى بىزە عزيز جواد ھىشتى،
اوجا تانرى بختىمىزە يار بىزىم
نە ياخشى كى، "وارلىق" ىمىز وار بىزىم!
گۆر بولاقدىر - بۇ زامان نىن سسى دىر،
اىل آتاسى بىر لقمان نىن سسى دىر،
ھم اسلام نىن ھم عرفان نىن سسى دىر،
ادراكىمىز وئردى تىزە بار بىزىم،
نە ياخشى كى، "وارلىق" ىمىز وار بىزىم!
قانادلانىر، قاطارلانىر سۆزوموز،
قارتال تىكىن اۇزاق گۆرور گۆزوموز،
دۆشور تارىخ سىنە سىنە اىزىمىز،
ساروانىمىز قۇجا شھرىار بىزىم
نە ياخشى كى، "وارلىق" ىمىز وار بىزىم!
اوستاد سۆزۈ نە باھادىر، نە باھا،
ايىنە گۆزۈ يۇل آچىرىق ما باھا،
آراز اۇستە يۇلوموزۈ بىر داھا
كسە بىلىمىز بۇران بىزىم، قار بىزىم،
نە ياخشى كى، "وارلىق" ىمىز وار بىزىم!
قارا باغدا سىلە دۇنور ناھوق قان،
سىنە مىرە داغلار چكدى بو دۇران
قارداشجا داھا يا چاتمىر مسلمان،
بۇ كىن دونيا باشىمىزا دار بىزىم
نە ياخشى كى، "وارلىق" ىمىز وار بىزىم!

شیطانلاری حق گوتورسون آرادان،
 حق چیراغی باندیرمیشیق قارادان
 قوی وار اولسون بو ایشیغی یارادان
 قلبیمیزه سیغمیر افتخار بیزیم،
 نه یاخشی کی، " وارلیق" بیمیز وار بیزیم!

نریمان حسن زاده دن

گتیرین

جوادهیئت باکی دادی دئییرلر
 دعوت ائدین، گئدین قوناق گتیرین
 تبریز، تهران ها و اسی وار سسینده
 سؤراقلاشین بیر سی سوراق گتیرین
 گؤز و مدده دی آیریلین خفتی،
 آبییرما بین او تائی بوتائی ملتی
 ائلجی گئدین آتا بابا عادت
 بختی بیئین، یونگول آفاق گتیرین
 باکی دئییب حسرت گئتدی شهریار
 جوادهیئت قالیب بیزه یادگار،
 دئیین " وارلیق" وارلیغینی باشادان
 بیوقت اولسا، ائله بیوقت گتیرین
 آذربایجان شهید وئریر بیر الدن،
 امتحانا چکیر تاریخ بیئنی دن
 ایکی سرحد دیره گی وار، بیر وطن
 اوردان منه، بیر آز شورپاق گتیرین
 یاری جانین او تایدادی، جوادییم
 یاری جانین بو تایدادی، جوادییم
 گور نریمان نه هایدادی، جوادییم
 سیندم دولوب، بیر آغ واراق گتیرین

آذربایجان داخلی ایشلرناظرلیگی صحیه مدیری
دوقتور بهروز صفرعلیفین چیخیشی:

حۆرمتملی سرزیدنت!

حۆرمتملی جوادهیئت!

حۆرمتملی یوبیلشی اشتراکچیلاری!

مستقل آذربایجان جمهوریتینه قارشى ارمنستانین سلاطی قووه‌لری
اؤر تجاوزکار نیتلرینی حیا تا کنجیرمگه باشلایاندا، اؤلکه میسز
اقتصادی بحرانین چتین لیکلریمه معروض قالاندا، مستقل لیک یولوندا
کۆورهک آددیملار آتان دولتیمیزه ایلیک یاردیم الینی اوزادانلاردان
بیری بو گون ۷۰ ایلیک یوبیلشینی قید ائتدیگیمیر، شرقین یویسوک
مدریک شخصیتی پروفسور جوادهیئتین وطنی ایران اسلام جمهوریتسی
اولموشدور. ایرانلا آذربایجان آراسینداکی دوستلوق کۆزپوسونو متکلم
لندیره نلر حقینده دانیشارکن دونیا جراحلار جمعیتینین عضو، ایران

دا چیخان" وارلیق ژورنالینین رداکتورو، "قاراباغ مسلمانلارینما
یاردیم کمیته" سنین مدری، پروفسور جوادهیئتین آدی افتخارلا

چکلیپر.

عومرونون بو اختیار جاغیندا بئله جواد هیئت بیر آیاغینی فخری عضو اولدوغو داخلی ایشلر ناظیرلیگینین مرکزی خسته خاناسیندان چکمیر، جمهوریتیمیزین مستقل لیگینی، اراضی بوتولویونو قورویا رکن یارالانمیش پولیس، داخلی قوشون امکد اشلارینا قایغی گؤسترمه گسی اؤزونون شرف حسی ساییر، فلاکتلر گردا بینا دوشموش خلقیمیزین آغری- لاریلا یاشاییر.

داخلی ایشلر ناظیرلیگینده، اونون مرکزی خسته خاناسیندا اولسون تانری دان خلقیمیزه قورتولوش آرزولایان، آذربایجانین سئویملیسی جواد هیئت- ی هامی یاخشی تانییر. بو مدریک انسانین عالمین ، متفکرین آدینی بؤیوک احتراملا چکیرلر.

فرج حسی ایله دئییه بیلرم کی، ارمنستان طرفیندن اعلان اولونما میش محاربه یه طب اولوندوغوموز دؤردن ۱۴۰- دان چوخ یارالیمیزا ونون بلاواسیطه کؤمک لیگی ورهبرلیگی ایله ایران اسلام جمهوریتی نپن تهران، تبریز ورشت شهرلرینده معالجه اولوب وطنه قاییتمیشلار.

بؤیوک قلبی آذربایجان عشقی ایله دؤیون جواد هیئت شخصیتی نین مدریک لیگی هئج جوره قبول ائده بیلمه میشدیر کی، "بؤیوک بیر ملت و یا گوجلو بیر دولت طرفیندن دگیل، بوتون تاریخ بویو حمایه میسز آلتیندا دولانان و عدالتیمیز سایه سینده یاشایان ارمنیلر طرفیندن "ازیلیریک."

آذربایجانین بؤیوک دوستوا اولان جواد هیئت بین ملت سئوگیسی ایله اؤزونو تورکیه نین پرزیدنتی حورمتلی سلیمان دمیراله توتاراق "اسارتدن یئنیجه چیخیمیش قارداشلاریمیزی یالقیزمی بوراخمالی - بیق؟" سؤالی دا اونون آذربایجانا اولان حدسیز، نهایت سیز سئوگی سیندن دوغموشدور. اوستاد جواد هیئت- ه ان خوش آرزولاریمی بیلدیر- رکن اونون آذربایجان قایغیلی، آذربایجان آغریلی مشهور کلاملارینی خاطیرلاییرام:

"من هئج بیر زامان انسانلپغین آغریلارینی اونوتما دیغیم کیمی مملکتیم، ملتیم، دینداش و سوادا شلاریمین قایغیلاری و کدرلریندن کناردا قالما دیم و اونلاردان آیری یاشامادیم."

آذربایجانا و ایرانا محبتدن یوغرولموش بو سؤزلرین مؤلفینی - اوستاد جواد هیئت- ی اونون یوبیلٹی گونونده امین ائدییریک کی،

محترم پرزیدنتیمیز حیدرعلیفین مدریک خارجی و داخلی سیاستی سایه سینده آذربایجانین گله جگی ایشیقلی صا باحلا را آجیلا جا و همین خوش گونلری یاشا ما و جواد هیئت - ه قسمت اول جا ق .

بلی، جواد هیئت خلقی، ملتی او چون با نارا ق عومرون بیتمیش ایلیک زیروه سینه او جالان و بو زیروه دن قوجا شرقه نور جیله بین بویوک بیر شخصیت دیر .

حورمتلی یوبیلیار! بو گون سیزین ۷۰ ایلیک یوبیلینیزه گلشی نیزدن استفاده ائده رک، آذربایجان پولیسی نین صحی هیئتی، یارالی لار، اونلارین والدینلری آدیندان بیزه چتین گونلریمیزده گؤستردیگی نیز قایغیلار او چون بیر داها سیزین خدمت لرینیزه ان بویوک سئوگی لریمیزله جا واب و ثریر، ان صمیمی حسرله منتداریغیمیزی بیلدیریر شفالی اللرینیز وار اولسون دئییریک .

بو گون سئوینجیمیز جوشغون بیر دنیز ،
 دوستلوق دونیاسیندا متینیک - متین ،
 ۷۰ - ایلیگینی قید ائدیریک بیز ،
 او تایلی - بو تایلی جواد هیئتین ■

باش ساغلیغی

حورمتلی یازیچیمیز اوستاد محمد علی فرزانه یه و عزیز دوستوموز آقای یوسف قوسی یه قارداشی مرحوم یعقوب قوسی نین اولومو مناسبتیله باش ساغلیغی و ثریر، اولوتانریدان ونلارا وعائله لرینه صبر و زون عومور دیله پییریک،

وارلیق یازیچیلاری

«وارلیق توپلوسونون فعال عضو گؤرکملی شاعیر
ح.م.سا والانین دوکتورجوادهیئته یازدیغی شعر:»

ای لیاقتلی، بیوک فخریمیز ای آد- سانیمیز
آنلایان بئینیمیزه گؤرکم اولان وجدانیمیز
سن ائلین دائمی بیر قایغی کشی، محرمی سن
وطنین خادمی، یورد عاشیغی، ائل گؤرکمی سن
نجه جراح پیجاغین. جوخلارینا وئرمیش حیات
اؤیله ملی شرفین خالقین اوچون قولدو، قانات
گلیب، هر خسته آغیر آغریلی، دردلی قاپینا
او شفا بخش الین ایله ائدیلب درمان اونا
نه مقدس نه گؤزه لدر بو ایش انسانلار آرا
هر کسین حؤرمتی واردیر سنه گئدسنه هارا
سن او جالتدین باشین اؤز اولکهن عزیز ایرانین
سنه فخر ائیله بیریک، هامی سنین حئیرانین
دوغما آذربایجان شادلیغی هر یانی بؤرور
اوجالیر، چونکو اؤز اوغدون بو قدر شانلی گؤرور
ادبیاتدا دا طب تک قلمین معجزه دیر
اونا دا ائل گؤوه نیر فخری اونون دا بیزه دیر
نه گؤزه ل سئچمیش ایسن ژورتالینا "وارلیق" آدین
ائل شعور درسینی اوندان آلیر هم جوخلو زادین
نه گؤزه ل خلقه حیات وئرسی وئریر ذهنین آجیر
کئچمیشی، ایندینی آیدینلادیر هم نور ساچیر
سنه بو وطننه لی، شنلی، گؤزه ل گوون، بو جلال،
بو سعادت آناوین پاک سؤدوتک اولسون حلال
بئله بیر گونده یئتیرمیش سنی آذربایجان
او مقدس آنایا میندریجه جان قوربان

س کی حق عاشیغی سن ،دوغرو وطنپروریمیز
 پارلاق ائل اینجیسی اولدوزلار آرا اولکریمیز
 جاتمیسان بارلی - بهرلی ،دولو ،بیستمیش یاشینا
 گوروم آلاه یاشینی جاتدیرا یوز ایل یاشینا
 بو گونون شادلیغینا شوکر ائدیرم ، باش اگیرم
 سنه هم خالقیم بو بایرامی تبریک دئییرم
 سن وار اول قوی سنیله وارلیغیمیز وار اولسون
 قوی اونونلا سسیمیز هر یانا گئدسین دولسون

بهرام اسدی اورمیه دن:

□ دوقتور جواد هیئت جنا بلارینا اتحاف :

آنادیل اوغرونا تاشین وار
 نه یامان قالما قاللی یاشین وار
 لاپ - آغیر فیل بیؤکونده داشین وار
 عشق تک یاندیران آتاشین وار
 سانکی هر بیر سوزونده "یاشین" وار
 گورمه ییم گوزلرین ده یاشین وار
 نه سنین اونلارا ساواشین وار
 ایندی بو کارواندا ماشین وار
 نه دئییر؟ گوزدن اوسته قاشین وار
 تاریخی بویدا منجه یاشین وار
 یوردومون تاریخی ائدر سنی یاد

یوردومون ای شرفلی مرد اوغلو
 دیلیمیز اوغرونا تلاش ائده رک
 چکمه ینلر سنی نه چوخموشلار
 قیدی یوخ آنماسا سنی علما
 عشقن چون سوزون آئیر الهام
 سنه تهمت ائدرسه عالیملر
 نه منیم اونلارا سوزوم دئمه لی
 ایت هوره ر کاروان کئچر آنجاق
 کورپه جیک لر اولوب مورخیمیز
 محتشم یوردوم آذرستانین
 یاشا یؤزلر یاشا بویوک اوستاد

* - آتاش = آتش و بو بهت حکیم فضولی نین بو قطعه سینه اشاره دیر:
 علم کسبی ایله پایه رفعت
 آرزوی محال ایمیش آنجاق
 عشق ایمیش هر نه وار عالمده
 علم بیر قیل وقال ایمیش آنجاق
 * * - یاشین : صاعقه ، ایلدیریم .

عزیز دوستوم و قارداشیم دو قورتور جواد هیئت!

دوژ ۵۷ ایلدیر کی من سنی و سن ده منی یاخیندان تاننیریق، من بو یاریم عصردن جوخ بیر زاماندا سینا بیب، گزروب، یاخشی بیلیرم کی، سن اؤز بوردونون، اؤز خلقی نین، اؤز دلی نین، اؤز مدنیتی نین — صادق و لیاقتلی اوغلو حقیقی وورغونو، مفتونو داها دوغروسو مجنونو سان، آخی من ده بو عشق ده آلبشدم یا ندیم و شاعیرین دلی ایله سؤیله سک: — بر زبان بود مرا آنچه تو را در دل بود. دو قورتور جان شاعیردئمیشکن:

مجنون ایله هم مکتب ایدیک مصفا و خوردوق
من مصفی قورتور دیم او واللیل ده قالدی

عزیز و درین حورتمه لایق قارداشیم من ده سنله هرایکیمیز اورتا حربی افسرلیک مکتبینه یعنی دبیرستان نظام دا تحصیل آلبردیق، او زامان من آلتینچی سینیفین شاگرد اولی و ارشدی سن ده دوردونجو سینیفین شاگرد اولی و ارشدی ایدین، من بوتون دبیرستان نظامی سن ارشدی و سرگروهانی ایدیم، بو جهت دن ده بیز بیر — بیریمیز ایله علاقه ده ایدیک، آنجا ق او زامان دان بری سیزین عالیجناب و بؤکسک صفلرینیزه گوره سیزینله یاخیندان دوست اولدوق و بوصیمی دوستلوق هله ده داوام ائدیر.

اؤزون بیلیرسن کی او مکتب او زامان اشرافی بیر مکتب اولوب آنجا ق کبار عائله لرین اولادلاری اورایا داخل اولوب تعلیم و تربیت و تحصیل آلیب گنه چک افسرلری بیئتیریلدی، اورایا هر کسی یول و شرمزدیلر، هر کیمسه اورایا داخل اولما بیلمزدی، آنجا ق سن ده میرزا علی آقا خانزاده (هیئت) این اوغلو و مظفرالدین شاه سارا بنین گورکملی خادمی میرزا تقیخان خانزاده نین نوه سی اولدوغونا گوره او زامانین سیناق و سؤزگچیندن گنجیریلیب اورایا داخل اولموشدون. رحمتلیک آتام همیشه میرزا علی آقا هیئتی خانزاده آدی ایله چا غیراردی، سیز ده آذربایجانین کبار اریندن بیرری و آتا — بابا ایرانپرست اولوب، سئویملی و شانلی وطنیمیز ایرانا بؤیوک خدمت لرینیز اولموشدور، آتانیز میرزا علی آقا هیئت مجتس نماینده سی و عدلیه ناظیرلیگینه

قدر یۆکسلمیتی و سیزین کیمی او دا عؤمور بویو دینیمیزین بخلقی -
میزین و اؤلکه میزین صمیمی و صداقتلی خادمی اولموشدور.

آنجا ق جوخ حؤرمتملی قارداشیم جواد آقا! من نظامدا ۱۵ ایل
لیک حربی مکتبی قورتاردیم و ضابط اولدوم سن ایسه ارتشی بوراخ -
دین و ادامه تحصیل اوچون خارجه یوللان دین سن حربیجیلیک و ضابط
اولماغی بهینمه دین حربی مکتبی بوراخیب استانبول و پاریس شهرلری -
نه گئدیپ آدام اولدورمک درسی اؤیره نمک یئرینه آدام دیریلتمک
درسی اوخودون، باجاریقلی بیر حکیم اولوب، مشهور جراح اولدون. اؤز
یؤکسک باجاریغینلا و الله تعالی نین کؤمگی ایله یؤزلرجه انسانین
ساغلیغینی اونا قایتاردین و اولومدن قورتاردین، منه ایسه خنجر
و تاپانجا تاخماق قسمت اولدو. آنجا ق من ده واختی گلنده، تاپانجانلی
آتدیم و قلمدن یا پیشدیم و بیرسیرا ایریلی - خیردالی منشور و
منظوم اثرلرین مؤلفی و مترجمی اولدوم.

قارداشیم جواد! حیات بیزی دؤز ۳۹ ایل آیری سالدی. مسافه اعتباری
"آرامیزدا دا تخمینا" ۲۰ مین کیلومتر فاصله یعنی اوزاق شرقی -
کالما جهنمیندن پاریسین بهشتینه قدر بیر مسافه وارایدی - آنجا ق
بو زمان و مکان بعدلری قلبا" بیزی - بیر - بیریمیزدن آیی - را
بیلمه دی. نهایت گلیب بیر - بیزی تا پدیق، یعنی دن قووشدوق و ال
اله و شریب شهرتلی و متین "وارلیق" مطهسی نین واسیطه سی ایله
وطنیمیز و دیلیمیزه و ائلیمیزه و تاریخ و ادبیاتیمیزا الیمیزدن
گلن خدمتی لایقینجه یئرینه یئتیردیگ و یئتیریریک، قوی بو صداقتلی
و صمیمی خدمتیمیز وطنیمیز عزیز ایران طرفیندن مقبول اولوب، ایران
تؤرکلری طرفیندن عزیزلنسن، چو ایران نباشد تن ما مباد.
عریز قارداشیم...

بیلدیگیمه گؤره سن آلجا ق ارمنی تجاوزو و ساواشی ایلیرینده
۱۵۰ نفردن آرتیق یارالینی ایرانا گتیریب ۱۵ خردادخسته خاناسی، اؤز
خسته خانای (جاوید) - ن و دیگر طبی مؤسسه لر و خسته خانالاردا معالجه
اندیب و ائتدیرمیسن. بو جوخ بؤیوک خدمت و انسانپرورانه بی -
احوالات و مثللی گؤرونمز بیر فداکارلیق دیر. بونا گؤره من اؤز
آدیدمان و اونلارین آدیدمان و بوتون انسانپرور ذاتلار و شخصلرین
آدیدمان سیزعالیجناب دوکتور، پروفیسور، آکادمیسین جواد هیئت خدمت -

بینه اؤز صمیمی تشکور و منتداریلیغیمی بیلدیریریم و بو تشکور — علامتی و اظهاری اوچون سیزه مداوا و معالجه اولونموش آذربایجان جمهوریتی عسگری آدیندان بیر شعر اتحاف ائدیریم .

سیزین ۷۰ ایلیک برکتلی و معنالی و لیاقتلی حیاتینیزین جشنی نی قارداشلاریمیز آذربایجان جمهوریتی و طنداشلاری طرفیندن باکیدا جوخ طنطنه‌لی صورتده توتوب و سیزه آکادمیک علمی رتبه‌سی و ثریله — سینی اورهک دن تبریک ائدیب و بو لیاقتلی تشریفاتنی توتوب ، برپا ائده نلره ده اؤز درین تشکور و منتداریلیغیمی بیلدیریریم .

آقای دوكتور هيئت ۷۰ ایل، ۱۰۰۰ ایل، نه دیر سیزین کیمی بؤیوک بشریت خادمی ابدیته قوشمالی دیر . سیز عصرلر بویو یاشایا جاقسینیز ، سیزین اوچون گله جک نسللر گؤموشدن ، قیزیلدان ، هیکلر قویا جاقلار و سیزین آدینیز دیلر ازبری اولاجاقدیر و ائله واخت گلیب و اولاجاقدیر — کی سئوگیلیر بیر — بیرلری ایله گؤروش قرارلاری قویا ندا دئییه جکر ، یاخ | جواد هیئت هیکلی نین یانیندا سنی گؤزله یه جه یم . یاخشی انسانلارا عشق اولسون .

فخری دوکتورا

پروفسور دوکتور غلامحسین بیگدلی به باکیدا پداگوژی اونیورسیتته — طرفیندن فخری دوکتورا عنوانی وئر — یلمیشدیر . بو مناسبتله حؤرمتملی — یازچی میزی تبریک ائدیر اولو تانری دان اونا ساغلیق و اوزون عؤمور — دیله پیریک .

وارلیق

از: غلامحسین بیگدلی
دکتر در ادبیات - پرفسور

از زبان یک سرباز زخمی شفا
یافته جمهوری آذربایجان

تولد دیگر

دستت مریزاد ای طبیب! از نو به من جان داده‌ای
در تنگنای زندگی بر عمر سامان داده‌ای
با قدرت اعجاز علم بخشیدی‌م از نو حیات
خضری مگر اینسان به من تو آب حیوان داده‌ای
در عصر علم و معرفت عالم چه غوغا میکنند
بر درد مندان ای طبیب مرهم و درمان داده‌ای
از نو شدم سالم، جوان، شاداب و خندان پرتوان
چون من به صدها ناتوان از جان تو احسان داده‌ای
حاذق طبیبی محترم، عیسی نفس، نیکو شیم
یارب تو بر این محتشم، اقبال شایان داده‌ای
عالیجناب، اعجازگر، مردم‌نواز و باهنر
شایان به او دژ و گهر، گنج فراوان داده‌ای
میخواهمش عمری دراز، برا و دهی‌ای کار ساز!
تو بر طبیب حاذقم جاه سلیمان داده‌ای
خواهم همیشه سرفراز باشی طبیبی چاره‌ساز (۱)
بر مردمان محرم به راز، ای آنکه یزدان داده‌ای!

۱- یعنی اینهمه را خداوند نبه تو داده است. نظر کرده خدا هستی.

نخجوان اونیوئرسیتته سی نین نما ینده سی
دو جنت عین الله مددلی نین معروضه سی:

هیئت عائله سی ونخجوان

آذربایجان سئوگیسی، ملت، وطن، مملکت تعصب کشلیگی، دو قنور جواد
هیئته مرحوم آتاسی میرزا - علی هیئت دن قانان ان قیمتللی میراث
اولموشدور، بو میراثی آتاسی کیمی قبول ائدن جواد هیئت، بوتون
حیاتینی وطنه خدمته حصر ائده رک، واختیله آتاسی نین بیئرینه بیئتیر -
دیگی معتبر ما موریتی، هئج واخت اونوما میش، علمی و عملی فعالیت -
بینه شمالی آذربایجانا، خصوصی دقت و شرمیش، آرا زین هر ایگی طرفین -
ده یاشایان خلقیمیزین تاریخی، مدنیتی، دیلی، شفاهی خلق
یارادیجیلیغینی فداکارلیقلا آراشیدیرمیش هم ایرانداهم ده آذربا -
یجاندا دگرلی کتابلار یازاراق چاپ ائتمیشدر.

میرزا علی هیئت میرزا تقی خان اوغلو شمس تاریخی ایله، ۱۲۶۸ - جی
ایله (م. ۱۹۸۹) تبریزده آنادان اولموشدور. ایلک و اورتا تحصیلینی
تبریزده تاما مالدیقان سونرا نجف گئتمیش اورادا آیت الله کاظم
خراسانی و شریعت اصفهانی نین یانیندا، فقه و اصول درس لرینی دیگر
اوستادلاردان حکمت، کلام، ریاضیات، طبیعیات، فلسفه و س. د. س. لری
اوخوموش و مجتهد - عالیم اولموشدور. م. ع. هیئت تبریزه قایتمیش -
دان سونرا اورادا دارالمعلمین ده درس دئتمیشدیر. بیرینجی دونیا
محابه سی زامانی م. ع. هیئت عثمانی لارلا برابر "اتحاد اسلام" جمعیتی -
نین تشکیلینده یاخیندان اشتراک ائتمیش، ایران طرفیندن بوجمعیتین
رئیس سئچیلیمیش، گئنیش اجتماعی و سیاسی فعالیت گؤستریمیشدیر. بو
فعالیت قیسا مدتده قازان دیغی نفوذ و اعتبار اونون آز سونرا
نخجوانا سفر ائتمه سینه گتیریب چیخارمیشدیر.

معلوم اولدوغو کیمی، ۱۹۱۸ - ۱۹۲۵ - جی ایله رده آذربایجان دمورک -
اتیک جمهوریتی (آ. د. ج) زامانی نخجواندا، سیاسی وضعیت اولدوقجا
مرکب اییدی. ۱۹۱۸ - جی ایلین یازیندان بو مهم بولگه ده باشلانان
ارمنی تجا زو قیسا فاصله رده ۱۹۲۵ - جی ایلین آپریل آییندا دک
داوام ائتمیشدیر. آ. د. ج یئنجه یاران دیغی ضعیف واختلاریندا، تور

قوشونلاری بۆلگه‌دن چکيلکدن سونرا ۳ نوامبر ۱۹۱۸- جی ایلده بورادا آراز تورک حکومتی آدیله مستقل حکومت قورولموشدو. سونرا سو حکومت "قارص اسلام شوراسی" آدلانان حکومته الحاق ائدیلدی. ۱۹۱۹- جی ایل یانوار آیینین ۱۷- ده بو حکومت جنوب غرب قفقاز حکومتی آدیله یئنی دن تشکیل اولوندو و آوریلین ۱۲- دک (انگلیس لر اؤنولغو ائده‌نه‌دک)، موجود اولدو. نخجواندا دا انگلیس ژنرال فرماندارلیغی یارادیلدی. بو واختلار نخجوانا ارمنی تاجا زلری خصوصیه جوخالدی. انگلیس لر بوتون واسیطه‌لرله نخجوانی داشناک ارمنستانینا وئرمگه چالیشیر، بورادا کی آ. د. ج. نماینده‌لرینی سیخیشدیریردی. آ. د. ج. نماینده‌لری نخجوانی ترک ائتمگه مجبور ائدیلدیلر و ۱۹۱۹- جی ایل مای آیینین ۳- ده بیر نئجه آلیقؤ حمله‌لردن سونرا ارمنیلر نخجوانا گیره بیلدیلر. دوغرو دور ارمنیلرین بورادا اؤز باشینالغی جوخ سورمه‌دی. ارمنیلره هئج واخت تابع اولما یا جاغیننی آ. د. ج. حکومتینه بیلدیرن "نخجوان ملت شوراسی" نین رهبرلیگی (جعفرقلی خان، کلبعلی خان، خللیل بیگ و ب.) خلقی ارمنیلرله غیر برابر دؤیوشه قالدیریب آگوستون ۳۰- دا نخجوانی ارمنیلردن تمیزله‌دی. ارمنیلر قوولاندان سونرا آ. د. ج. حکومتی صمد بیگ "جمیلی نیسکی" نی نخجوان بۆلگه‌سینه ژنرال - فرمانداری تعیین ائتدی. اگین بوندان سونرا دا نخجوان - آیری - آیری دولت‌لرین سیاسی مارق دایره‌سینه قالدیردی، تئز تئز ارمنی باسقینلارینا دوچار اولوردو.

بئده شرایطه نخجوان اهالیسی گاه تورکیه یه، گاه ایرانا اؤز توتور، ارمنی تاجا وزونه قارشى دورا بیلیمک اوجون اونلاردان کؤمک گؤزله بیردی. نخجوانین بعضی دایره‌لری، خصوصیه کئچمیش خان نسلینه منسوب شخملر خارجی سیاستده ایرانین حمایه‌سینه داها جوخ اوستونلک وئیردیلر.

نخجوانین مدافعه‌سینی، اهالی‌نین ارمنی تاجا وزوندن قورونما سینی تامین ائتمک اوجون نخجوان و شرور اهالی‌سی نین بیر گروپ نماینده‌سی ایراندان کؤمک آلماق اوجون تبریزه، ولیعهد محمد حسن میرزه قاجارلا گؤروشمگه گلیمشدی. نخجوان اهالی‌سینین نماینده‌لرینی قبول ائدن ولیعهد تهرانلا مطحتله‌ش‌رک معتبر بیر رسمی نماینده هیئت‌ی تشکیل ائتمیش، خصوصی فرمانلا میرزا علی هیئت - ی بو نماینده‌لیگی -

باشیندا نخجوانا گۆنده رمیشدی.

م.ع. هیئت نخجوانا گلمیش، اهالینین وضعیتینی ایله یاخیندان تانیش اولموش، تکلیفلرله ایرانین رهبرلیگینه مراجعتاشتمیش، اوندان سونرا ایران طرفیندن ایروانا، ارمنیلرله دانیشیغا نمایندهلر گۆنده رمیش، نخجوان اهالیسینین قورونماسی اوچون معین آددیملار آتلمیشدیر.

سونرالار م.ع. هیئت ایرانین مختلف شهرلرینده - تبریزده، همداندا تهراندا جوخ مهم وظیفهلرده چالیشمیش، ایران عدلیه سیستمینین قوروجولاریندان بیری اولموشدور. ایرانین متفق قوشونلاری طرفیندن اشغالی زامانی فعال سیاسی فعالیتینه گۆره انگلیس لر طرفیندن حبس اشدلمیش، محاربه نین سونونا قدر زنداندا قالمیشدیر. محاربه دن سونراکی ایللرده ایرانین عالی محکمه سینین صدری، عدلیه ناظری کیمی جوخ بیوکسک وظیفهلرده چالیشمیشدیر. م.ع. هیئت ۱۳۴۶- جی ایله (م. ۱۹۶۷) فنورال آیینین ۶- دا وفات اشمیشدیر.

خلقیمیزین و وطنیمیزین گۆرکملی عالیمی، اوجا شخصیتی، ایراندا و آذربایجان جمهوریتینده سۆزون حقیقی آنلامیندا وارلیغیمیزین، معنوی بۆتولویوموزون تورک خلقلرینین دیل و تاریخلرینین آراشد- یریحیسی و تبلیغاتجیسی اولان "وارلیق" ژورنالینین صاحبی و ناشری دوکتور جوادهیثتین بو گونکو یۇرولماز علمی، ادبی - بدیعی، اجتماعی فعالیتی هیئت عائله سینین نخجوانا شمالی آذربایجانا ۷۶ ایل اؤنجه کی دقت و قایغیسی ایله هماهنگ سله نیر.

مراسمه آکادمیا رئیسی ائلدا رسالایف جلاسی آچا رکن

مراسمه ریاست هیئتئی ساعدان: بکیرئیی یفا، شار رضا یفا، ایران سفیری جناب بیگمدلی
بختیارواها بزاده، پروز بدنتا شادا رسالایف، دوق تورجواد هیئت، مروا ریددلبارزی، علی بولاد

سبیریلر

کاناداکی آذربایجانلیلارین ملی فدراسیونو
آذربایجان: ابدی ایشیغین وطنی

نوامبر/۱۹۹۵

● دوکتور جوادهیثت - ه اوغورلو ۷۰ ایلیک دوغوم گونو آرزوسو

کاناداکی آذربایجانلیلارین ملی فدراسیونو طرفیندن:

عزیز دوکتور هیثت

بیز کاناداکی آذربایجانلیلار سیزی بو ۷۰ ایلیک دوغوم گونوزو
اوغورلار ما مراسمینده تبریک ائتمکله خصوصی غرور و خوشبختلیک
دویماقدا ییق. سیزین طب ساحه سینده کی نائلیتلر و باشا ریلارینیز
بو تون همکارلارینیز آراسیندا تانینمیش و قیمتلندیریلیمیشدیر. سیزین
دورمادان دا واملی اولاراق جالبشاهلارینیز، اوقیانوسلاردا کی قووتلی
دالغالارین ساحلره چارهماسی کیمی، ایران دا آذربایجانلیلارین ان
قووتلی و بیریجیک سسی دیر. بیز کانادادا یاشایان آذربایجانلیلار
دونیانین باشقا یئرلرینده یاشایان آذربایجانلیلار کیمی سیزین ،
حقسیرلیگه اوغرامیش مدنی ارثیمیزین هر زامان کشیگینده دوردوغو-
نوزو بیلیر و قیمتلندیریریک. سیزین بو مقدس جهادومبارزه ده کی
امگینیز اساسلی و مثیل سیزدیر. بیز سیزین فداکارلیغینیز و جارتی
نیزی آلقیشلاییریق. بیز سیزین نه کیمی چتینلیکلره و زحمتلره
دؤزدویونوزو بیلیریک و اؤز ایستک و اشتیاقیمیزی بو اوغورلار
یولدا سیزینله برابر اولماغا بیلدیریریک. بیز بونا اینانیریق
کی ایران داخلینده اؤز منلیگیمیزی قوروماق بیزیم حقیقیز دیر و
بو اولو مقصد اوغروندا مبارزه آپارماق هامیمیزین بوجودور.
کانادادا یاشایان بوتون آذربایجانلیلار آدینا سیزه خوشبخت و
اوزون عؤمور آرزولار و اومید ائدیریک " اولدولار یوردونون" مشعلی
همیشه یانار قالسین .

صمیمی دوینولارلا دوکتور سعید کاظمی

کاناداکی آذربایجانلیلار فدراسیونو صدری .

بو متنین انگلیزجه سی آکادمی پرزیدنتی طرفیندن مراسم ده دوکتور
جوادهیثت و ثریلمیشدیر.

● عزیزیم دوقتورهیئت

سنین آنادان اولماغینین ۷۰ ایلیگینی اۆره کدن تبریک ائدیرم .
هابئله بو شنلیکلرین حاضرلارنا سیندا بۆتون اشتراک ائده نلره ده
منتدارلیغیمی بیلدیریرم .

سنین مینلرجه خسته نی شفا وثره ن شفقتین و ذاتی محبتین طبابت
علمینین افتخاری دیر. سن دونیادا اورتا شرقین حکمت سسی سن. سنین
شهرتین سرحدلری آشییدیر. بۆتون بو گۆزه ل خطت لرین زیروه سینده ،
سنین آذربایجان دیل، ادبیات و مدنیت ساحه سینده یۆرولمادان چالیش-
دیغین و صرف اشدیگین امکلر اؤزونه مخصوص بیر بیئر توتوبدور. بو
فداکارلیقلارین آذربایجان یازیچیلارینین ایکی نسلینه بیر اؤرنک
دیر .

قوجا سایمارام سنی، اونا گۆره کی سن تزه دیل آجیب آنادیلیمیزده
دانیشان اوشاقلار قدر جا وانسان، جا وان سایمارام سنی اونا گۆره کی
سن عصرلر بویو دانیشدیغیمیز دیل قدر قوجا سان.
شاد یاشا، یاشادیقجا ائل لریمیزه آنادیلینی سئومک درسی وثر .

سئوگی و عشق ایله دوقتور رضا براهنی

● پروفیسور جواد هیئت یۆبیلئی کمیته سی

حورمتلی دوقتور، ۷۰ ایلیگینیز مناسبتی ایله سیزی اۆره کسدن
تبریک ائدیریک . یاشادیغینیز دگرلی عؤمرونوزده نظامی و شهریار
شهرتلی ادبیاتیمیزین، هابئله ادبی دیلین اۆیره نیلمه سی و تبلیغی
ساحه سینده مثل سیز ایشلر گۆرموسونوز . اونیوثر سال (جهانشمول) بیلگی
نیزه آذربایجان - ایران ادبی - مدنی علاقه لرینین انکشافی و گئشیش
لندیریلمه سینده فعالیتینز چوخ بۆیوک دور .

۷۰- جی ساھارینیزی یا شادیغیز یو گونده خوش آرزولارینیزی حیاتنا کچمه سیندی دله بیریک، آلاھ عومرونوزو اوزون ائله سین، وارلیغینیزی وار اولسون .

"نظامی گنجوی" ژورنالینین و "شهریار"

غزشتینین امکداشلاری

● آذربایجان علملر آکاد میاسینین صدری حورمتلی جناب ائلدار سالایف !
بیز سوئد آذربایجان مدنیت اوْجاغی آدیندان علملر آکاد میاسینا حورمتلی جناب دوكتور جواد هیئت بین ۷۰ ایللیگینه حصر اولونموش یوبیلئیین تشکولو اوچون سیزه درین منتدارلیغیمیزی بیلدیریریک . سیزدن خواهش ائدیریک کی، بیزیم سلام و تبریکیمیزی عومرو بویو آذربایجان تورک دیل و ادبیاتینا بوتون چتینلیک لرینه رغما خدمت ائدن، اؤز علمی اثرلرله سیلینمز ایز قویان حورمتلی جناب دوكتور جواد هیئته چا تديراسینیز .

حورمتله سوئد آذربایجان کولتورا و جاغی

اسدصادقی

● آذربایجان جمهوریتی علملر آکاد میاسینین پرزیدنتی

ئلدار سالایف جنابلارینا !

آذربایجان جمهوریتی علملر آکاد میاسینین تشبثوایله دوكتور جواد هیئت بین آنادان اولماسینین ۷۰ ایللیک یوبیلئیینین باکی شهرینده کچیریلمه سی بیزی قلبا "سئویندیردی،

دوكتور جواد هیئت بین قلمی قارانلیقدا ایشیق ساچان بیر شمع کیمی جنوبی آذربایجاندا بوتون ادبیات سئوه نلرین ادیبلر کاروانینین بولونو ایشیق لاندیر میشدیر .

دوكتور هیئت بین بوتون خدمت لرله یاناشی تکجه وارلیق ژورنالینین ایلر بویو جنوبی آذربایجاندا ادبیاتیمیزین وارلیغینی مدافعده ائدن بیر سنگره چئوریلمه سیندی خصوصی قید ائتمک لازیمدیر، آنا وطنی .

مىزده ادبىياتىمىزدا اتاللىق ائىدىن حۇرمىتى ادبىمىزىن آنادان اولماسىنىن ۷۰ يىللىقنى اورەكدىن تېرىك ائىدىر و يارادىچىلىقنى ندا اوغۇرلار آرزو ائىدىرىك .

باكى شىرىندە ياشايان جنوبى (ايران)
آذربايجان ضيالىلار بىرلىكى

● حۇرمىتى پروفىسور، دوكتور، جوادىهيتت
۷۰ ياشىنىز مبارك اولسون

مىتىمىزىن ترقىسى يۇلۇندا آۆزه رىنىزه دوشن وظيفهنى شرفلىق ،
ناموسلا و تمناسىز يىشرىنه يىشتىردىگىنىزدن دولايى سىزه شوكران
بورجوموز ابدى دىر .
آذربايجاننىمىزىن داها كۆزەل كۈنلىرىنى كۆرمە يىنىزى جناب حقدىن
تمنا ائىدىرىم .

ان درىن حۇرمىتله
عباس عبدالله حاجىلى اوغلو آذربايجاننى
استانبول باش كونسولو

آذربایجان رسپوبلیکاسینین چوخ ساییلی نشریات و پولیگرافیا ایشچیلری سیزی ، ایرانین ، اؤتاییلی - بوتاییلی آذربایجانین دونیا شهرتلی بؤیوک عالیمین نادر جراح ، دیلچی ، ادبیات شناس و تاریخچیسینی ، مقتدر اجتماعی - سیاسی خادیمی آنادان اولما نیزی ۷۰ و طبی علمی - پداگوژی فعالیتینیزی ۵۰ ایللیگی مناسبتیله اؤرکدن تبریک ائدییر. سیز آز - آز آداملارا نصیب اولان معنالی شرفلی عؤمور یولو گئچمیسینیز . استانبول اونیورسیتته تینین طب فاکولته سینین بیتیردیک - دن بو گونه دک گئچن یاریم عصره یاخین بیر دؤر عرضینده سیزی - شفالی لرینین اؤن مینلرله انسانلارا اکینجی حیات بخش ائتمیش دیر. جراحیق ساحه سینده قازان دیغینیز اوغورلار تکجه ایراندا دگیل ، بوتون اسلام دونیاسیندا ، دونیاداکی همکارلارینیز آراسیندا سیزه درین حؤرمه و نفوذ قازان دیرمیشدیر. سیز ایراندا ایلک دفعه آجیق اؤرهک بؤیرهک کؤچورمه عملیاتلاری آپارمیسینیز . بو ساحه ده کی نائلیتلرینیز دونیا طب اجتماعی طرفیندن یوکسک قیمتلندیریلیمیش پاریس بین - الخلق جراحیق آکادمیاسینین عضوو سئجیلیمیسینیز .

منفور شاه رژیمی دؤرونده انسانی و ملی حقوقلاری تاپدانیلان ، ملی وارلیغی انکار ائدییلن دوغما آذربایجان تورک خلقی نین دیلینه ، ادبیا تینا ، زنگین ، محتشم تاریخی گئچمیشینه حصر اولونموش توکنمز اولاد محبتیله دولو اثرلرینیز بیر عالیم کیمی فعالیتینیزی خصوصیله مهم قانادینی تشکیل ائدییر . "تورک دیلی ولهجه لری نین تاریخی" ، "ایکی دیلین مقایسه سی" ، "آذربایجان شفاهی خلق ادبیاتی" ، "آذربایجان ادبیاتینا بیر باخیش" کیمی سانباللی کتابلارینیز ، ساییز - حساب سیز علمی - تنقیدی مقاله لرینیز ، تورکولوگیا و آذربایجان شناسلیغا عوضیز تحفه دیر . تصادفی دگیل دیر کی آدلاری چکیلن سون دؤرد کتابی نیز باکی دا دا نشر اولونموش ، علمی - ادبی اجتماعی تیز طرفیندن درین رغبتله قارشیلانمیش ، مسئله لرین قویولوشو و حللی باخیمیندان علم ده یئننی سؤز کیمی یوکسک دگرلندیریلیمیشدیر . ایستر طب ، ایستر سه ده آذربایجان شناسلیق ساحه سینده کی خدمت لری نیزه گؤره آذربایجان علملر آکادمیاسینین فخری عضوو ، آذربایجان یازیچیلار بیرلیگی نین

عضو، باکی دولت اونیورسیتته تینین، آذربایجان طب اونیورسیتته تی-
نین، آذربایجان پداگوژی اونیورسیتته تینین و بیرسیرا دیگر اونیو
رسیتته تدرین فخری دوکتورو و پروفسورو، آذربایجان جراحلار جمعیتی
نین عضو سئچیلیمیش، آذربایجان یازیچیلار بیرلیگی نین م. ف. آخوندوف
آدینا مکافاتینا، محمد آراز مکافاتینا لایق گؤرولموسونوز.

اولو شهریارین حقلی اولاراق "آزادلیق قوشو" آدلاندیردیغی ونشری
سیزین جوخ جهتلی جوشغون فعالیتتینیزین آیریلماز حیصه سی اولان
"وارلیق" ژورنالی آذربایجان خلقی نین ملی وارلیغی نین، دیسل و
ادبیاتینین مدافعه اولونماسیندا، قورونوب ساخلانماسیندا، انکشافی-
ندا فداکار خدمتین بنزه رسیز اورنگی دیر.

سیز هم ده قلبی وطنه، دوغما خلقه حرارتلی سئوگی ایله آلیشیب
یانان بؤیوک اجتماعی - سیاسی خادم سینیز، خلقیمیز، ارمنستانین
وطنیمیز اینجیسی داغلیق قاراباغی اشغال ائتمک مقصدیله آذربایجان
رسپوبلیکاسیندا بیثددی ایلدن بری دوام ائدن حربی تاجا وزونه قارش
غضبلی اعتراض سینیزی قالدیرما نیزی، زورلا طب ائدیلمیگیمیز بو
معاربه ده یارالانمیش عسگریمیزین معالجه سینده گؤستردیگیمیز فدا -
کارلیغی هئج واخت اونوتما یا جا قالدیر. اوره گینیزین قانیله، گسغوز
یاشلارینیزی بوغا - بوغا یازدیغینیز "سلیمان دمیرله آچیق مکتوب"
ونوز وطنه، خلقه اولاد بورجون صداقتلی، وطنداش لیاقتی وغیرتینین
ان بارز تمثالی دیر. حؤرمتملی دوکتور جواد هیئت! سیزین علم، وطن و
خلق قارش سیندا خدمت لرینیز بیتمز - تۆکنمز دیر.

عزیز دوکتور جواد هیئت!

عؤمرونوزون ۷۱- جی باهارینا قدم قویدوغونوز بو خوش یوبیلشی
گونونده سیزی بیر داها اؤره کدن تبریک ائدیر، آلاله تعالادان سیزه
محکم جان ساغلیغی، اوزون عؤمور، وطن، خلق و علم یولوندا یؤرولماز
شمره لی فعالیتتینیزده بئله جه تۆکنمز، گنجلیک هوسی، دؤنمز اراده،
یئننی - یئننی یارادیجیلیق اوغورلاری شخصی حیا تینیزدا اؤزونوزده،
عائله نیره خوشبختلیک و سعادت دیله بیریک.

آذربایجان رسپوبلیکاسی مطبوعات و انفورماسییا
ناظرلیگی نین نشریات و پولیگرافیا ایشچیلری آدین
دان — صابر رستم خانلی

۷۰ ایللیک یوبیلنى مراسمینده دوقتورجواد هیئتین تشکور نطقى:

اولونانرى نین آدیلا

حورمتلى پرزیدنت!

حورمتلى دولت باشچیلاری، حورمتلى ایران سفیری، حورمتلى اوستادیم!
پروفسور خالده ضیا بیگ، حورمتلى رکتورلار!
حورمتلى عالیملر، یازیچیلار و شاعیرلر!
حورمتلى قوناقلار و باجی قارداشلاریم!

هر شئی دن اول سیزی درین شکران دویغوسوایله سلاملار و مننت —
دارلیغیمی بیلدیرمک ایسته بیرم.

انسانین حیاتیندا ائله گونلر و حتا ائله ساعا تلار و لحظه لر وار
دیر کی، اولنلارین قیمتی آنجاق بیر عومرله هم ده خوشبخت بیر حیاتیلا
اؤلچوله بیلر. بۇ گون، خصوصیله بو دقیقه و ساعا تلار منیم اوچون
عینی قیمت و معناتی افاده اشدی لر.

بئله بیر شرایط ده نه قدر هیجانلی اولدوغومو تخمین ائده بیلر—
سینیز، ائله بۇنا گۆره ده سؤیله مک ایسته دیکلریمی قاباقدان یازمیشام
و اجازه نیزله حضورونوزدا اونو اوخویا جاغام.

من بیر حکیمم و بوتون حیاتییمی طب علمینه، جراحیغا و خسته لریمی
معالجه ائتمگه وقف ائتمیشم. اما بۇنودا علاوه ائتمه لییم کی هئج
واخت خلقیمین و ملتیمین معنوی و اجتماعی قایغی و دردلرینه لاقید
قالما میسام.

من حیاتییمدا بشریته خدمت ائتمکله یاناشی ایران ملتینه و
آذربایجانلیلارا فایدالی اولماغا چالیشمیشام و الیمدن گلدیگی
قدر بو قارداش خلقلر آراسیندا دوستلوق یاراتماق ایسته میشم. من
همیشه دوستلوق قورماغا چالیشمیشام و بۇ یولدا آتامین بولونسو

ایزله میشم، من اورتا شرق مسلمان ملتلرینی هله ایران و آذربایجان و تورکیه خلقلرینی قارداش ملتکیمی گؤرمک ایسته میشم و بونلارین اسکى شانلى موقعلرینی الهه ائتمه لرینی آرزو ائتمیشم.

من بۆتون عؤمرومده بئله دۆشونموشم و بؤ گۆن ده بئله دۆشونورم. منیم حیاتیئدا ایکی بؤیوک حادثه دؤنوم نقطه لرینی تشکیل ائتمیشدیر. بیرى ایراندا اسلام انقلابینین غلبه سی دیر کی منیم آچیق شکیلده ادبی - مدنی چالیشمالاریم باشلانقیج تشکیل ائتمیش و اسلام انقلابینین گتیردیگی آزادلیق سایه سینده وارلیق درگیسی و دیگر ادبی - مدنی اثرلریم آنادیلیمیزده نشر اولونا بیلیمیشدیر. ائله بونا گؤره ده بورادا ایران اسلام انقلابینا و اونون رهبرلرینه شکران دؤیغولاریمی بیلدیرمک ایسته بیرم.

ایکینجی بؤیوک حادثه سوؤنلر بیرلیگی نین داغیلما سی و مسلمان خلقلرینین خصوصیه شمالی آذربایجانین مستقل اولما سی دیر. منجه بو بؤیوک حادثه عصریمیزین ان بؤیوک اوغورلو حادثه سی اولموشدور. بیز عؤمور بؤیو، بو تایدا یاشایان قارداشلاریمیزین حسرتیله یاشا- میشیق. بؤزمینلرله عائله لر، یاریسی بورادا، یاریسی ایراندا بیر- بیرلریندن اوزاق و خبرسیز، عؤمورلرینی باشاچا تدریمیشلار.

جوخ شوکور بؤ گۆن دمیرپرده بیرتیلیمیش و آذربایجان دا استقلانیه قووشموش و حیدرعلیف کیمی تجربه لی و بؤیوک رهبری نین ایزینده خوشبخت بیر گله جه یه طرف آددیم آتماق دادیر.

البته چتین گؤنلر هله قورتارما میشدیر. بلکه قاباقدا داها دا چتین گؤنلر اولا بیلر. اما من امینم کی آذربایجان خلقی بو چتین سیناقدان دا آلنی آچیق و اوژو آغ چیخاجاق و لایق اولدوغو موقعی الهه ائده جکدیر.

بو گون آذربایجان علملر آکادمیاسی و اونیورسیتهلرینین قرار- یله منیم ۷۰ ایلیک یوبیلئیم قید اولونور. بو مراسیمه آذربایجان پرزیدنتی حؤرمتملی حیدرعلیف شخا "تشریف ائده بیلمه سه ده حؤرمتملی مشاوری دوقتور فاطمه خانم عبدالله زاده واسیطه سیله پیغام گؤندر- مه سی یوبیلئین داها طنطنه لی اولماسینا و تاریخی دگر قازانماسینا سبب اولموش دور.

هله حؤرمتملی فاطمه خانیمین منیم حقیمه ده... سؤیله دیگی قیمتلی و

محنت آمیز سؤزلر و افاده لری، منیم سئوینج و غرور حیسیمی بیر قاط
داها آرتیرمسنیدیر.

وطنیم ایرانین رسمی نماینده سینین بو اجلاسدا اشتراک ائتمه سی
منیم اوچون شرف، گؤون و سئوینج قاینای اولموشدور.
حؤرمتملی دولت باشچیلاری، محترم اوستادیم پروفسور خالدضیا بیگه
حؤرمتملی اوستادلار، یازیچیلار، قیمتملی شاعیرلر و صنعتکارلار و عزیز
قوناقلار هامینیزا اوره کدن تشکور ائدر، منتدارلیغیمی بیلدیرمک
ایسته بیرم، حؤرمتملی آکادیمیا پرزیدنتی ائلدار سالایف، حؤرمتملی رکتور
رلار سیز آذربایجان رسپوبلیکاسینین علمی قورولوشلارینین رهبرلری
کیمی بیر آغ ساققال طلبه و جراحین ۷۰ ایللیگینی بئله طنطنه لسی
شکیلده قید ائتمکله علمه و صداقتلی امگه قیمت وئردیگینیزی بیر
کز داها ثبوت ائدیرسینیز. چونکی منیم وارلیغیم علم و امگیمدن
عبارت دیر و سیزلره خیر دعادان باشقا وئره جک بیر قارشیلیغیم
بوخدور.

بو اوغورلو حادثه نین ایزلری منیم و عائله مین، حتا منیم شاگرد-
لریم و منی سئونلرین خاطرینده ابدی اولراق قالاجاق دیر. بونا
گؤره سیزلره و تشکیلات کمیته سینین محترم عضولرینه خصوصیه حؤرمتملی
آکادیمیک بکیر نبی اؤفا منتدارلیغیمی بیلدیرمک ایسته بیرم.

آذربایجان خلقی، بو چتین گونلرینده و بئله آغیر شرایطده یاشاما
غینا ساخما یاراق اونا و اوتون ساغلیغینا و مدنیتینه خدمت ائدن
آغ ساققاللارینین عزیزلهمگی ده اونوتمور، بو دا بو خلقین و اونو
اداره ائدن بؤیوک لری نین نه قدر امگه، خدمته و مدنیتیه قیمته
وئردیگینی گؤستریر. مثلاً "یاشادینغیمیز بو سون هفته ده ایکی جراح
و بیر خلق شاعیری نین یوبیلٹی لری قید اولونور هم ده رسپوبلیکا
پرزیدنتی نین اشتراکی ایله بو بیزلر اوچون بؤیوک افتخار و گنجلر
میمز اوچون اومید وئریجی بیر درس دیر.

بو عینی زاماندا آذربایجان خلقی نین نه قدر مهربان و قدر شناس
اولدوغونو دا گؤستریر.

اجازه وئرین بو باره ده باکیدان ایلك خاطیره می سیزلره نقل
اؤدیم.

من ۱۹۷۱ ده رحمتلی همکاریم دوکتور علیزاده ایله مسکو وادا کسی

جراحی قۇرولتايدا اشتراك ائتمك مقصديله باكييا گلدېم واۆچ گون قالدېم. بېرىنچى گون بىزه سیاوش يگانوف تيمور اوغلو آديندا ۲۰ ياشلاریندا بېر گنجى اينتورىست طرفیندن بلدچى وئردیلر. بىز هر يئره گئتدیک ايران و تبریزدن گلدیگیمیزی اؤگرینده انتظاریمیز دان قات-قات چوخ محبت و حؤرمت گؤستردیلر و نه آلدیقسا پولونو آلمادیلر. ائله کی بىز شېهەندیک و فيکرلشدیک اولمايما بو گنج ک. گ. ب. مأمورودور و اونلارا اشارت ائدیر، اوناگؤره بىزه بو قدر سئوگی و سايقی گؤستریلر. اثرتهسی گون من سیاوشا دئدیم کی قارداش بىز شهره بلد اولدوق ديلده بيليریک دا سنين بيزيمله گلمهگينه احتياج يوخدور و صاباحينا اؤزوموز شهری گزدیک، گئنه عینی سئوگی و مهربانلیغی گؤزدوک. بىز اسکی یازيیلا رنگلی بىر هوپ هوپ نامه آلماق ایسته ییردیک. چوخ گزدیکدن سونرا، ادبیات موزه یینین اطرافیندا کتابلارینی یئره سەرن بىر کتابچى بىزه دئدی کی منده بىر دانا وار، صاباح سىزه گتیره رم. صاباح کتابچیا اوغرا - ديق و هوپ هوپ نامه نی آلدیق. نئچه وئرمه لی یک سؤروشاندا ساتیجى عصی لشدی و دئدی کی من بونو مین ماناتا دا ساتمارام (او زاما نین ماناتی) بو منیم آتامان یادگار دیر. آنجاق سىزه هدیه اولراق وئریرم.

بىز بو محنه لری گؤرندن سونرا بىلمیردیک نه ائدهک. من گاهەدان باشیما دؤیوردوم و علیزاده یه دئىیردیم: کؤل بىزیم باشیمیزا به بىزه دئمیشدیلر کی بونلار روسلاشیلار و ديللرینی، دینلرینی و عادت عنعنلرینی ایتیریبلر.

من دونیانین چوخ اولکه لرینی گزمیشم اما بئله مهربان و قوناق سئوهن خلق گؤرمه میشم. البته بو قدر مهربان و قدرشناس ملت اونا خدمات ائدن بؤیوک لرینی و آغ ساققاللارینی یاخشی گؤنده ده پیس گونده ده اوغورلار و عزیزلر.

من بو گؤزەل مراسیمده حضورونوزدا چيخیش ائدرکن بعضی جنابلارا تشکور ائتمهگی اؤزومه بورج بیلیرم.

حؤرمتلی فاطمه خانیم عبدالله زاده منیم یوبیلشیمین گئچیریلمه سینده هم ده ایراندان گلن قوناقلاری اوغورلاما و عزیزله مکده هر دؤرلو یاردیمی گؤستر میشلر. بو وسیله ایله حضورلارینا متدارلیغیمی

بیلدیرمک ایسته بیرم .

عزیز دوستوم و همکاریم پروفیسور نورالدین رضایف منی آذربایجا - نلی ضیالیلاریله یاخیندان تانیش ائدن ایلك بوتایلی دوستوم دور . من اونون و حورمتلی نبی خزی - نین دعوتلیسی ، اولاراق دفعه لرله آذربایجانا گلیمش و بورادا کی باجی قارداشلاریمی تانیمیشام ، اونا گوره هم ده بوگون حقیمده سؤیله دیکلری گؤزه ل سؤزلره گوره هر ایکسینه منتدارلیغیمی بیلدیرمک ایسته بیرم .

بورادا وقتینیزی آلاماق اوچون حقیمده چیخیش ائدنلریسن و اونلارین گؤزه ل سؤزلری باره ده تک - تک دانیشماق ایسته میرم . حورمتلی اوستادیم پروفیسور خالدضیا قونور آلپین بو یاشدا استانبو لدان بورایا قدر گلمه سی و منیم یوبیلشم ده اشتراک ائتمه سی منیم اوچون افتخار و ان بؤیوک سئوینج قایناغی اولموشدور . حضرت علی نین بیر سؤزو واردیر: " مَنْ عَلَّمَنِي حَرْفًا " قَدْ سَيَّرَنِي عَبْدًا " منه بیر حرف اؤگره ده نین قولو اولارام . بوندان یاریم عصر اول منیم الیمه جراحیق پیجاغینی وئرن اوستادیمی بوگون آرامیزدا گورمک نه بؤیوک خوشبختلیک دیر ایلاهی ! بو بؤیوک اوستاد ایندی ده سحرلی اللریله عملیات آپاریر و خسته لره شفا وئریر . آلاه اونسو شاکردلرینه و خسته لرینه جوخ گورمه سین . اوستادیمی بورایا گتیرن عزیز قارداشیم پروفیسور ابراهیم بیلدیرما دا شکران دو یغولاریمی بیلدیریرم .

حورمتلی پروفیسور یاشارقا رایف ، حورمتلی همکاریم پروفیسور اهلیمان امیرا صلانف ، حورمتلی آنا معلم ، عزیز بختیار ، عزیز دوستوم نریمان حسن زاده ، حورمتلی دوستوم و همکاریم پروفیسور ابراهیم بیلدیریم ، عزیز قارداشیم و اسکی قوماندانیم پروفیسور بیگدلی ، جوخ سئود یگیم همکاریم بهروز صفرعلیف ، دگرلی دوستوم پروفیسور نظامی خودییف و پروفیسور غضنفر کاظموف ، عزیز دوستوم خزا و نیوئرسیته سی رکتسورو پروفیسور هاملت عیسی خانلی سیزره ان درین وصمیمی شکران دو یغولار - یمی و منتدارلیغیمی بیلدیرمک ایسته بیرم .

منیم حقیمده و اثرلریم باره ده نشر اولونان کتبا کی مقاله لرین مؤلف لرینه او جومله دن پروفیسور واقف اصلانوف ، پروفیسور توفیق حاجی یفه ، پروفیسور کامل ولییفه ، پروفیسور شوکت خانیم ، پروفیسور شامیل

قوربانوفا ، پروفیسور حمید محمدزاده و دوکتور محمدعلی صدقہ و پروفیسور غفار کندلیہ ، خصوصیلہ کتابی حاضریلایان و ایلیک مقالہ نسی یازان دوکتور محرم قاسمیلہ و دیگر لرینہ تشکور و راضیلیغیم بیلدیرمک ایستہ بیرم . کتابین چاپینی عہدہ سینہ گؤتورہن حؤرمتلی ناظم ابراهیموفا ، باش رداکتور نهاد علیفہ ، رداکتور آذرباقروفنا و ائلدار جعفروفا و امکداشلارینا منتدارلیغمی بیلدیریرم . باکییدا چیخان کتابلاریمین ، ترجمہ ویا کیریل الفباسینا کؤچورمہ ورثداکسیا و چاپ و نشر ایشلریندہ امکلری گئچن لره خصوصیلہ عزیز دوستوم عبدالقنبراوغلو ، دوکتور منافی ، فیروزہ خانیم ، شکار مستعلی و گئنه دہ حؤرمتلی یاشار قارایفہ ، آذربایجان مطبوعات کمیته سی صدری حؤرمتلی دوستوم صابر رستمخانلیہ ، عزیز دوستوم آذر مصطفی زاده یہ ، اکرم اگلی - سلیہ و جمیل علی بیگلیہ و دیگر لرینہ تشکور لریمی تقدیم ائدیرم .

وارلیق درگیسی امکداشلاریم آدینا چیخیش ائدن پروفیسور بیگدلی یہ عزیز شاعیریمیز ساوالانا و پروفیسور رضا براہنی ، عزیز محسنی و علی کمالی و بورادا اولمایان امکداشلاریم ، اوستاد دوکتور حمید نطقسی ، دوکتور محمدعلی فرزانه ، کریم مشروطہ چی (سؤنمز) ، عبدالکریم منظوری خامنہ ای ، میرہدایت حصاری ، اسماعیل ہادی ، رسول اسماعیل زاده یہ و وارلیغین تبریزدہ کی نمایندہ سی و دگرلی یازچیسی صدسرداری نیایہ و گنج امکداشلاریم خانم ابراهیم پور و محمدرضا ہیئت - ہ تشکور و منتدارلیغمی بیلدیرمک ایستہ بیرم . بو یوبیلٹی یہ دہ اشتراک ائتمک اوچون منہ منت قویوب ایراندان بورایا گلن عزیز هموطنلریم - صمیمی تشکور لریمی بیلدیرمک ایستہ بیرم .

معروضہ نین سونوندا بیر داہا حؤرمتلی پرزیدنت ، آکادمیا پرزید - نٹی و اونیوئرسیتہ رکتورلارینا ، یوبیلٹی حاضریلایانلارا و عزیز اشتراکچیلارا منتدارلیغمی بیلدیریر و سؤزلریمی آذربایجان خلقینہ خطابا " محمد عاکفین بو بیتیلہ بیتیرمک ایستہ بیرم :

دوغا جاقدیر سنہ وعد ائتدیگی گونلر حقیقین

کیم بیلیر بلکہ یارین (صباح) بلکہ یارین دان دا یاقین

ساغ اولون

باکی رادیوسونون مخبری شرف خانیمین : دوقتورجواد هیئت له مصاحبه سی :

— سؤال : دوقتور بیز سیزی دوننکی ایلک صحبتیمیزدن سون—را استودیوموزدا گؤرمگه جوخ شادیق . یقین سیزین اؤزونوزده وشرلیشدن بیلدبیرکی بیر سیزدن خبرسیز جواد هیئت هفته سی اعلان ائله میشیک . سو هفته عرضینده سیزین یارادیجیلیغینیز باره ده آذربایجان مدنیت ینین ضیالی خادملری سؤز دئییه جک و بیز همین اوره ک سؤزلرینسی آذربایجان دینله بیجی لرینه یئتیره جه بیک . دینله بیجی لریمیز طبیعی کی ایندی سؤینیرلر چونکی سیز استودیوموزون قوناغی سینیز . بیز ائله دوننکی صحبتده ده دئدیگ کی دوقتورجواد هیئت— ی بیز هم ده آغ ساققالیغینا گؤره سئوه بیلیریک . بو گون سرحدلر آجیلیب ، ایران- آذربایجان دولتجی لیگی بیر— بیرینین آراسیندا قونشو مناسبتسی قورمالی و یاشاتمالی دیر . یعنی هرایکی اوتایلی — بوتایلی آذربا— بجان خلقی نین مدنیتی نین قورونوب یاشانماغی نامینه سیز بئله بیر یوبیلئین بورادا قید اولونماغینی نئجه قیمتلندیریرسیز ؟ بیزده بوتوولوکده گؤتوره نده ایران- آذربایجان مناسبتی هانسی زمینه ده انکشاف ائله مه لی دیر ؟

— جواب : جوخ ساغ اولون — جوخ شادام کی یئنه ده قسمت اولسدو بوتایلی قارداشلاریملا باش باشا دانیشا بیلیم . من هرشئی دن اول دئیم کی عزیز باجی قارداشلاریمایا ایراندان سلام و سئوگی گتیرمیشم . بوتون ایرانلی و آذربایجانلی قارداشلارین ، سیزلره سلام سئوگی و خوش آرزولارینی گتیرمیشم . منیم یوبیلئیم حقیقنده من نه دئییه بیلرم . من بئله بیر شئی گؤزله میردیم ، اما آذربایجانلی قارداشلاریمیزین بئله بیر تشبشو البته کی من جوخ سئویندیرمیشدیر . اومید ائدیرم کی سوندا سونرا جالیشمالاریمیز داوام ائتسین و حتا داها دا شمره لی داها دا وئریملی اولسون .

— سؤال : دوقتور مسئله بوندان عبارتدیر کی بیز سیزی تکجه جراح حکیم کیمی بوخ هم ده دیلجی ، تدقیقاتجی عالم کیمی ، فولکلورشناس ، ادبیاتشناس کیمی تانیمیشیق . سیز هله سرحدلرین باغلی و قاپالسی اولدوغو بیر مقامدا وارلیق درگیسینی نشر ائتدیردینیز . اصلینده

وارلیق درگیسی نین نشری ائله میرطلیل بن، عزیزبیگین، حسن بیگ. زردابی نین آذربایجان خلقی نین طالعینده کی خدمتینه برابر بیر ایش ایدی. یعنی زردابی عصر اولینده اکینجی نشری اتمکله نهیه نائل اولموشدو سا سیز وارلیغی نشر اتمکله همین حسلره، همین دو یغولارا نایل اولدو نوز. بو گون بو درگی نین نشری نین مادی پروبلتماری وار می؟

— جواب: بو باره ده هر شئیدن اول دئمهلیم کی وارلیقین نشری اسلام انقلابی نین غلبه سینه باغلی دیر. چونکی بیز شاه زامانیندا بئله بیر درگی نشر ائده بیلمز دیک. اسلام انقلابی نین غلبه سیندن سونرا وئرلین دلیل آزادلیغیندان بیز فایدالانیب و آنادیلیمیزده نشریات آپارماغا باشلادیق و بو گون وارلیقین ۱۷- جی ایلینده بیک. یعنی ۱۷ سنه دن بری وارلیق متمادیا" - آراسی کسیمه دن نشر اولو - نموشدور. البته وارلیقین نشر اولونماسیندا بیزیم بعضی جتینلیکلر ییمیز اولموشدور. بونون باشیندا مادی جتین لیکلر، کاغیزین قیتلیغی و بئله کیمی شئیلر اولموشدور. خصوصیه محاربه زامانیندا کاغیز قیتلیغیندان بیزده اوبیری نشریات کیمی جتین لیک چکدیک اما ائله محاربه گونلرینده ده بیزه حکومت اؤزونون حیصه سیندن او بیجری نشریاتا وئردیگی. کیمی بیزه ده کاغیز وئرمیشدیر و بو شکیلده بیز بو گونه قدر درگیمیزین نشرینی داوام ائتدیره بیلیمشیک .

سؤال: دو قتور! بوتون مقاملاردا آغ سا ققال - آغ بیرجک خیر - دو عاسینا خلقلرین، ملتترین احتیاجی اولوب. بو گون سیزیمن ۷۰ یاشینیز تامام اولماقدادیر. ۷۰ یاشلی آغ سا ققالین او تالیسی - بو تالیسی آذربایجان خلقینه نه دو عاسی نه دیلگی وار؟

— جواب: ایسترایران، ایستر آذربایجان اولسون بونلار منیم جوخ سئودیکیم و پرستش ائتدیگیم اولکلر و خلقلر دیر، منیم بونلارلا آنجا ق خیر دو عام اولما بیلر. آلاهدان ها میمیزین خوشبخت لیگینی و داها یاخشی حیاتا قوووشما غیمیزی دیله بیرم .

.. مخبر: جوخ ساغ اولون. بیزه آیدر دیغیز واختا گؤره تشکـور ائدیرم. بیز سیزی قوناق کیمی قبول ائله مه دیک، همیشه بو استودیو - موزدا قوناق گلیب بیزه، اما بیز ائله سیزی ائوین بییه سی کیمی، سؤزون بییه سی کیمی هم ده وئریشین بییه سی کیمی دعوت ائله دیک و قالانی ۱۲۱- جی صحیفه ده

دو نیا شهرتلی عالیم

جواد هیئت ۷۰ یاشیندا

بوایل اکتبرین ۱۷- سینده رسپوبلیکا میزدا ایرانین و آذربایجا - نین دو نیا شهرتلی جراحی، دیلجی و ادبیا تشناس عالیمی جواد هیئت-نین آنادان اولماسی نین ۷۰ ایللیک، یوبلئیی (آدگونو) قید اولونا جاقدیر بؤیوک عالیم بوتون حیاتی و فعالیتینی اساس صنعتی اولان جراح - لیغا، علمی آراشدیرمالارا، ملتینین و خلقینین ساغلاملیغی نین مدافعه - سینه، عین زاماندا خلقینین دیلی نین و مدنیتی نین دیرجلمه سینه حصر ائتمیشدیر، او، طب تحصیلینی استامبولدا و پاریس ده تاما ملادیقدان سونرا تهرانا قایتمیش و طبابتله مشغول اولموشدور. ۴۳ ایلدن آرتیق بیر مدته جراحیه ساحه سینده نظری و عملی جالیشمالارینی داوام ائتدیره رک ۲۵ میندن جوخ جراحی عملیات آپارمیش، ایراندا آجیق اورهک جراحیه سیننی ایلک دفعه اوغورلا حیاته گئچیرمیشدیر. ۱۲ ایل " دانش پزشکی" آدلی طب ژورنالینین رداکتورو و ناشری اولموش، ۱۹۶۳- جو ایله بین الخلق جراحیه جمعیتی نین ایران نماینده سی سئجیلیمیش، ۶۰ دان جوخ ملی و بین الخلق جراحیه قورولتایی نی - اشتراکچیسسی اولموشدور، شخصی تجربه لرینه و علمی آراشدیرمالارینا اساسلانا راق مازقلی و درین مضمونلو معروضه لرله جیخیش ائتمیش دیر. علمی نظری و عملی اوغورلارینا گؤره جواد هیئت ۱۹۸۲- جی ایله فرانسه جراحیه آکادمیاسی نین عضو سئجیلیمیش و ۸ ایلدن آرتیق دیر کی، آزاد اسلام اونیورسیتته تی نین جراحیه کافندراسینا (کؤرسوسونه) رهبرلیک ائدیر. جواد هیئت جراحیه ده ۲ جلدلیک درسلیگین ۱۰۰۰ دن آرتیق علمی مقاله نین مؤلفی دیر. اونون مقاله لری ایران، فرانسه و آمریکانین طب ژورناللاریندا چاپ ائدیلمیشدیر.

جواد هیئت تهران دا " وارلیق" ژورنالینی بو گونه قدر منتظلم - شکیلده نشر ائتدیریر و آذربایجان تورک دیلینی و ادبیاتینی، عین زاماندا اسلام معارفینی سلسله مقاله لرله یا یماقدا داوام ائدیر. او، آنادیلی، ادبیاتی، تاریخ و فولکلور حقیقنده ۷ جلدلیک کتاب و ۲۵۰ دن جوخ مقاله نشر ائتدیرمیشدیر. مقاله لری ۵ دیله ایران، آذربایجا

تورکیه، فرانسه و آمریکا مطبوعاً تیندا چاپ اولونموش و دؤرد کتاسی باکیدا نشر ائدیلدیمیشدیر.

بوگون دو قوتور جواد هیئت آذربایجان علملر آکادمیاسینین، یاز یجیلار اتفاقینین، جراحلار جمعیتینین و ضیالیلار بیرلیگینین فخری عضو و آذربایجان اونیورسیتتینین فخری دو قوتور و پروفسورودور.

شرق دونیاسینین تانینمیش عالیمی دو قوتور جواد هیئت خواجه نصرالدین طوسی آدینا آذربایجان پداقوژی (علوم تربیتی) اونیورسیتتینین پروفسور - معلم هیئتی و طلبه لری ایله گؤروشوموش، اونلارا "اسلام مدنیتی و معارفینین آروپا - غرب مدنیتینین دوغولوشونا تاثیر" موضوعوندا محاضره اوخوموشدور. اونیورسیتته نین رشکتور (رئیس) ، پروفسور نظامی خودیثوین بوبارده قیدی:

" جواد هیئت ایرانین و آذربایجانین دونیا مقیاسیندا تانینمیش عالیمی دیر. او، هم حکیم کیمی، هم ده ادبیات، دلیل تاریخچیسکی کیمی آرتیق بوتون شرق عالمینده اغز قیمتینی آلمیشدیر. بوگونلارده اونون آنادان اولماسینین ۷۰ ایلیک یوبلئیی رسوبلیکامیزدا قید ائدیلدیک. یوبلئیی عرفه سینده بؤیوک عالیمه حصر اولونموش نفیس شکیلده کتاب چاپ ائدیلدیمیشدیر. همین کتابدا جواد هیئتین بوتون علمی آراشدیرمالاری، اجتماعی فعالیت گئنیش شکیلده عکس و تحلیل اولونور، تخمیناً ۳ ایل بوندان اول جواد هیئت تحصیل اوچا غیمیزی - فخری پروفسور و سئچیلدیمیشدیر. اونا گؤره ده عالیم هر دفعه آذربایجانا گلنده مطلقه بیزیم اونیورسیتتده اولور، یوکسک سویه ده ماراقلی موضوعلاردا محاضره لر اوخویور. بوگونکو محاضره محض "اسلام مدنیتی و معارفینین آروپا - غرب مدنیتینین دوغولوشونا تاثیر" موضوعو ندا دیر. بیز بو محاضره لره گؤره عالیمه منتدار لیغیمیزی بیلدیر - بیریک "

جواد هیئت اوخونان محاضره نین اهمیتیندن دانیشارکن قید ائدی کی، بو مسئله هم جوخ اهمیتلی، هم ده جوخ آز ایشلمیش موضوعدور. هله اسکس سووتلر بیرلییی اولکهلرینده بو پروبلئم (مسئله) آچیل - مامیش، مجهول قالدیمیشدیر. خارجه بو موضوعدا جواد هیئتین خلیسی مقاله لری دینله نیکدیمیشدیر. آذربایجاندا ایسه ایلیک دفعه دیر کی، بو عالیم بو موضوعدا چیخیش ائدیر. بورادا تئوخونولان مسئله لر غرب مؤلف لری نین تدقیقاتلارینا، غرب قایناقلارینا، آمریکا، فرانسه عالیم قالانی ۱۲۱ - جی صحیفه ده

اوحدى اثرلرى نين تورك ديلينه

ترجمه سى و نشرى مسئله لرى

يازان: عيسى حبيب بيگلى

كۆچۈرەن: د. ابراهيم پور

اوستاد شاعير اوحدى مراغهاي اثرلرىنى فارسجا يا زميش ،بوديلده اولمز صنعت نمونه لرى يا را تميشد ير . اونون بىرسيرا شعرلرى ، ائله جه ده " جام جم " مثنويسى مختلف واختلاردا آذربايجان توركجه سینه ترجمه ائديله رگ . نشر اولونموشدور .

اوحدى يارا ديجلپغى نين آذربايجان توركجه سینه ترجمه سى ساحه سينده ايلك تشبوت شاعير عمادالدين نسيميه (ميلادى ۱۴۱۷ - ۱۳۶۹) مخصوص دور ، اوحدى نين " جيست " (نه دير؟) رديفلى قصيده سىنى نسيمى نين — ترجمه ائتمه سى ياره ده معلوما تلار واردير . لاگين بو مسئله ايله باغلى مباحثه لى فيكرلر ده سؤيله نيلمشدير . بئله كى ، ادبى تشناس م . سلطانونوف بونو " سراسر ترجمه " سايميش ، م . قولوزاده ايسه اوللر بو فيكرين طرفدارى كيمي جيخيش ائتسه ده ۱۹۷۳ - جو ايلده چاپ ائتد يرديگى " بؤيوك ايده آل لار شاعيرى " آدلى كتابيندا نسيمى نين " نه دير؟ " رديفلى قصيده سىنى اوحدى يه نظيره كيمي قيمت لند ير ميشدير . اوحدى ارثى نين گؤزكلى تدقيقا تحيصى ، غ . بيگدلى حقبنده دا نيشيلان ارثى نين ترجمه بوخ ، نظيره اولدوغونو بىر معنالى شكيلده سؤيله ميش ، بونونلا ياناشى نسيمى نين قصيده سينده كى بعضى بيتلر نين عىنى ايله اوحدى - نين اثرى نين ترجمه ائديله رگ نظمه چكىلديگىنى گؤستر ميشدير ، آيدىن ليق نامينه بىر مقايسه يه دقت يئتيره ك .

اوحدى قصيده سى نين بىر بيتى نين سطرى ترجمه سى بئله دير . : " بىر آرى دا بال نه دن دير ، زهر نه اوچون دور؟ بىر يئرده ايلان نه دير خزينه نه دير؟ "

نسیمی ده ایسه همین بیتین قارشاییغی بودور:

بیر چیبین طبعینه باخ، بال نهدن، زهر نهدن،
یئنه بیر یئرده عجب گنج نه دیر، مار نه دیر؟

گؤروندویو کیمی، هر ایکی بیتین معناسی، تاما میلّه عینی دیر. آما
بیر- ایکی بئله بیتین وارلیغینا گؤره نسیمینین همین شعرینسی
بوتولوکده اوحدی دن ترجمه سا یماق دوزگون دئییل، اوسته لیک بو
شاعیرلرین حقینده دانیشیلان شعرلری نین حجمی ده مختلف دیر. بئله
کی، واختیله دولت شاه سمرقندی اوحدی نین "جیست" ردیفلی قصیده سی
ندن ایگرمی بیت، ایران ادبیات شناسلاری حسین مسرور و محمود فرخ
اون اوچ بیت نمونه وئرمیشلر. غ. بیگدلی ایسه قصیده نین اوتسوز
بیتینین موجودلوغونو بیلدیرمیش و علاوه بیتلرین ده اولماسی
احتمالینی سؤیله میشدیر. نسیمینین "نه دیر؟" ردیفلی قصیده سی نین
حجمی فریدون بیگ، کؤچرلی ده بئش بیتدیر. سلیمان ممتازوغ، بیگدلی
اون ایکی بیت اولدوغونو یا زیرلار، نسیمی شعرلری نین ع. صفلی طرفی
ندن ۱۹۹۱- جی ایلده حیاتا کئچیریلیمیش چاپیندا ایسه همین قصیده
اون آلتی بیتدن عبارت دیر. گؤروندویو کیمی اوحدی و نسیمینین بحث
اولونان شعرلری نین حجمی آراسیندا جدی فرق واردیر. اونا گؤره ده
نسیمینین "نه دیر؟" ردیفلی شعرلری نین بعضی بیتلرینین اوحدی دن
ترجمه سی سندینی اعتراف ائتمکله، بونو عموماً نظیره سا یماق مقصده
اویغون دور.

اوحدی اثرلری نین. آذربایجان تورکجه سینه ترجمه سی داها چوخ سون ده
ایلده حیاتا کئچیریلیمیشدیر. بو ایش اساساً ایکی استقامتده آپاریلیب
شاعیر حقینده تحقیقات آپارانلار فیکیرلری نین شرحی اوچون بیر
سیرا پارچالاری فارسجادان نشرله ترجمه ائدیبلر. ح. آراسلی، م. قولو
زاده، آ. رستم اووا و باشقالاری محض بو یوللا گئتمیشلر. اوحدی اثرلر
نینین نظمله ترجمه سی ساحه سینده ایسه تخمیناً ۴۰-۳۵ ایل بونندان
اول مهم ایشلر گؤرولموشدور. اصلاً "ایرانلی اولان آذربایجان شاعیری
مرحوم اسماعیل جعفرپور اوحدی نین بیر، عاطف زیناللی ایسه ایکی
غزلینی آذربایجان تورکجه سینه ترجمه ائتمیشلر. بو ترجمه لر دؤری مطبوعا-
تدا چیخمیش، سونرا ایسه غ. بیگدلی نین "اوحدی" کتابیندا (باکی،
۱۹۶۲). ۱۹۹۱- جی ایلده ایسه "آذربایجان غزلیلری" آدللی توپلودا

نشر اولونموشدور. قشید ائدهک. کی، غ. بیگدلی همین کتابیندا تحلیله
 جلب اولونان نمونه لرین ها میسینین سطری ترجمه سینسی
 وئرمیش، یالنیز اوچ غزلین منظوم ترجمه سینه استناد ائتمیشدیر.
 بونون بیری سببی ده. جعفرپور و ع. زیناللی نین ترجمه لری نیسن
 یوکسک سویه سی ایله علاقه داردیر. اولنار اوحدی شعرینی مومکون قدر
 دقیق لیکله و بدیعی لیکله ترجمه ائتمک اوچون جدی سعی کؤستریش و
 بونا نایل اولموشلار.

پئری گلمیش کن دئیه ک کی، ع. زیناللی نین ترجمه ائدیگی "ائیله می-
 سن" ردیفلی غزلین بعضی بیتلرینی واختیله ابوالفضل حسینسی ده
 تورکجه بیه چئویرمیشدیر. بئله کی، غ. بیگدلی نین "آذربایجان"
 درگی سینده (۳ نمره و ۱۹۵۹) درج اولونموش "ماراغالی اوحدی" مقاله-
 سینده مثال کتیریلن نمونه لرین ها میسینی ا. حسینسی منظوم ترجمه
 ائتمیشدیر کی، حقینده دانیشیلان غزلین بعضی پارچا لاری دا اولنارین
 آراسیندا دیر. دوز دور، ا. حسینسی اوحدی شعرینی نین، بحرینی سا خلاصه
 نایل اولموشدور، آما بیتلردن بیری نین ترجمه سی ضعیف دیر. اوحدی
 سؤکلی سینه خطا با" پازیر کی، وصالین میوه سی بیزه چاتما ز، چونکی
 اونو اوجا، الجاتما ز بیر شاخه یه باغلامیسان. ا. حسینسی نین ترجمه سی
 نده اوخویوروق :

میوه سی چاتما ز وصالین بیزله
 چونکی او، ای نازنین یوکسکه دیر.

گؤروندویو کیمی، وصال میوه سینین اوجا شاخه ده اولماسی فیکری
 ترجمه ده ساخلانیمامیش، نتیجه ده اوحدی نین یاراتدیغی بدیعی تصویر
 واسیطه سینین بوتولویو یوزولموشدور.
 بو بییتی ع. زیناللی داها اوغورلا ترجمه ائتمیشدیر:

وصالین میوه سی چاتما ز بیزه، چونکی بیلیرم،
 اونو ال چاتما یاسی شاخه یه بند ائیله میسن.

کیچیک ایرادلارا باخما یارق، ا. حسینسی نین ده ترجمه لری اوغورلو
 دور، فارس دیلینه مکمل بلد اولان مترجم عموما" یوکسک، اوستالیق
 نوما بیش ائتمیش، اوحدی نین شعرلریندن ائله جه ده "جام جم" مثنوی
 سیندن مختلف پارچا لاری تورک دیلینده الهاملا سلندیرمیشدیر:

بئش - اون گوندور کی، آیریلمیش، گونون بیرهفته اولموشدور،
گئجر هفتم ده ظولمته بیر آی یاریم فراغیندان ...

مشهور عالیم م. تربیتین "دانشمندان آذربایجان" اثری ۱۹۸۷-جی
ایله تورکجهیه چئوریلهرک باکیدا نشر اولونموشدور. تربیت -
ین اوحدی دن دانیشارکن اونون شعرلریندن گتیردیگی اون دؤرد مصر
اعلیق نمونه نی، او جوله دن شاعیرین "ده نامه" مثنوی سی نین
ایلك و سون بیتلرینی فارسجادان اسماعیل شمس ترجمه ائتمیشدیر.
مصراعلرین معناسی، مضمونو قورونوب ساخلانیلسا دا بو ترجمه لـــــــر
بديعی لیک باخیمیندان قناعت بخش دگیل .

اوحدی ارثینین ترجمه سی ساحه سینده ان بؤیوک ایش شاعیرین "جام
جم" اثری نین تورک دیلینده سلندیریلمه سیدیر. فارس دیلینه
اوحدی صنعتینه دریندن بلد اولان عالیم مترجم لرغ، بیگدلی و خلیل
حمیدا و غلو (یوسف اوو) دوققوز مین یوز قیرخ ایگی مصراع دان عبارت
بو محتشم اثری یوکسک، اوستالیقلا ترجمه ائتمیشلر. "جام جم" یین
ترجمه سی آیریجا کتاب حالیندا ۱۹۷۰- جی ایله باکیدا چاپ اولو -
نموش، سونرالار ایسه "آذربایجان کلاسیک ادبیاتین کتابخانه سی"
سلسله سی نین اوچونجو کتابخانه داخیل ائدیلمیشدیر. ادبیات شناس
م. سلطانوف ترجمه نین ایلك چاپینا دولغون بیر مقدمه یازمیشدیر.
دوغرو دور، اثرین آیری - آیری بیئرلرینده بعضی بیتلر ترجمه زامانی
اختصار اولونموش و هارادا نجه بیتین اختصاری باره ده موافق
قئیدلر وئریلمیشدیر. مقدمه ده گؤستریلدیگی کی، بو اختصارلار فیکر
تکرارینی آرادان قالدیرماق اوچون دور. کتابخانه سونوندا لغت،
ائله جه ده بعضی مصراع و بیتلرین شرحی واردیر کی، بو دا اوخوجو -
نون درین علمی - فلسفی و نصیحت آمیز قناعتلرله زنگین اولان اثری
آیدین قاورا ماسینا کؤمک گؤستریر.

بللی دیر کی، "جام جم" یین بیرسیرا الیازما نسخه لری موجود دور.
مترجملر تانینمیش ابران عالیمی وحید دستگردی نین بیرنجه قدیم
الیازماسی اؤزره نشر ائتدیردیگی واریانتی متن اولارا ق اساس
گؤتورموشلر. غ. بیگدلی و خ. یوسف اوون ترجمه سی ادبی محیطده علامتدار
حادثه کیمی قارشیلانمیش، یوکسک قیمت لندیریلیمیشدیر. سونراکی مقاله
و کتابلاردا "جام جم" دن دانیشانلارین اساسا همین ترجمه یه استناد

اڻتمهاري ده تمامه دفی دگیل .

نهایت ۱۹۸۲- جی ابلده باکیداع، ضرلی ایله خ، یوسف اووون بیرگه نشر اڻتدیردسکری "قدیم واورتا عرلر آذربا سجان ادبیاتی" آدلی درسلیکده اوحدی به عاید صحیفه لرده خ، یوسف اووون شا عیرین شعرلری- ندن اڻتدیگی بعضی ترجمه لر ده اؤزونه بیئر تا پمیشدیر، بونلاری- ایجری سینده اوحدی نین یا رادیجیلیغی نین ایلک دؤرونده "ما فی" تخلصو ایله یازدیغی بیر رباعی ده وار .

گؤروندیو کیمی، اوحدی مارا غایی ارشیدن - تورک دیلینه بیر سیرا ترجمه لر اڻدیلمیش و اوخوجولازا جاتدیریلمیشدیر، بیز بورادا اونلارین بیر قسیمی نین سؤز آدیق، شا عیرین ایری جملی شعرلر دیوانی نین، ائله جه ده "ده نامه" مثنویسی نین آذربایجان تورکجه سینده ترجمه سی و نشری ادبی محیطین قارشیسیندا دوران وظیفه لردن دیر .

● شعر آخسامی

بوایل جرشنبه گونو آذرای نین ۱۵- ده حضرت علی (ع) نین دو غوم گونو مناسبتی و ایرانین (تهران، کرج، اسلام شهر، قم، مراغه و...) بیر سیرا شاعر و یازجیلاری نین اشتراکیله اسلام شهرده تنظیملی شعر آخسامی کئچیریلدی. ایکنجی ولایت شعری آدیله کئچیریلن بو مراسم، اسلام- شهرین اوستاد شهریار آدینا ادبی درنگی و تعلیم- تربیه اداره سی نین امکد اشلیغی ایله برپا اولوندو، حجت الاسلام و المسلمین نوروزی (امام جمعه) آقای خوارزمی (فرماندار)، آقای خیرالدین (آمورش و پرورشین رئیس) و شاعرلریمیزدن آقار کریمی مراغه ای شاه ای اردبیلی، کلامی رنجانی، ناظر شرفخانه ای، آتش... ویوزلرجه ادب سئور باجی قارداشیمیز بو مراسمده اشتراک اڻتدیلر. مراسمین آپاریجیسی آقای اقبال منصور- سان ایدی.

منو جه رقدیمی

اسدالله قدسی

پژوهشی در ریشه‌یابی لغوی سرداوا (آب گرم) ،
نووور (دریاچه) و سرعین اردبیل

— سرداوا : در صفحه ۱۷ کتاب "در جستجوی معدن" تالیف مهندس حسن مدنی، در بخش توجه به اسامی محلی" در حوالی اردبیل چشمه آب معدنی آمده است :

" در حوالی اردبیل چشمه آب معدنی وجود دارد که به نام سردابه = سردابا = ساری داوا معروف است. افراد قدیمی این محل معتقدند که نام اصلی این چشمه ساری داوا است که در زبان ترکی معنی داروی ضد زردی یا یرقان را میدهد و به مرور به سردابه تغییر شکل یافته است. امروز بسیاری از مردم به این محل میروند و برای معالجه یرقان خود در آب این چشمه آب تنی میکنند".

ترویج عنوان سردابه برای این آب شفا بخش که از زمان رژیم پهلوی شروع شده تحریف خنده دار نام اصلی چشمه میباشد. چه در شبیه سازی فارسی برای سرداوا (ساری داوا) ، آب معدنی شفا بخش دامنه کوه پهلادت سبلان این آب گرم را آب سرد (سردابه) نامیده اند. نمودار زایش نام امروزی این آب گرم را میتوان بشکل زیر رسم نمود.

ساریلیغاداوا (درمان یرقان) ساری داوا (درمان زرد) سرداوا

— نووور NOVUR : نووور نام دریاچه ای است برفراز کوه های پولادلی (باغرو) در جنوب غربی اردبیل که از چشمه های گوارایی چون داشلی بولاق آب میگیرد. و ماهی قزل آبی آن از لذیذترین ماهیهاست. کلمه نووور در ترکی قدیم وبه احتمالی در مغولی به معنی دریاچه میباشد. در آنسوی ارس دریاچه کوچکی با همین نام نووور و دیگری با عنوان احمدنوووری موجود میباشد. در کتاب تاریخ فتوحات مغول نوشته ج.ساندوز، ترجمه ابوالقاسم حالت از چند نووور در آسیای مرکزی به معنی دریاچه نام برده شده است. دریاچه بویور BOYOR-NOR در جنوب غربی بایکال محل زندگی تاتارهای قدیم قید شده است. قورولتای بزرگ. مغول در سال ۱۲۴۶ میلادی و به دنبال مرگ اوکتای جهت انتخاب فرمان روای مغول در ساری اردو (اردوی زرد) نزدیک دریاچه کاکونوور

Koku-Nor واقع در چند مایلی قره‌قروم تشکیل شده که در آن پا-دشاهان و فرستادگان شرق و غرب عالم شرکت داشته‌اند. در نقشه‌های مربوط به آسیای مرکزی زمان چنگیز نووور دیگری بنام *Lop-Nor* در جنوب شهر اوویغوری تورقان و بش‌بالیغ میتوان دید در صفحه ۲۱۴ کتاب جغرافیای تاریخی سرزمینهای خلافت شرقی تالیف لسترنسج در نزدیکی دولت‌آباد شهر ساروق از توابع همدان از "باتلاق شورزاری که از دریاچه‌ای به مساحت چهار فرسخ مربع تشکیل میشود که به قول حمدالله مستوفی آنرا مغول چغان ناوور خواند و معنای آن دریاچه شور میباشد" نام برده شده است.

وجود کلمه *گؤل* به معنی دریاچه در زبان ترکی معاصر و اسامی قدیم چون *بایکال* به معنی دریاچه *سرشار* (بای = سرشار، شروتمند و کال *گؤل* به معنی دریاچه) مغولی بودن کلمه نووور و تمدن پیشرفته او - یغورهای ترک تبار و تسلط فرهنگی آنها بر مغولهای زمان چنگیز منشاء ترکی آنرا بیشتر محتمل مینماید. در حالت دوم میتوان پذیرفت که دو کلمه ترکی نووور و *گؤل* در انطباق یا بزرگی یا کوچکی دریاچه مورد استفاده قرار می‌گرفته‌اند.

- *سرعین* : نام مجموع آب‌گرمهای نزدیک بهم اردبیل است که در شفا بخشی و عظمت بی‌نظیر میباشد. کلمه *سرعین* در اصل ساری عین مرکب از دو کلمه ساری (زرد) و عین عربی به معنی چشم میباشد که در نتیجه کثرت استعمال به صورت امروزی یعنی *سرعین* درآمده است. نمونه چنین ترکیبی قره‌عین واقع در آذربایجان غربی نزدیک ماگوم میباشد که در فاصله ۱۳۱۴، ۱۳۱۹ به سرنوشت‌ده‌ها اسم جغرافیایی ترکی دیگر دچار و توسط فرهنگستان زبان ایران در رژیم گذشته به سیه‌چشمه تبدیل گردید*.

* - کتاب واژه‌های نوچاپ ۱۳۵۴ از انتشارات فرهنگستان زبان ایران وابسته به بنیاد شاهنشاهی فرهنگستانهای ایران مراجعه شود.

۱.۰. توپچوباشوفون آنادان اولماسی نین ۱۰۰. جو ایل دؤنومو

۱۹۹۵- جی ایلی نین ۵ آگوستوندا آذربایجانین مشهور و گؤرکملی اوغلو آکادمیک مصطفی بیگ توپچوباشوفون دونیا یا گلمه سی نین ۱۰۰ - جی ایلی دولمشدور. او بوتون حیاتینی خیرلی و یارارلی ایشلره و اور خلقینه فداکارلیقلا خدمت ائتمگه حصر ائتمیشدیر. مصطفی بیگ ۱۸۹۵- یین آگوستوس آیین ۵- نده ایروان شهرینده دونیا یا گلمیش و اورادا کیشی گیمنازیادا لی مکتبی بیتیرمیش سونرا کیف اونیو-ئرسیته سی نین طب فاکولته سینده گئچه رک ۱۹۱۹ دا اونیوئرسیته نیی باشاریلا بیتیرمیشدیر.

مصطفی بیگ دو وقتورلوق جالیشمالارینا وطنی آذربایجاندا باشلایاراق اوردینا ریوس اولاراق جالیشمیش سونرا آذربایجان سسر صحیه ناظیرلیگی نین جراحی کلینیکینده رهبرلیک ائتمیشدیر. آذربایجاندا سووئت حاکمیتینین ایلیک ایللرینده طب آداملارینین آنلاشاما مالیک-لاری کسین حس اولونوردو. خلقین طب خدمت لرینده بؤیوک احتیاجلاری واردی. بو جتین ایللرده گنج دو وقتور مصطفی بیگ اؤزونه مخصوص یؤر-ولماز انرژیه خلقه جراحی یاردیم تطبیقی ایشینه گیریشیر. او بیر چوخ مداخله لر آپاریر و جراحی نین انکشافینا یاردیم ائدیر. گنج جراحلار بیتیشدیریر و یوردون ان اوزاق یئرلرینده بئله جراحی یاردیم گؤستریدی.

مصطفی بیگ بؤیوک وطن محاربه سبنده آذربایجانین صحیه ناظیرلیگی داخلیه خسته خانالاری اداره سینده باش جراح سئجیلیمیش، بو ایللرده دو وقتورلوق صنعتینه بؤیوک علاقه گؤستریمیش و بدنن خارجی جسملرین چیخاردیلما سیندا بیئی جهازلارین قایریلما سینا رهبرلیک ائتمیش و بو جهازلارلا هر یئرده خارجی جسملرین یئرینی تعیین ائتمک و بدنن چیخاردیلما مسئله سی حل اولونمشدور. (خصوصیه ناش و بییین ده).

مصطفی بیگ جراحی قدا اوریزینال جراحی مداخله متودلارینه برابر باشدا سوموک دفکت لرینی پلاستیک متودلا باغلانما سی، الین و آیاغین ساغلام آنتاگونست (ضد وظیفه لی) عضه لرینی آحیجی بؤلگه یه گئجیر -

یلمه‌سی، محیطی عصبن شدتلی زده‌لنمه‌لرینده، قول و آیا‌قدا گؤرولسبن
فلجرده تاندینوپلاستیکا عملیاتلاری و پروگن تطبیقی کیمی متودلار
ایشلمیش و خسته‌لری معالجه ائتمیشدیر.

عسگری دوره ده ایلك دفعه مصطفی بیگ عسگری ساحه جراحیغی‌نین
خسته‌خانا سیستمینه اختصاصلاما‌غی داخل انڈیب و خصوصی ترومما
جراحیسی، اورولوژی - داخلیه خسته‌خانا لاری یاراتمیشدیر، سا و اش‌دان
سونرا دولتین جراحی خدمتینده ریاست ائتمیش و گنج طب آداملاری‌نین
یاخشی حاضرلانماسینا، اونلارین بیلگ و باشاری لاری‌نین آرتیریلما-
سیندا بؤیوک رول اوینامیشدیر.

مصطفی بیگ‌ده بیلگ و جراحیق استعدادیله برابر هومانستیک،
دقیقلیک، جدی لیک، امک سئورلیک، مدنی‌لیک، وطنپرورلیک واردی. او
ائله‌دیگی خدمتدن قارشیلیق گؤزله مزدی.

مصطفی‌بیگ‌د وقتورلو قلا یا ناشی علمی آراشدیرما آپاریردی. مثلاً
مالارما اسپلنومگالیاسی (دالاق بویومه‌سی)، پاتولوژی‌سی اؤزینده
چالیشمیش و بو آراشدیرمالارینا گؤره اونا ۱۹۳۰- ده دوکتورلوق و
بیرآز سونرا پروفسورلوق عنوانی و شریلیر و آذربایجان اونیورسی-
ته‌سی جراحیق بؤلومو مدیری سئچیلیر.

بو وظیفه‌ده م. توپچوباشوف عؤمرونون سونونادک چالیشیر. ۱۹۴۰ دا
اونا امکدار علم عنوانی لایق گؤرولور.

۱۹۴۴- جوایلین دکابرایین ۲۳- نده آذربایجاندا ایلك دفعه
اولاراق علملر آکادمیاسی قورولدو و پروفسور توپچوباشوف اونون
عضو سئچیلدی. اوندان سونرا اونون تشبوئویله قورولان تجربی طبابت
اونیورسیتیه‌سینده رهبرلیک ائتدی.

او ۱۹۴۹- دا س س ری طب علملر آکادمیاسی‌نین گئچیحی و ۱۹۴۹ دا
حقیقی عضوی اولدی. علم ده خدمت‌لرینه گؤره ۱۹۶۵ ده بلقارستان
آکادمیاسی عضوی سئچیلدی. لیزیبوندا ۱۱۰- جی ملتذر آراسی جراحی
کنگره‌سینده ۲۰ نفرلیک سووئت جراحلارین ملتذر آراسی آسوسیاسو -
نونو عضو سئچیلدی. او دفعه‌لرله بو قورولتایلاردا اشتراک ائتمیش
دیر. ۱۹۳۸ ده اؤز موضعی آنستزی (حس سیزلیک) متودونو کشف ائتدی
و کلینیک ده تطبیق ائتدی (افیریاغی و فیزیولوژیک سرم) اونا گؤره
۱۹۶۴- ده اونا ا. ب. ویشنئوسکی شرف مدالی و شریلیدی.

اونون علمی فعالیتی هر طرفلی و چوخ جهتلی دیر. او اینجه باغیرسا -
قدان گؤیوس بوشلوغونا بیتمک بوروسونا (مری) جراحی مداخله آپاریب ،
یاخشی خویلو شیشلرده کی دارالما لارین معالجه سیننی تئامین ائتمیشدیر
جاغداش جراحیغین انکشافیندا اونون ایشلری بؤیوک دور. اونا
گؤره ده اونا دولت مکافاتلی لورئاتی وئریلمیشدیر .

بؤیوک جراحی تجربه و جوخ ایلیک امکا اونا ۷ مونوگرافی، خصوصی
جراحیق دان ۵ جدلیک درس کتابی، ۲۰۰۰ علمی مقاله یازماغا و رهبری
اولماغا فرصت وئرمیشدیر. ۱۹۵۱ ده آکادمیانین دکالتیق (رئیسس)
وظیفه سیننه سئجیلیمیشدیر، او صحیه ناطیرلیگی نین علمی کومیسسیونونون
صدری اولاراق آذربایجاندا طب علمی نین انکشافی اوچون جوخ چالیمیش
دیر. توپجوباشوف عمومی اتفاق جراحیق جمعیتی نین عضوی، بؤیوک طب
آنسیکلویدیسینین جراحیق بؤلومونون رکتورو اولموشدور،
مصطفی بیگ آذربایجاندا جراحلار جمعیتی نین فخری رئیسی اولموش
دور.

۱۹۵۰ ده آذربایجان طح مدافعه کومیسسیونو صدری و سووئت طح مدافعه
کومیته سینین آسیا و آفریقا اولکلری آراسیندا یاردیملاشما کوم-
میته سینین عضو اولموشدور. او عمومی دونیا باریش کومیته سیننده
گوموش مدال و سووئت باریش قؤروما کومیته سینین فخری فرمانلارینا
لایق گؤرولموشدور. اوچ لنین قیرمیزی بایراق مکافاتلی آلمیش و اونا
سوسیالیست ایشچی قهرمانی آدی وئریلمیشدیر. آذربایجان خلقی نیسن
بؤیوک اوغلو، علم آدامی، وطنپرور هومان نیست مصطفی بیگ توپجوباشی نین
خاطیره سیننی بیز ابدی اولاراق آنا جاغیق .

پروفسور اهلیمان تاپدیق اوغلو امیرا صلانف
پروفسور ا. ه. آقاییف .

ساوالان

ساوالان بو مقدس داغ، عصرلر بویو، قهرمان آذربایجان خلقینین ارا- ده سینین نشانه سی اولموش، خلق اونا گووه نمیش، اوندان الهام آلمیش، دره و نیسگیل لرینی اونا سؤیه میس، اونا قوشمالار قوشموش بایاتیلار سسلندیریب و اونون حقیقنده بیر جوخ افسانه لر و داستا- نلار یارا تمیشدیر. بیر جوخ روایتلره گؤره، داهی متفکر و پیغمبر- "زرتشت" ون آنا یوردو آذربایجان ایمیش و بیر جوخ تاریخچیلر اثبات ائدیبلر کی، آذربایجان "زرتشت" کاهنلرینین دایا غی اولموشدور. ساوالان بو محتشم و عظمتلی داغ، بشر تاریخینده تک آناهلیلدی- آناهلیشی نین ایلك تبلیغا تجیلاریندان اولان، "زرتشت" ون الهام منبعی اولموش، زرتشت اورادان قالخمیش و اؤز دهاسینی بوتون عالمه بیلد- یرمیشدیر. "عجایب المخلوقات" گؤره حضرت محمد ساوالان حقیقنده اؤز صابهلرینه اوندان سؤز آچان زامان بئله سؤیه میشدیر:

" ساوالان آذربایجان دا واقع اولان بیر داغ دیر. اونون بولاقلاری نین بیری بهشت بولاقلاریندان دیر و پیغمبرلرین بیریسینین قبری بو داغدادیر."

بو اولو و محتشم داغین اوره یینین درینلگینده داخما شعله چکن قیزیل آلوولار و دورمادان پانان و سؤنمه یین اودالار و آتشلر، قهرمان و مبارز آذربایجان خلقینین اشغالچیلار و غصبکارلار قارشى نفرت و غضب رمزی دیر. اونون سمایه بوکسه لن و گؤیلری ده لن وقارلی زیروه سینین داخما آغ - آپیاؤ قار ایله بورونمه سی، نجیب و وفالی کلینلر کیمی بیر آغ اؤرپک ایله اؤرتولمه سی، دوغما خلقی نیس- اوره یینین صافلیغینا، ساده لیگینه، صداقت و نجابتینه جانلی بی- نشانه دیر. اونون هنده ورینده جوشان کؤکره یین و دورمادان گؤزیاشی تک

شیریلتيله آخان شیرين و دورو بولاقلاری، ابدی بیر نعمت کیمی، دوغما اولادی اوچون حیات منبعی حساب اولونور. بونا گؤره دیر کی، داهسی پیغمبرلر، متفکر شاعیرلر و قهرمان خلق قوجاقلارایله بیرلیکده، ساده آذربایجانلیلار اؤز سازلاریندا سؤزلرینده اونا دوغرو اؤز دؤنده ریب اورهک سؤزلرینی، حکایه، قوشما - ماهنی و بایاتی شکلینده سؤیله ییب، غم - کدر، سئوینج و شادلیقلارینی اونا دشمیش، اوندان یاردیم دیله میش و تاریخ بویو، بو، محتشم، یئنیلمز و ابدییته چئویریلن اولو داغ، اونلارین آرزو و دیلکلرینین تجسومو اولموشدور. خلق قهرمانی بابک، بو عظمتلی داغا آرخالاناراق، ایگیرمی ایلدن آرتیق عسرب اشغالچیلاری قارشیسیندا قهرمانجاسینا ووروشموش و اؤز مقدس آنا یوردونو مدافعه ائتمیشدیر.

آذربایجان خلقینین داهی شاعیری خاقانی شیروانی بو مقدس داغین زیارتینه گئتمیش، اونون قارشیسیندا اگیلمیش و اؤز اورهک سؤزلرینی بئله سؤیله میش :

" قبله اقبال قله سبلان دان
 کوز شرف کعبه دار قطب کمال است"

وطنپرور و بؤیوک شاعیریمیز رحمتلیک حبیب ساهرکؤوشن آدلی اثر - یینده، ساوالانین اطرافینی جننه بنزه دیر. ساهره گؤره بئله یلم - یاشیل یئر دونیانین هئج بیر نقطه سینده تاپیلماز، بو وقارلی داغین - اوفوقو آجیق و اتکینده آخان معدن سولاری قایناییب جوشدوغو حالدا بیر صاف گؤزگویه بنزه ییر:

" ساوالانین اؤدو، سویو قاینادیر
 باخسان افق آجیق، ماوی آینادیر"
 " بو یئر یاشیل بیر جنت دیر ائل ایچین
 بئله گؤزه ل اولماز، ژاپون، هندوچین"

بو سطیرلری ییازان، تخمیناً " ۱۹۴۵ ایل بوندان قاباق، دوغما یوردو قان ایچینده جابالیان زامان و آزادلیق سئوهر قارداشلاری، وطنداشلاری دار آغاجلاریندان آسیلان و آنا - باجیلاری سورگونلره، ایتگین گئشده ن گونلرده، اؤنونوب تسلی تاپیب، کدر - غصه لرینی اونوتماق اوچون، بو ائللره کدرینین، غمینین تاریخ بویو نظاره جیسی اولان داغی نظردن کئچیریر و اورهک سؤزلرینی بئله افاده ائدیر:

"...باخدیقجا سا والان او، وولقان داغی
داغیلیر اوره ک دن مین درد و آغی،
محتشم کئچمیشین گۆرده جانلانیر
سیر پارلاق اولدوز تک وارلیغین یانیر".

قدرتلی سۆز اوستادی چاغداش شاعیریمیزا - آلاو، بو زیروه سی قارلا
و اتگی اله و سونبولرله اورتولن دوغما سا والانا اؤزونو توتوب،
بو آهنگدار و اوره یه یا تان بیتلری بئله سسلندیریر:

" سا والان، زیروه سی بوزلامیش گۆلو
اتکده یاییلان لاله لی گولو
شادلیقدا غرق اشدیر بدوشو، یا ما جی
نغمه سی سیره سی، ساری بۆلبولو

سئویملی و ظرافتلی شعرلری ایله قلقلری اوخشیان معاصر شعریمیزین
گۆرگملی نما بینده سی "سۆنمز" بو وقارلی داغ حقیقنده بئله سویله میشدیر:

" یوردونون فخری بو وقارلی داغین
میلیون ایل کئچسه ده اسکی یاشیندان
گینه سینه گریر، ایگیتلر کیمی
اومید نوری ساجیر قارلی یاشیندان"

" بو داغی قیزدیران، هیجان وثره ن
سانکی خلقة یمده کی اومید حسی دیر
قار - کولک توتسا دا مغرور باشینی
یاغریندان قاینا یان سولار ایستی دیر".

قوجا مان شاعیر هاشم ترلان، توخوجو قیز و سا والان آدلی شعرینده
سیر مظلوم قیزین دیلیندن سا والانا، بو مین وقارلا اوفوقلره سینه
گره ن ابدی هیکله، اوره گینی آجیر، اوز یالقیزلیغیندان، تنهالیغی -
ندان آجییا - آجییا بئله سۆزه باشلایر:

"...اثنشیت، اثنشیت ای سا والان دینله منی، ای سا والان
بو بیئرلرده بیر کسیم یوخ مندن اوترو درده قالان"

" سن تاریخلر شاهدی سن دونیا قدەر یاشین وار
... آمان آلاه یاندى باغریم درد الیندن آی سا والان"

معاصر قدرتلی شاعیر و گؤرکملی خطیب آقای سید جعفر موسوی "آی سا - والان" آدلی اثرینده بو داغا اؤرونو توشوب بئله دئییر:

" آی سا والان سن گؤرموسن اؤزومی
اوزاق یولدان ائشیت بو بیر سؤزومی
اوره کلرده داخی یوخدور دؤزومی
قان توکنلر شمشیر تاخا بئلهینه
دونیا دوشه قان ایچینلر الینه "

استعدادلی چاغداش شاعیریمیز آقای نهاوندی "سلطان سا والان" عنوانلی کتابیندا سا والان باره سینده بئله سؤیله بیر:

" آی طبیعت گؤزه لی چوخلو گؤزه للیک گؤزورسن سن
هم شیرین یازلی شیرین نازلی، باخیشلار سؤزوسن سن
نه بیلیم بلکده ، دونیادا بهشتین اؤزوسن سن
کوشرین چشمه سی دریا جهده باغلی، آتگین سبزه لی، یاغلی
گوللرین خوللی، بوداقلی"

* * *

سا والان بو عظمتلی و آزمان داغین گؤروشو، انسان دا همیشه حیرت دوغورور. اطرافیندا کی گوللر، گولمه لر، چایلار سن لندیکجه ، بوتون هنده وه رینده عکس صدا یا رانیب اورکلری فرطند بیرر. قارتالی زیروه - لرسرت قایالار روحلاری سیغاللایان یا ماجلار شیر- شیر بولاقلار، بیر- بیرینه ایلائی چالیرلار، گوللر، چیچک لر، مه ده خوما رلانیر شته ده نارلا نیرلار...

زیروه لر بویلان دیقجا اوره بین سئوینیر، درین دره لره باخدیقجا گؤزون قارالیر، واهیمه سنی بورویور سئویج بیر طرفده ، قورخو بیر طرفده . بو اولو و محتشم داغین اطرافیندا ایره لی گئتدیکده گؤزونه بئله گلیر کی، قایاغیندا ووقارلا دایانان ، بیاض پالتارلی ، آغما مه - لی ابدی بیر هیکل دیر، بو داغین اؤنونده انسان اؤزونو ایتیریر ، بو ایلاهی گؤزه للیگی قلمه کتیرمک ، بو ایلاهی گؤزه للیگی یازییا آلماق چوخ جتین ...

بو آدووو و آتشی اولوداغ اطرافیندا، انسان ایسته مەدن اونون کتھمشی بارەدە فیکرە گئدیر خیالین قانادلارینا مینیب، یوکسکلر و اوراقلارا اوجالیر، بئینینە مختلف فیکرلر گلیر، گۆرەسن بو مقدس داغ عۆمور بویو نە کیمی صحنەلرین ناظری اولموش، اونون آغزی، دیلی اولسایدی، ایندی اۆز دوغما اولادی اوچون نەلر سۆیلردی. کئچن قانلی ووروشلاردان، اورەک یاندیران فاجەلردن، قلبلری سئوینج ایلمە دولدوران غالبیتلردن نئجە سۆز آچاردی... یوخاری قالخدیقا آدمین گۆز و نون قاباغیندا یوزلر ایله بئله سؤاللار صف چکیر. بعضا "آداما ائله گلیرکی بو سرت قایالاردان، محکم داشلاردان یوغرولان بو داغ، دیری بیر وارلیق کیمی هر بیر شئی حس ائدیر. او، اطرافیندا کیلاری دریندن آنیر، بعضا" اونلارین قاراطالعینە آجیر و بعضا" اورەیی غرورلا دولور...

بو معجزە گۆسترەن داغین اطرافیندا یاشایان بیر آغ ساقتالی قوجا کیشی ایله گۆرۈشۈمدە، اوندان سوروشدوم: نییە بو گونلر بوردا یاشایان آدمیلر، بئله اورەک آچان، صفالی یئری بوراخیب، ازدحاملی توز- تورپاقلی، صفاسی، وفاسی اولمایان، هیسلی، توستولو، بوغاناقلارلا دولو شەرلرە اوز قویورلار، داغلاری پناھسیز، یایلاقلاری دولت سیز، وارسیز بوراخیرلر... سنجە بو یئرلر یاخشی دیر، یوخسا شەرلر... قوجا، آجی - آجی گولۈمسەدی و دریندن بیر آه جکدی: "اوغول، شەر دە یاخشی دیر، داغ دا، کیمین طالعی هارادا چیچک آجیسا، اوارادا اولسا یاخشی دئیلمی! کیم هانسی تورپاقدان یارانیب، او تورپاقدان قاتیشمالی دیر. من بو داغلارین اوغلو یام، بو داغلاردا دوغولموشام، بوی آتمیشام، بورادا حیات سورموشم، عۆمرو مون چوخ حیصە سینى بورادا اۆز ائلیملە، اولادیملا کئچیرتمیشم، بورادا دا گرەک تورپاغ - تاپشیریللم. بو یئرلر ایلك بئشیمیم دیر، سون منزلیمدیر. بو اطرافا بیر گۆز گزدیر، یاخشی باخ! بورادا چوخلو مزار داشلاری گۆرە جکسن. قدیم دن بو یئرلر بابالاریمیزین مسکنی و گۆزەل سیرنگاهی اولوب، یاشاییلار، یارادییلار، ائل یولوندا، خلق یولوندا اۆزلرینی فسدا ائدیبلر، دوشمنە قارشى - قارشىیا دایانیبلار، یاغیشا، بورانسا، توفاندا دوشوبلر، زهر - زققوم دادیبلار، طبیعتلە ال بە یاخا، دوشمنلە ساواشیبلار، غیرتلە یاشاییلار."

قوجا بیر آز کوکسونو اؤتورندن سونرا، سۆزونه داوام ائتدی: " او دو مانین آلتیندا گؤروسن می؟، باخ، او یئرلرده کی مزارداشلاری بیزیم طایفانین دیر. با بالاریمیزین دیر، جا وانلیقدان قبرستانلیغی - میزین کناریندان سازیماننا کئچیردیم. قیزیل قوش کیمی، بو داشدان او داشا، بو قایدان او قایا یا سیجیراییب داغدان آشاردیم، عؤمرون نئجه کئچدیگینی اصلاً بیلیمیردیم، ایندی عؤمرومون اولدوزو باتماقدا دیر، داغدان انن جاغلاریمدی، دونیا اعتبارسیزدیر... اؤلوم حقدی و هر بیر انسانین سون منزلگاهی دیر... منیم آرزوم بودور، منی بابا - لاریمین یانیندا، آنامین آیاغی آلتیندا یئره تاپشیرسینلار! اوغلو یانیندا اولان آنانین نه دردی، اولادی قوینوندا اولان یوردون نه غمی، ایندی گؤرورسونوز کی، دونیا بیر قاریش تورپاغین اوستونده نه عذاب لار چکیر، نه فاجعه لر یارانیر، نه پاک قانلار تۆکولور، یوزلرله، مینلر ایلله آنالار، گلین لر یاسا باتیرلار، کیم یولونوا ونودار، کیم آناسی - نین سودونو داشار، باخین بو داغلارا، بو وقارلی عظمتلی داغلارا، بو یئرلرین مفا سینا، بو داغلارین وفاسینا، اطلی اولان کس بو یئرلر سیز کئچینه بیلمز، یووادان اوچماق، غریب اولکهیبه گئتمک آسان، ا ونو - تماق جتین، آنانی اونوتماق، آه آمان... ائلی، اوبانی اونوتماق بیلمه نه دئییم... " قوجانین بو اوره کلرین درینلیگینه نفوذ ائدن سۆزلری بیئتدی، دردلی سینه سیندن درین بیر آه چکیب گؤزلرینی منیم گؤزلریمه زیلله دی. من اختیار سیز اولارا ق قوشانی، یارادانسی بلی اولمایان بیر جوخ گرایلی، ماهنی، بیاتی بو اولوداغ حقیقده بیینمدن کئچدی و آشاغیداکی بیاتی دیلیمدن آخدی:

ساوالان، ایستکلی داغ
 ائلره محکم دایاق
 آرزوم بودور اولونجه
 سندن دوشمه ییم ایراق

آذربایجان موسیقی سی و موغاملار، موغام ایله غزل پوئتیک نوعی نین علاقه سی و راست موغامی نین تحلیلی

گؤنده رن: نادعلی پیام

گیریش سؤزو:

اینجه صنعت اجتماعی حادشه اینسانین معنوی احتیاجین اؤده یین بدیعی استحصال واسیطه سی دیر. حیات مجرد آنلایشلار واسیطه سی ایله درک ائدن علملرله فرقله نهرک بدیعی سیمالی ادراک واسیطه سی کیمی اؤزونو گؤستریر.

جمعیتده مختلف اجتماعی طبقه لرین گؤروشلرین، دوشونجه لرین عکس ائتدیرن بدیعی ایفاده واسیطه سی دیر.

اینجه صنعت اینسانین دوشونجه سینده جلا و ثریر، عقلی مافلاشدیریر و آرتیریر. موسیقی اینجه صنعت نوع لرین بیریدیر. باشقا اینجه صنعت نوع لری کیمی سؤزون گئنیشر. معنا سیندا حیاتین گئچرک لیگین بدیعی سیمالارداکی انعکاسی دیر. موسیقی نین خامالی بدیعی سلردن عبارت دیر.

بو سسلر معین زامان عرضینده معین نظام و سؤزومله داوام ائتمه لی دیر. موسیقی عادتاً "نقاشلیق و بدیعی ادبیات قدر گئچرک لیگی مستقیم صورتده" اؤز حقیقی جسمانی رنگ لری ایله مشخص اولدوغو شکلده عکس ائتدیرمک امکانینا مالیک دگنیل دیر. موسیقی ماهیتجه غیری تصویر جی هت لرین تجسمونو جانلاندیریلما سی ایله مشغول اولور او تصویر یوخ ایفا وی (ایفا ائدیلمن) اینجه صنعت ساحه سی دیر. موسیقیده انسانین دوغولاری، هیجانلاری، اؤز بدیعی عسکینی تاپیر. موسیقیده بیز هر شئین اول انسانین داخیلی عالمینه خاص حالت لرین چیلقیین ایفا ده سی ایله قارشیلاییر. موسیقی خلقین ان فعال اشتراکی ایله یارادیلان یوکسک صنعت نمونه سیدیر. عصرلر بویو مختلف اجتماعی طبقه لرین معنوی حیاتیندا باش وئرن هر بیر علامتدار حادثه

موسیقیده اؤز عکسینی تاپمیشدیر .

آذربایجان خلقی ان قدیم دؤرلرده یارادیلیمیش یۆز ایللر بویو — بؤیوک انکشاف یولو کئچمیش حاضیردا معاصر موسیقی ایله یاناشی سلسلمکده داوام ائدن زنگین خلق موسیقی مدنیتینه مالیک دیر .

آذربایجان خلق موسیقیسی دؤرد قیسمدن عبارت دیر :

- ۱- خلق ماهنیلاری ۲- موغاملار ۳- عاشیق یارادیجیلیغی ۴- رقاص موسیقیسی . بوقسمتلر مون تحلیللره اعتبارا " یئددی لاد = مقام اوزه رینده قورولوب یاردیلیمیشدیر کی بونلاردیر :
- ۱- راست ۲- شور ۳- سه گاه ۴- شوشره ۵- چارگاه ۶- بایات شی — راز ۷- هوما یون .

موغامات: موغامات یا موغام خلق موسیقی تفکورونون ان گسؤزه ل یارادیجیلیق محصولودور، درین معنا آیدین و سلیس ایفاده داشیان منطقی قایدالارا دروست اوصوللارا و معین موسیقی سیستمینه — اساسلانان موغامات دولغون مضمون زنگین فورمالارا مالیک دیر . موغاماتین یارانماسی و تاریخ بویو انکشافی ایشینده بیر چوخ خلقلر اشتراک ائتمیشلر . یوز ایللر بویو باش وئرن اجتماعی ، اقتصادی سیاسی دگیشیکلیکلره علاقه دار اولاراق موغاماتدا بؤیوک دگیشیکلیکلره معروض قالیب ، ایندی عینی آد داشیان موغام و اونون شعبه لری آیری — آیری خلقلرده باشقا — باشقا مفهومو ایفاده ائدیر . لاکین زامانین و حادثه لری سارسیدجی تأثیرینه متانتله قارشسی دوران یگانه موغام ، راست موغامیدیر ، بو موغام معناجا دوز ، دوروست و دوزگون دئمکدیر ، آذربایجان موغاملاری ایستر لاد سیستمی و ایسترده ده ملودیک قورولوشو اعتباریله مختلف اولدوقلاری کیمی اؤزلرینین احاطه ائتدیکلری موضوع دایره سی اعتباریله ده مختلف دیرلر ، اونا گؤره ده مُغنیلر هر هانسی بیر موغامی ایفا ائدرکن اونلاری — مضمونلارینا اویغون عروض وزنینه همین وزنین هانسی بیر بحرینده غزل سئجمه لی اولور ، بودا اصیل ایفاجیلیق صنعتینین مهم بی — مسئله سی حساب اولونور ، راست موغامی دا قید ائتدیگیمیز کیمی "دوزلوک" ، " مردانه لیک " دئمکدیر . بودا موغامین اساس مضمونونو و اساس خطینی تشکیل وئریب ایفا زامانی بو اساس خط اوزه رینده انکشاف ائدیر .

لاکین بو اساس مضمون عینی زاماندا باشقا مضمونلاردا اؤزونو دولغونلاشدیریر. موغامین مایه شعبه سینده نصیحتدن سؤز گئدیرسه ولایت - دلکش شعبه لرینده هیجراندا ن، محبتدن دانیشیلیر، "عراق" شعبه سی مبارزلیک، قهرمانلیق سجه سی داشیر. موغامی ایفا ائدرکن خواننده عروض وزنلرین رمل، هزج، مضارع بحرلریندن غزل سئمه لسی اولور، بونو دا قید ائده ک کی راست موغامینین بيم شعبه لرینده خیردالیقلارین زنگوله لرین آزا ولدوغوندا ن سؤزه جوخ یئر قالیر، لاکین زیل شعبه لرده گرگین لیگین آرتماسی س اوینا تاملاریدا جوخالیر و سؤزه آزا یئر قالیر، او دورکی زیلده شجه غزل یوخ، حتا باشقا پوشتیک ژانرلاردا یازیلیمیش شعرلرده یارییب .

راست موغامی نین تحلیلی:

راست موغامی باشقا موغاملاریمیز کیمی "برداشت" گوشه سی ایله شانیر " برداشت " موغامین باشلانغیجی جیش نقطه سی دئمکدیر .
نمونه : برداشت گوشه سین راست موغامیندا مرحوم مغنی حاج بابا حسینوف علیقا واحدین مضارع بحرینین : مفعول، فاعیلات، مفاعیل فاعیلون (فاعلن) اولچوسونده یازمیش اولدوغو

عشقی تا م نشه سی دیوانه لیکده دیر
میخانه نین ملاحتی مستانه لیکده دیر

مطلع لی غزلینین بیر پارچاسی اوستونده ایفا ائتمیشدیر .
۱- لاد سؤزون ایضاحی: پرده لری معین وظیفه داشیان مختلف قورولوشلو سیرالاریندان عبارتدیر، بوس سیرالاری بیر اساس کؤک اطرافیندا بیرلشیر، ردیف، مقام .

آواز ناقص: برداشتدان سونرا راست موغامیندا بیر کیچیک گوشه وار. او دا آواز ناقص " گوشه سی دیر، یعنی ناتمام آواز، راست موغامیندا برداشتلا مایه شعبه سی آراسیندا سانکی بیر کئچید تشکیل ائدیر .

نمونه: " آواز ناقص گوشه " سین راست موغامیندا حاج بابا حسینوف برداشت گوشه سیندن سونرا علیقا واحدین قید ائدیگیمیز غزلی اوستونده ایفا ائدیر .

لعلین خیالی کۆنلومه دولسا عجب دگیل
گیزلین خزیننه نین جوخو ویرانه لیکده دیر
واحد اگرچی صنعته قیمت وثریرسه خلق
شعرینده قدر- قیمتتی دردانه لیکده دیر .

مایه شعبه سی: بوتون موغا ملاردا اولدوغو کیمی راست موغا مینین دا
اساسینی مایا سینی تشکیل ائدیر. "مایه" سۆزو هر هانسی بیر موغامین
مایا سی "ذاتی"، "جوهری" دشمکدیر. مایه اونا گۆره بوتون موغا ملار-
میمیزدا، او جومله دن راست موغا میندا اساس شعبه حساب اولونور کی
چون دینله ییجی همین واسیطه ایله هانسی موغا مین ایفا اولوندوغونو
جوخ آسانلیقلا تشخیص ائدیر .

نمونه: راستین مایه شعبه سی اوزهرینده خلق شاعیری صمد وورغونون
"هزج" بحرینین مفعول، مفاعیل، مفاعیل، فعولن اولچوسونده یازمیش
اولدوغو :

میسیز مزه سیز جانان اولابیلمز
سئودا دئدیگین هر کسه میدان اولابیلمز

مطالع علی غزلین مرحوم مغنی حاجبا حسینوف راست موغا مین ایفا
ائدرکن "مایه" شعبه سی اوستونده اوخوموشدور .
عشاق گوشه سی: راست موغا مینین مایه شعبه سینده داها ایکی گوشه
واردیر کی بونلاردا ن بیری "عشاق" او بیرینی ایسه "حسینی" گوشه لری
دیر .

عشاق گوشه سی ضربی جهتن اولدوقجا آرام و آهسته جالینیر، ریتیم
و باشقا جهتلردن ریتیمیک موغا ملارا اوخشادیغینا گۆره بو گوشه یه
ریتیمیک گوشه دئییلیر. "عشاق" عربجه عاشیقلر معنا سیندا دیر. بونا
گۆره همین گوشه اولویونده بیر مکالمه دیر. سانکی عاشیقله معشوق
آراسیندا گئدن صحبت دیر .

نمونه: مغنی نریمان علیا وف راست موغا میندا مایه شعبه سیندن
سونرا شاعیر علی آقا واحدین رمل بحرینین: فعلاتن، فعلاتن، فعلاتن،
فعولن، اولچوسونده یازمیش اولدوغو :

موسیقی غم داغیدیر ذوق وثریر اینسانه
درک قیلماز بونو اونلار کی سفا هتلی وار

مطلع‌لی عرلمسدن 'عساق' گۆشه‌سی اوره‌رینده اوخوموشدور .

حسینی گۆشه‌سی: بعضی نظری ملاحظه‌لره گۆره "حسینی" گوشه‌سینسی عبدالقادر مراغه‌ای سته‌له‌میشدیر . "حسینی" اوللر بیر موغام شکیلده ایفا ائدیلمست . لاکین راما ن کئچدیگجه همین موغام مختلف دکمنسیکلرله اوغراسب اییدی بعضی موغاملاریمیردا او جومله‌دن راست موغامیندا بیر گوشه شکلینی آلمیشدیر . "حسینی" سۆزونون لغوی معناسی گۆره‌للیک دئمکدیر . سونا گۆره ده بعضا' همین گوشه‌یه "حسینی" دخی دخیلیلیر .

نمونه : مغنی نریمان علی اوف راست موغامینی ایفا ائدرکن "عساق" گوشه‌سیندن سونرا حسینی گوشه‌سین علی‌آقا واحدین آشاغیداکی سینی اوره‌رینده اوخوموشدور .

شاعیری موسیقی خادیم‌لرینین رسامی

اینجه دقتله دوشون گۆر نه مهارت‌لری وار

"ولایت دلکش" شعبه‌سی: راست موغامینین ایکینجی شعبه‌سی ولایت دلکش آدلانیلیر . "ولایت" سۆزو بیر چوخ لغوی و اصطلاحی معنا لار کسب ائدیر . لاکین بورداکی ولایت سۆزو "وله" سۆزوندن اولوب ، دوستلوق ، محبت معنا سبندادیر . چونکی بو شعبه راست موغامینین حزین و لیریک شعبه‌لریندن بیرى ساییلیلیر . بورادا اؤز معشوقه‌سینین وصالینا حالیشان سر عاشیقین اولدلو قلبیندن قویان آه و ناله هجرندان شکایست حسی صمیمی لیریک احوال - روحیه ایله بیر وحدت تشکیل ائدیر .

نمونه : مغنی اسلام رضایف راست موغامینی ایفا ائدرکن :
علی‌آقا واحدین رمل بحرینین : فعلاتن ، فعلاتن ، فعلاتن ، فعلاتن ،
اؤلجوسونده یازمیش اولدوغو :

دئدیم اغیاريله گزمه سنه چوخ یالواردیم

ایندی دینجل گۆزه‌لیم منده اولوب قورتاردیم

مطلع‌لی غزلینی موغامین "ولایت" شعبه‌سی اوزه‌رینده اوخوموشدور .

دلکش شعبه‌سی: دلکش ولایتی شعبه‌سینه نسبتاً داها حزین و لیریک قید ائتمک لازیم دیرکی ولایتی شعبه‌سی دلکش شعبه‌سینین ایفاده ائدیگی مضمونو داها گئنیش و قاپاریق بیر طرزده اؤزونده عکس ائدیرمیشدیر . دلکش سۆزو فارسجا "اۆرهک چکن" ، "جذب ائدن" و اله

ا شدن " معنا سیندا دیر .

نمونه : اسلام رضایف ، ایفا ائتدیگی راست موغا میندا "ولایتی" شعبه -
سیندن سونرا "دلکش" شعبه سین علی آقا واحدین رمل بحرینین :
فعالتن، فعالتن، فعالتن ، فعلن ، اولچوسونده یازمیش اولدوغو :

گۆزه لیم ائل دو یار آخر منه آ ز قاش گۆز ائله
بیر ده آلدانمارام اولسم ده وفاسیز گۆزه لسه

غزلی اوزه رینده اوخوموشدور .

«گورکور» گوشه سی : دلکش دن سونرا گور کوردو " دئیلین بیر گوشه
وار ، بو گوشه ملودیا سی و ایفا اولوندوغو " لاد " اعتباریله بایات
کورد موغامینا بنزه بیر .

نمونه : اسلام رضایف "دلکش" شعبه سینده ایفا ائتدیگی غزلین قالان
حصه سین ائله همین شعبه نین آردینجا " گورکور دو " گوشه سی اوزه ر -
ینده ایفا ائتمیشدیر .

بو گۆزه ل اولکه یتیرمیش بو ملاحظده سنی
هر پیریچون بوسعدت ، بونو بیل ، دوشمز اله
اینجیبه مندن ، ائشیتدیم ، او گۆزه ل لر گۆزه لی
آرامیز ، بلکه ، بو گونلرده ، گومان وار ، دوژه له ،
دل جیران کیمی ناز ایله او سوزگون باخیشین ،
واحدین شوقونو آرتیردی بو شیرین غزله

خجسته شعبه سی : راست موغامینین اوچونجو شعبه سی خجسته آدلانیر .
"خجسته" فارسجا گۆزه ل و مبارک معنا وئیر . بعضی موغاملاریمیزدا
همین شعبه "شکسته فارس" آدلانیر . اینسترومنتال (تک نوازی) ایفا -
چیلیق فنی باخیمیندان بعضی خیردا فرقلی جهت لری نظره آلینما سا
دشمک اولار "خجسته" و "شکسته فارس" شعبه لری بیر عینی لیک تشکیل
ا ئدیر ، داشیدینی موضوع اعتباریله ده دشمک اولار "خجسته" شعبه سی
"ولایت دلکش" شعبه لری کیمی عینی سجه وی بیر خصوصیتلره مالیک
دیر .

نمونه اسلام رضایف "گورکور دو" گوشه سیندن سونرا علی آقا واحدین
رمل بحرینین فعالتن ، فعالتن ، فعالتن ، فعلن ، اولچوسونده یازمیش
اولدوغو :

منی آتدین گۆزه لیم اۆزگه لره یار اولدون
نئیه میشدیم مننه یار اولمادین اغیار اولدون
مطلع لی غزلینی "خجسته" شعبه سی اوزه رینده ایفا ائتمیشدیر.

میرّقع: خجسته شعبه سی ایچهری سینده داها ایکی گوشه واردییر،
بونلاردان بییری میرّقع او بییری ایسه "خاوران" گوشه لری دیر. "میرّقع"
عربجه پارلاقلیق دشمکدیر، چونکی مغنی یا اینسترومنتال ایفاچی
همین گوشه نی ایفا ائدرکن اۆزونون نفس، زنگوله و میضرابی ایله
اونا خصوصی بیر اینجه لیک، طراوت و شرمیش اولور کی بودا همیسن
گوشه نین داها حزیین، لیرییک سسلنمه سی اوچون اساس زمین یارادییر
و عمومیتله بو گوشه چوخ یا نیقلی اولدوغو اوچون سانکی دینله بیجی
نین قلبینی ایشیق لاندیریر و اونا خصوصی بیر جیالیق و شیریر.
نمونه: مغنی اسلام رضایف ایفا ائدیگی راست موغامیندا "خجسته"
شعبه سیندن سونرا همین غزلین بیر بیتین میرّقع گوشه سی اوزه رینده
ایفا ائدیر.

هانی اول عهده وفا ایله دیگین گونلریمیز
نییه اغیار کمندینه گرفتار اولدون

«خاوران» گوشه سی: خاوران چوخ نادر و همده یوکسک صنعتکارلار
طرفیندن ایفا اولونان بیر گوشه دیر. "خاوران" بیر یئر آدی دیر.
همین گوشه نین جتین لیگی اورا سیندایر کی مغنی یا اینسترومنتال
ایفاچی اونو بیر نفسه یا بیر میضرابا آراسی کسيلمه دن ایفلا
ائدیر و مهارتله "خجسته" یه آیاق و شرمه لیدیر.
نمونه: اوستاد تارزن مرحوم بهرام منصوروفون ایفا ائدیگی "راست"
موغامیندا همین گوشه نی دینله مک اولار.

«عراق»: بو موغامین دۆردونجو شعبه سی "عراق" آدلانییر. بعضی نظری
ملاحظه لره گۆره او جومله دن ۱۹- جو یوز ایلیکده قاراباغدا
"مجلس خاموشان" یا "فراموشان" (گیریمیش یا اونودولموش مجلس)
آدلی شعر مجلسینه باشچیلیق ائدن گۆرکملی شاعیر، عالیم و موسیقی
نظریه حیسی میرمحسن نوابین یازمیش اولدوغو "وضوح لارقارم" کتا-
بیندا دئییلدیگی کیمی بو شعبه همچنین "اؤز" یا "اوز" دخسی
آدلانییر. بو دا عربجه هوندورلوک، اوچاللیق دشمکدیر، چونکی همیسن
شعبه اونو ایفا ائدن خواننده دن اولدوقجا یوکسک و وسعتلی سس،

شاخراق زنگوله، چالقی چالان ایسه گوجلو بیلک ایتی بارماق طلب
ا ئدیر. محض بو جهتینه گۆره همین شعبه راست و یا خود باشقا موغام-
لاردا مردلیک، مبارزلیک و قهرمانلیق سجیه سی ایفاده ائدن شعبه
سایلیر .

نمونه : گۆرکملی آذربایجان مغنیسی خان شوشنسکی راست موغام میندا ،
عراق "شعبه سین ملاپناه واقیفین قوشما سی اوزه رینده اوخوموشدور .

نه دئدیم من سنه ای اؤزو ماهیم
سن مندن کوسوبسن ای قبله گاهیم
اؤلدور منی، گر وار ایسه گوناھیم
آل قانیم اللرده حنالار اولسون .

پنجگاه : بو موغام مین بئش اینجی شعبه سی "پنجگاه " آدلانیر، فارسجا
بئش اینجی موقع بئش اینجی وضعیت دئمکدیر. بو شعبه اؤز ملودیا سی
اعتباریله "مايه" شعبه سینده چوخ یاخین دیر .
نمونه : خان شوشنسکی، ایفا ائتدیگی راست موغام میندا "پنجگاه"
شعبه سین بلاقاصله عراق شعبه سیندن سونرا، قوشما اوزه رینده اوخو-
موشدور .

زنگ شتر گوشه سی : پنجگاه شعبه سینده مغنی دن یوکسک و شاخراق
زنگوله طلب ائدن بیر گوشه واردیر. بودا زنگ شتر گوشه سی آدلانیر .
زنگ شتر فارسجا ده وه نین بوینوندان آسلیمیش زنگ دئمکدیر .
نمونه : خان شوشنسکی ایفا ائتدیگی راست موغام مین ائله همین بو
گوشه ایله بیتیریر .

قرایی گوشه سی : پنجگاه شعبه سینده داها بیر کیچیک گوشه وار. بو دا
"قرایی" آدلانیر، قرایی عربجه اوخونوشلو، بنزه یین معنا سیندا دیر .
چونکی بو شعبه دئمک اولار مايه شعبه سینده اوخونان حسینی گوشه سینده
بنزه ری واردیر .

نمونه : اسلام رضایفا ایفا ائتدیگی راست موغام مین "قرایی" گوشه سی
ایله علی آقا واحدین بیر مقطع بی تی ایله بیتیریر .

واحد من بو قدر جور ائده سن من دؤزه رم،
من سن گئت هله سن، بلکه ده هوشیار اولدون.

«راک» شعبه سی: راست موغا می‌نین ان یوکسک، کولمینا سییا (گرگین - لیگین یوکسک لیک نقطه‌سی) دشییلن نقطه‌سی "راک" آدلانیر. بو شعبه اؤز ملودیا سی اعتباریله خجسته شعبه‌سی‌نین دشک اولار کی عینسی دیر. "راک" عربلرده بیر ناحیه آدی دیر. نمونه: آذربایجان مغنیسی یعقوب محمدوف راست موغا میندا، راک شعبه‌سین ایفا ائتمیشدیر.

نشیب و فراز گوشه‌سی: هر بیر موغامدا اولدوغو کیمی راست موغا می‌نین دا سون گوشه‌سی "نشیب و فراز" آدلانیر کی بو دا فارسجا (اشنیش و یوخوش) دشکدیر. چونکی هر هانسی بیر مغنی یا اینسترو - منتال ایفاچی بیر موغامی ایفا ائدرکن پرده، پرده بمدن زیله یوکسه‌لیسه بیئنده همین یوللا پرده پرده زیلدن بمه قاییدیر و عمومیتله محض بو خصوصیتینه گؤره ده موغامین تام ایفا اولونما سی دستگاه آدلانیر، چونکی فارسجا دستگاه سؤزونون معناسی هر هانسی موغامین "لاد" سیستمی اطرافینداکی تام دؤریه‌سی یعنی توتدوغو "موقع" و وضعیت دشکدیر.

نمونه: یعقوب محمدوف ایفا ائدیگی راست موغامین "نشیب و فراز" گوشه‌سی ایله شاعیر محمدراحیمین بیر بند قوشما سی ایله تاما ملاییر بئله‌لیکله "راست دستگاه" بین ایفا ائتمیش اولور.

ایضا حات:

ریتمیک موغاملار: آذربایجان خلق موسیقی سی فورملاریندان بییری ده "ریتمیک موغاملار" یا مضرب موغاملار دیرلر. سون تحلیللره اساسا آذربایجان موسیقی سینده ۱۱ ریتمیک موغام وار.

ریتمیک موغاملار چالقی چیلیق مشایعتی قیسمی دقیق و ثابت اولجولو آواز قیسمی ایسه "ریتم" یا "ضرب" جهتن ایمپراویزاسیبا (بدیهه خوانلیق) یولو ایله ایفا اولونان مرکب و ده‌گیشکن وزنلی موغاملار دیرلر. او جمله‌دن هراتی ریتمیک موغام و "قاراباغ شکسته سی".

موغام سؤزو ایله "مقام" سؤزونون فرقی: موغام و مقام مفهوملاری - نین سلنمه اوخشارلیغینا باخمایراق، بو سؤزلر آذربایجان قالانی ۴۸ - جی صحیفه ده

آما بو گون گئت خلقیوین مسکین گۆزوندن یاشی سپیل
" یونس بو جذبہ سۆزلرین جاھیللرہ سۆیلہ مہ گیل
بیلہ زمیسین جاھیللرہن نئجہ گئچر زمانہ سی "

۱- بلیرمز: بللنمہز، بیلینمز، گۆرونمز. ۲- بکری: صبح، ناھار، آخشا
دائما ایجمیش و هئچ زامان آییق اولمایان، سیاہ مست، دائم الخمر،
البتہ الہی مستلیکدن بیر لحظہ آیلمایان. ۳- ادم: قارا، بۆیوک
عارف حکیم لقمانہ اشارہ دیر. قارالقمان، بۆیوک مرشد.

یونس امرہ

گزاف دئییلدیر

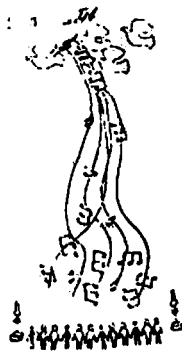
دوست خبر سوزارایسن گزاف دئییلدیر دوست ایشی
بللی بیلین هئچ نسنہ دیر بو جهاندا دوست سوز کیشی
هر کیم کی دوست یۆزون گۆرہر دوست- دوست دئیہ جان وئره
اول واختین دوستا اثرہ، اؤنودا جوملہ تشویشی
کیم یول بلیسر دیر (گۆستر دیر) اؤنا اول کاغیریر اؤندان یانا
دولت اثردی اؤندان یانا حاجت دئییل هما قوشو
دوست ایشی عجب ایشدورور جان دنیزہ دالمیش دورور
جانسیزلارا بیر دۆشدورور، گل یوراسین سن بو دۆشو
دوست عشقیندن عالم دۆلدو، هر بیر عاشیق اؤندان اۆلدو
عشقسیز بیتن چیچک سۆلدو، عشقلہ دیر دوستلوق خوشو
نئجہ دئییم بن اؤنو قبول ائتمز یۆزبین جانی
اونا لایق قیمت هانی، یوخدور اؤنون دنی تۆشو
عشقی سۆرہ عاشیق گرهک، نه اولوسار عشقدن بیئیرهک
عشو دیر بیئرہ، گۆیہ دیرک، قالانی هپ سۆز اؤکوشو
یونس ایندی سن بن ایکن عاشیقلارا نه سن، نه بن
یؤخلوقدایمیش دۆستو سنوہن، قوماز آیریقسی باخیشی.

"چيچڪر" گروھونون تشبھوايله :

"لايلاي، نازلما و بوي اوخشاما" سميناري و شنليڪ مراسمي ڪڇيريلدي

بوايل پنجنهه و جمعه گونلري آبان آيينين ۱۸ و ۱۹- داتهرانين ۹۰۰ نفرليڪ شريعتي سالونوندا ۱۶- جي تعليم و تربيه منطقه سسي مسئوللارينين سيخ امكداشليغي ايله ايڪينجي دفعه اولاراق " چيچڪر" گروھو، اوشاقلاريميزي بيرداهاعزيزله مك و اونلاري، آنالاريميزي— اوره گيندن قوپان صافدويغولارلا غيدالانديرماق مقصديه لايلاي، نازلما و بوي اوخشاما " عنواني آلتيندا جوخ طنطنهلي بير علمي سمينار و شنليڪ مراسمي ڪڇيردي. مراسمين بيرينجي گونونده آذربايجانين گوركملي عاليم و تدقيقاتجيلاري او جومله دن دوكتورمحمدتقي زهتابي دوكتورمحمدعلي فرزانه، دوكتورحسين معمدزاده، ڪريم مشروطه جي (سونمز) اسماعيل هادي، مرتضي مجدفر، ناصرمنظوري، بهروز ايماني، علي احمدی

سمينار = شنليڪ مراسمي

لايلاي
نازلما
بوي اوخشاما

(اورمولو) باقرشادتي، مهندس تقوي و محمدرضاڪريمي (اميدزنگان نشريه سيندن) موضوع ايله علاقه دار اولاراق اوز معروضه لريني اوخودولار، سمينار مراسميني "دوكتورمحمدعلي فرزانه، ڪريم مشروطه جي (سونمز) و اسماعيل هادي" دن عبارت اولان اوج نفرليڪ رياست هيئتي اداره ائديردی . مراسمين بيرينجي گونو ايله تاما- ميله فرقلي اولاراق ايڪينجی گونده اوشاقلار و يئني يئتمه ل— داهاذا فعال شكيلده اشتراك ائديب مراسمين جاذبه سيني آرتيرماقسلا

مين نغردن آرتييق تاماشاچيني سالونا توپلاميشديلار.

شنليڪ مراسمي، قرآن مجيدين تلاوتي و تورڪجه ترجمه سي و ايران

اسلام جمهوریتینین ملی مارشی ایله باشلاندى، سونرا ۱۶-جی تعلیم و تربیه منطقه‌سی‌نین نماینده‌سی آقای مرتضی مجددر قوناقلارا خوش - گل‌دین دئییب اونلاری حضرت فاطمه (ع)‌ین دؤغوم گؤنو هم ده آنا وقادین گونلری مناسبتی ایله تبریک ائتدیکن سونرا بو مراسمی، مدنیتیمیز-ین گلیشمه‌سی اوغروندا گؤتورولن مثبت بیر آددیم کیمی قیمت‌لند - یردی. دها سونرا تخمیناً ۳۰ نفرلیک اوشاق و یئنی‌یتمه‌لردن تشکیل تاپان تبریزین "شاطریان" آدلی اورکستر گروهو، "چیچکلر" گروهونون اؤزونه اساس ماهنی سئجدیگی "جوجه‌لریم" ماهنیسینی اوخویوب اؤرا-داکیلاری سئویندیردیلر. اوستاد محمودشاطریان نین رهبرلیک ائتدیگی بو کیچیک یاشلی اورکستر گروهو مراسمین سؤنؤنادک بیرنئجه دفعه آذربایجان موسیقی و ماهنیلارینی ایفا ائتدی. بو موسیقی گروهوندا ن علاوه ۱۵ نفردن عبارت اولان، تبریزین مشهور صنعتکاری اوستاد حسن آذربایجان (دمیرچی)‌ین اورکستر گروهو دا گؤزهل ماهنیلار اوخویاراق دفعه‌لرله تاماشاچیلار طرفیندن آلقیشلاندىلار. اوشاق اورکسترگروهونا گنج صنعتکار بایک هرگلی (دمیرچی اوغلو) رهبرلیک ائتدیردی. آذربایجان-نین بوتون ادبی - هنری مراسملرینده اولدوغو کیمی بو مراسمه ده عاشیقلاریمیز اشتراک ائتدیردیلر. عاشیق حسین قوربان‌نین نیسگیلی خاطیره‌لریندن بیرینی ساز و سؤزله گؤزهل شکیلده چالیب اوخویان عاشیق سلجوق شهبازی و اونون امکدashi عاشیق احد گونئیلی مراسمه اشتراک ائدن عاشیقلار ایدیلر. تبریزدن گلن باشقا قوناقلاردان "آذر-بایجان مدنیت اوچاغی" نین قیز اوشاقلاریندان یارانمیش تئاتر-گروهو دا خانیم ملیحه واعظی‌نین مدیرلیگی و آقای غفاری‌نین صمیمی امکداشلیغی ایله اؤز تئاترلارینی اوینادیلار. "چیچکلر گروهونون اردبیل شعبه‌سی‌نین قوروجولاری علی حس زاده و بایک دانشورین تشبشو ایله اردبیل‌ین ۱۴ نفرلیک اوشاق و یئنی‌یتمه تئاتر گروهو دا " نازلی جا " عنوانلی موسیقیلی تئاترینی مهارتله نمایش ائتدیردی-لر. مراسمه میانادان یئنی‌یتمه تارحی رامین داودی و باکی دان اوچ نفرلیک موسیقی گروهو دا اشتراک ائتدیردیلر. قید ائتمک لازیم دیر کی آپاریجیلیق زحمتینی ده گنج خانیم نوشین راشدی اؤز عهد-سینه گؤتورموشدو. مراسمین مختلف حبصه‌لرینده شاعیرلریمیز اوشاقلارا و آنالارا حصر ائتدیگری شعرلرینی اوخودولار. مراسمین سونوندا

"جیچکلر" گروهونون یورولماز نماینده لری و بو مراسمین گؤزه ل شکل- ده برپا اولونماسیندا هر دورلو زحمته دوزن خانیم نوشین موسوی ، آقای حسن راشدی ، آقای اکبرآزاد ، آقای حبیب موسوی "جیخیشلاریندا بوتون قوناقلارا اؤز منتدازلیقلارینی بیلدیریب ، اونلاری "جیچکلر" گروهونون هدف لری و بو یولدا اولان مادی و معنوی جتینلیک لریله تانیش آبتدی لر . بونو دا دشمه لی بیگ کی مراسمین دعوتلیریندن دو ققتور جواده هیئت خسته اولدوغو اوچون و دو ققتور جا بر عناصری ، دو ققتور عشا یری ، تورکیه دن دو ققتور علی آغباش شمالی آذربایجان دان دو ققتور شامیل جمشیدوف باشقا سببلر اؤزون دن مراسمه اشتراک ائده بیلمه - میشلر .

بیزده اؤز نوبه میزده بو گؤزه ل مراسمی بوشال ایله ، بؤیله طنطنه لی شکیلده برپا ائدن جیچکلر گروهونا و اونون بوتون یار دیمجیلار- ینا گؤردوکلری بو شرفلی ایشه باشا ریلار دیله ییر ، اونون تکرارینی آرزولاییر و اسلامی دولتیمیزدن بئله مراسملرین برپا اولونماسیندا همیشه ده اولدوغو کیمی یئنه ده شرایط یار اتماسینی طلب ائدی ریک . بو گزارشین حاضیرلانماسیندا حؤرمتلی آقای حسن راشدی یه گؤستر- دیگی قایغیا گؤره تشکور ائدی ریک .

محمد رضا هیئت

آقای صمد سرداری نیادان تطیل

تبریزده استاندارلیق طرفیندن فرهنگی ، علمی - هنری و ورزشی شخصیتلردن او جومله دن آقای صمد سرداری نیادان تقدیر اولوندو . وارلیق درگیسی یازیچیلاری طرفیندن گؤرکملی یازیچی و تدقیق- اچیمیزی تبریک ائدی ریک .

وارلیق

قائلی سنه لرین عبرت درسی

یازان: پروفیسور یاووز آخوندوف
کۆچورهن: د. ابراهیم پور

محمد سعید اردوبادی (۱۹۵۰- ۱۸۷۲) ۲۵- جی عصر آذری ادبیا تیئین تا نین-
میش نوما بینده لریندن بیرى اولموشدور. او، ادبیا تین دشک اولار کی،
بوتون نوع لرینده قلمینی سینا میش، ایریلی- خیردالی ۶ مین اثر-
یا زمیشدیر. غنائی و طنز آمیز شعرلری، درام، فاجعه و کمدی لاری، حکایه
لری، انتقادى و طنز آمیز مقاله لری، علمی روزنامه نگاری مقاله لری،
باشلیجاسی ایسه روما نلاری اونون یارادیجیلیق دایره سنین گئیش
لیگینی گؤسترک اوچون کفایت دیر.

بدیعی اثر لرینده دؤرونون جدی اجتماعی - سیاسی مسئله لرینده
توخونان، جمعیتین منفی حال لرینا قارشى تنقیدی مناسبتله سچیلن
مؤلف علمی - روزنامه نگاری یازی لاریندا ایسه تاریخین یاددان
چیخما یان حادشه و شخصیت لریندن سؤز آچمیش، ادبیا تیمیزین مهم
یارادیجیلیق مسئله لرینه بیگانه قالما میشدیر. اونون ادبی فعالیتی
نین بیر قولونو دا بدیعی ترجمه چیلیک تشکیل ائتمیشدیر.
م. س. اردوبادی " اندلیسین سون گونلری، یاخودا و قاداتانین تسلیمی
(۱۹۱۴) آدلی درام اثرینده اسلام تاریخینه اوز توتوموش ماراقلی
لوحه لر یا راتمیشدیر.

م. س. اردوبادی یارادیجیلیغی نین ایلك دؤر لریندن هما سی اثر لره
میل گؤستر میشدیر. اونون بو ایلرده قلمه آلدیغی " یکی جو جوغون
آروپا یا سیاحتی " و " بدبخت میلیونچو، یاخود " رضا قولو فیرنگی مآب
رومانلاری ادبیا تیمیزدا رومان نوعونون ایلك نمونه لری کیمی دقتی
چلب ائتمیشدیر.

مؤلف اوژو " بدبخت میلیونچو... " اثرینی " ایرانین دؤری استبداد دینی، ناصالدین شاهین اصول اداره سینی، دولت مطلقه نین ایراننا نه کیمی فنا تاثیر بخش ائتدیگینی مظفرالدین شاهین عهدسلطنتینده اهالی نین طرز معیشتینی، علمانین علمی فنونه دایر اولان انتباهینی گؤسترن بیر فاجعه عاشقانه دیر " - کیمی سجه لندیرمیشدیر .

رضا قولوخان وطنی ایراندان معارفچیلیک یولوا یله معین اصلاحاتلار آپاریب خلقی گئری لیکدن قورتارماق ایسته بیرسه ده، مرتجع قوه لیر اولان امکان وئرملر، نتیجه ده - بدبین لشمیش خان، انتحار ائتمک قرارینا گلیر .

بو تون بونلارلا برابر م. س. اووردوبادی آذربایجان ادبیاتیندا تاریخی رومان نوعونون بانیسی کیمی شرفلی بیر آد داشییر. گؤرکملی ادیب بو رومانلاری ایله خلقیمیزین قدیم تاریخینین بیرسیرا علامتسدار دؤرلرینه مراجعت ائتمیشدیر. تاریخی حقیقتله بدیعی تخیولون وحدتی دولغون صورتلر، بیتکین شخصیتلر، چوخ شاهلی موضوع، آخیجی دیل بو اثرلرین موفقیتینین اساسیندا دایانیر .

م. س. اووردوبادی تاریخی موضوعدا یازدیغی اثرلری ایله خلقیمیزین مرکب کئچمیشینی معاصر گنجلیگه چاتدیرماغا، اونون وطنپرورلیک و ملی افتخار حسینلی یوکسلتمه یه چالیشمیشدیر .

استعدادلی باریجینین ایلیک تاریخی رومانلی " دومانلی تبریز " دیر. (۱۹۴۸ - ۱۹۳۳)، مؤلف دؤرد کتابدان عبارت اولان بو رومانلار - خان - بین رهبرلیگی ایله باش وئرمیش خلق حرکاتینی قلمه آلمیش، ایران، خصوصاً "آذربایجان حیاتین گئنیش منظره سینی حماسی سویالارلا عکس ائتمیشدیر .

م. س. اووردوبادینین مازقلنی تاریخی رومانلاریندان بیسری ده " قیلینج و قلم " دیر. ائشده م - ۱۲ - جی عصرین دونیا شهرتلی متفکر شاعیری نظامی گنجوی نین حیاتینی و یارادیجیلیغی زمینینده دؤرون اجتماعی محیطی، زامانین روحو، هر طرفلی تصویر اولونموشدور .

گؤرکملی ادیب یارادیجیلیغینین ایلیک ایلیک ریندن دؤرون واجب مسئله لرینه فعال باریجی موقعیندن یا ناشمیش، مختلف موضوعلاردا اونلارلا قیمتلی اجتماعی مقاله لر یازمیشدیر. خصوصاً ۱۹۰۶ - ۱۹۰۵ - جی ایللرده ارمنی ملتچیلرینین خلقیمیزین، عمومیتله، مسلمانلارین

۱۹۰۵- جى ايلين قانلى فاجەلەرى نين ،خلقىن گۆيه " اوجالان فر -
يا دلاريني " گئنىش اوخوحو كوتلەلرینه چا تديرما ق اوچون قدرتلىسى
با زيچى، باش وئرميش حادثەلەرى وجدانى نين سسینه قولاق آسيب "عيننا"
شرح ائتميشدير. اديباؤز مشاهدەلەرى و ۳۴۵ مخر مکتوبو اساسيندا
بو حادثەلەرين تاريخى نفاق و كۆكلرينى، باشلانما سببلەرى و گئديشيني
واقعى بويلا رلا قلمە آلميش و عمومى لشدير ميشدير .
م. س. اوردوبادى ايلك نۆبەدە ۱۹۰۵- جى ايل حادثەلەرى نين دؤرد
اساس سببى اوزەريندە دايا نير .

مؤلف يا زير: " بيرينجى سبب ارمنى داشناكسيون كميتەسى نين مستبد
بير اصول ادراهنى تشكيل ائتمەگى ديركى، قافقازدا بير تاقىم
(دستە) قانلى تئاترلار اوينا ندى، " م. س. اوردوبادى داشناق
حزبى نين چيركىن عمللەرينى محكوم ائدەرک گؤستىرىكى ، اونلار ين مقصدى
دينچ آذربايجانلىلارنى اختلافلا جلب ائتمك ، مختلف يئرلەردە فتنەكار-
ليقلار تۆرەتمك ، مىلى توققوشمالار تشكيل ائتمك بولو ايله " بؤيوك
ارمنستان " دولتى ياراتماق دير .

مثالاً " گنجە دە ۱۸ نوامبر ۱۹۰۵- جى ايلدە باش وئرميش قانلى
حادثەلەر عرفەسىندە نوامبر ين ۸- دە داشناقلار بهمنلى ساكىنلەرينى ،
بير ايرانلى بيچارەنى، قوشاچنار محلهسىندە ، موللا جمىلى ساكىنلەرينى
و باشقالار ينى اولدورموشدولر و يا خود نخجوان فاجەسىندەكى اول
داشناقلار بير اكينچينى ناماز قىلان واخت قتلە يئتيرميشلر ، باكىدا
شوشادا ، جبرائىلدا ، جوانشیر دە و . زنگە زورداكى قتل - غارتلەر دە
داشناقلار ين عمللەرى نين نتيجهسى دير . هاما زاسپ ، آرام بيگ ، باقرات ،
آسقرا ت و باشقالى قانلى جلاقلار بو ايشلەرە باشچىلىق ائتميشلر .
ايكىنجى سبب - حكومت و حكومت مورا لارى نين بو حادثەلەردە اعتنا
سيز مناسبتى دير . مؤلف چوخلو سندلر اساسيندا تصديق ائدير كسى ،
حكومت نە يىنكى باش وئرميش فاجە نين قارشىسنى آلماق اوچون
تأثيرلى تدبىرلەر گؤرمور ، حتا فتنە تۆرەدنلەرين ، يعنى ارمنلەرين
طرفينى ساخلاير . مسلمانلارا ايسە غدار مناسبت گؤستىر ، نخجوان
منطقەسى نين رئيسى اينقىلبن موقعى بونا آيدىن نمونە دير . او ، يانان
آتشلەرى سؤندورمك دنسە ، جانلىرى يئنى جنايتلەرە تحريك و تشويىق
ائديردى . منجە بو سؤزلەرين ما هيتى آيدىن دير و بو گونكو حادثەلەرلە

چوڤو ارمنيلري ائولرينده گيزلهدير، بئنه ده قان تۆكولمهسي نيسن قارشيسيني آلماق ايسته بيردي. اوچ نفر مسلمان عورتين ۵ ارمني يني حفظ ائتمه سي خلقيميزين غيرتي، او جاليفينا قلبى گئنيشليگي نيسن گؤسترن نمونه دير. ارمنيلر ايسه راستلارينا چيخان السيز- آياقسيز مسلمانلار قيريب كسمكده ايديلر. باكيان سونرا نخبواندا توققو- شمالار باش وئرير. ۱۹۵۰- جي ايل مارتين ۵- ده گوندوز ساعات ۳ رده لر اينده اوچ نفر جهريلى شيخ محمود كنديينين يانيندان كئچركن ارمني لر طرفيندن آغير يارالانير، مابين ۷- ده ايسه تومبول كنديينه بير آذربايجانلى اولدورولور.

مايين ۹- دا علي آباد كندى ياخينليغيندا حاجى علي بايرام زاده آدلى نفوذلو كيشى ۷ گؤله ياراسى ايله قتله يئتيريلير. مابين ۱۱- ده ارمنيلر شهرى آتسه توتورلار. ايكي ساعات ياريم عرضينده گولله سي، آلوو و توستودن ساوايى بير باشقا شئى نظره گلמידى. سحر فرماندار معاونينه شكايته گئدن اهاليسينه او بئله جاواب وئرميشدير: "اگر اونلار سيزه آتش آچير سيز ده توتوب اونلار يين تاپا نجالاريني آلينيز". بو دا حكومت دايره لرى نين مساعدي.

مؤلف معيين سندلره استناد ائدهرك گؤستري كى، نخبواندا ارمنى فيتنه سي بيترلى اهالى نين غيرتى سايه سينده آرادان قالديريلميش، درشمنلر مغلوب ائدليك دن سونرا كازاك حيصه سي نين فرمانده ي كير- يلوون امرى ايله روس عسكلىرى ارمنيلرله بيرليكه آذربايجانلار يسن دوكانلاريني يانديرميش، اونلار تالان ائتميش، يئنى فتنه كارتليقلار توره تميشلر. نوامبرين ۲۶- جي گئجه سينده باش وئرميش بو حادثه نخبواندا مصيبت گئجه سي اولموشدور.

نوامبرين ۳۰- دا جهري كندى كازاكلار و ارمنيلر طرفيندن ياندير يلدى. معلوم اولدوغو كي مي، او زامان ايروان شهرينده و اطرافيندا اساسا آذربايجانلار يا شا بيردي. آذربايجانلار بورادا سيلاحسىز ايديلر. اونلاردا جمعى ۲۰ تفنگ، آز مقداردا فشنگ و ارايدى. مؤلفين بير قشيدى خصوصى ايله مارقلى دير. ارمنيلرين سيلاحسى چوخ اولسادا، كؤنولولر مكل حربي تعليم كئچسملر ده، معلوم اولدوغو اوزره، "ارمنيلر ده ثبات و منانت و قووت قلب يوخ ايدى".

اونلارین هم قورخاق، هم ده قانسيز اولمالاری، تصدیق ائدیلمیــ
حقیقت دیر و ایندیکی حادثه لرده ده اؤزونو گؤستریر.
ارمنیلر ایروان طرفلرینده اونلارلا مسلمان کنديني باندیریر،
خلقه دیوان توتورلار، قیرخ بولاق ما حالیندا سؤزه جیک، قوللوجه، کؤتو-
کلو، قوشا بولاق و... کندلریئراییله یکسان اولونور.
م.س. اوردوبادی داها سونرا جبرائیل منطقه سینده باش وئرمیش
حادثه لری شرح ائدیر.

۱۹۰۵- جی ایل اییونون ۱۳- دن جبرائیل منطقه سینده ملی قیرغینلار
باشلایر، دیوانلی، قاجر، آغ بولاق، وس کندلری یاندیریرلار، لاکیمیــ
دؤیوشلرده ارمنیلر مغلوب اولوب قاجیرلار، ووروشدا ۵۰ نفر آذربا -
بجانلی، ۱۰۰۰ نفر ارمنی اؤلور.

۱۹۰۵- جی ایل اوگوستون ۱۶- دا شوشا حادثه لری باشلایر. بورادا
دا مغلوبیته اوغرایان ارمنیلر یاغلی دیلیرینی ایشه سالیب طح
و آمان ایسته ییرلر، لاکین دفعه لرله باغلانمیش طحو پوزوب فرصت
دوشن کیمی یئننی فتنه لر توره دیرلر.

مؤلفین یازدیغی کیمی، ۱۹۰۶- جی ایل ایولون ۱۲- ده شوشادا ایکی
نجی دفعه ملی قیرغین باشلاندى. ناحیه نین رئیس قاشجانوون ایکی
باشلی سیاستینی بیسله یین م.س. اوردوبادی چار حاکیم دایره لری نین
اصل سیماسینی آچیر، یازیچی بیر مسئله نی ده خصوصی نظره چاریدیریر،
بیر طرفده طح یارانان کیمی، ارمنیلر، اکینجی طرفده باشقا فتنه
توره دیرلر، شوشادا حادثه لر ساکیت له ینده گنجه و قازاخدا باش
وئرن حادثه لر دن بحث ائدن م.س. اوردوبادی یازیچی، ارمنیلرین
نجه کی، معلوم دور، عمده خیالاتی مسلمانلاری گنجه فرماندا ریسیتدان
قالدیریب یئرینده ارمنستان تشکیل ائتمک ایدی".

جوانشیر منطقه سینده ترتر و خاچین دره لرینده مسلمان کندلرینین
داغیدیلما سی بو نقشه نین بیر حیصه سی ایدی.

مؤلفین گؤنده ریلن مکتوبلارین بیرینده اوخویوروق: "ارمنیلر حاکمه
عورتلری خنجر ایله قارتینینی پارچالایاندا، معصوم جوجوقلارین قانلی
باشلاری ائشیکه چیخیرمیش"، بورادا مؤلفین کیچیک بیر قئیدی وار-
دیر. او، یازیچی، بو حادثه لرین تصویرى اولان صحیفه لرده بعضی
جومله لری اوخویا بیلمه دیم، گویا اورا سو تۆکولدویو اوچون سؤزلر

اوخونمور. لاکین اصلینده مؤلف داوام ائدیر، بونلار سو دگیل، مکتوبو
یا زان مخبرین گۆز یاشلاری ایتمیش. من ایسه اوخوجولاری بیئنی دن آغلا
تما ما ق اوچون او صحیفه لری یا زمیرام... هله تاریخده هئج بیر خلق
باشقا خلقین قادینلارینا بئله ظولم ائتمه میشدیر، بیر آنانین اولجه
دؤرد کۆرپه سینیی اؤلدورورلر، اوشاقلار ال - آیا ق چالیدیدا آنانی
گۆز یاشلاری ایچینده قتله بیئتیریرلر.

مؤلف باربر:

"بودورمو ارمنی مدنیتی؟ بو رفتار خبیثانه ایله استقلالیت
ها واسیندا اولان بیر ملتین آخیری نه اولاجا قدیر، خیالیندا یام،
"قانلی سنه لر" کتابیندا تفلیس ده آپاریلان طح دانیشیق لاری دا
اطرافلی شرح اولونموشدور، بورا دا ارمنی نوما ینده لری نین ریا -
کارلیغی، چار مأمورلاری نین ایکی باشلی سیاستی افشاء ائدیلمیر،
احمد بیگ، آقاییف، علی مردان بیگ، توپچوبا شوو، محمد آقا شاهتاختینسکی
ابراهیم آقا وکیل اوو، علی کبر بیگ، خاص ممدوو، علی خان زیاد خانوف و
باشقا لاری نین آذربایجان خلقی نین ملی حقلرینی: نئجه شرفلی مدافعه
ائتدیگری گؤستریلیر، اولار قطعی بیلدیریرلر کی، تاریخین اولسو
چا غلاریندا ن بو تورپا قدا یا شایان بیر خلقی سیخیشدیرما ق، اونو
دوغما یوردوندا ن قووما ق سیاستینه هئج جور برائت قا زان دیرما ق
اولما ر.

احمد بیگ، آقاییف دئییر کی، ارمنی ترورون سون قویولما یا نجا ق قا -
فقاردا طح اولما یا جا ق...

کتابین سون فصلینده زنگه زور حادثه لری قلمه آلینمیشدیر، شوشا دا
مغلوب اولان ارمنیلر دؤیوشو زنگه زورا گئجیریرلر، جیدوباد جما عتی نین
زنگه زور کندلرینه کؤمگی نین تصویرینه گئئیش یئر وئرن مؤلف بو
همرا یلیگین بؤیوک اهمیتینی خصوصی اولاراق نظره چارپدیریر.

۱۹۰۶ - ۱۹۰۵ - جی ایلرده بلاواسیطه داشناق حزبی نین فتنه کارلیغی
ایله توره دیلن و چار دایره لری طرفیندن آشکار قیزیشدیریلان ملی
قیرغین جوخلو گونا هسیز انسانین اولومونه، ساییز - حسا بسیز محرو -
میته و عذابلارا سبب اولموشدور.

تاریخی یاددا ن چیخاراق افراطچی قووه لرین تخمیناً ۸۵ - ۸۰ ایمل
سونرا بیئنی دن بئله بیر فتنه کارلیغا باشلاماسی او دئمک دیر کی،

خلقىمىز كىچمىشىن بو قانلى صحىفه لىرىنى بىرداھا نظردن كىچىرمەلى
گىچ نىسە، حەقىقىتى اولدوغو كىمى دىمەلىدىر.

"قانلى سەنەر" سەنلى - روزنامەنگارى اثرى اولدوقجا ضرورى و
مۇشر سەنەنەر، باشلارى دومانلى آداملارى كىچمىشىن آجى حەقىقت لىرىدن
غىرت درسى چىخارماغا جاغىرىر.

اثر بويى دقتى جلب ائدن ان مەھم مسئەلە لىرى بىرى مسلمانلارنى
جسورلوغو، مردلىكى، دۆزلىو، سۆز و بۆتۈلۈيۈنو مۇلفىن قارىق
بويى لارلا جانلاندىرماسى دىر. خەلق ھىچ بىر جەتتىن قانداق اوزونو ايتىر
مىر، مەرىك آغ ساقال لارنىن مەلھەتتى ايله عمومى بىرلىكى تامىن
ائدىر، قۇي و حىلەكار دوشمەنە قارشى شەرفلى دۇيوشور.

يازىچى اونا گۈندە رىلن چوخلو مۇخبر مەكتوبلارى اساسىندا آيرى -
آيرى دۇيوشلاردا خەلقنى مردلىكلە ووروشماسى، آز قوۋە ايله دوشمەننى
قارشىسىنى آلماسى، گەئرى اوتورتماسىنا داير اوتۇنلاردا نمۇنە گۆستىرىر.
اثرى دقتى جلب ائدن دىگر مەھم جەھت ۸۵ - ۸۰ ايل بوندان اول باش
وئرمىش احوالاتلاردا ايندىكى خادىشلەر آراسىندا ياخىن علاقە و اخشا -
رلىغىن اولماسى دىر. بو حال تەصادفى دگىل. عىنى مەركەزدن اداره اولو
نان، عىنى اشغالچىلىق مەقەدى داشىيان خادىشلەر، قوشنىيا خىانەت،
دوز - چۆرەگى تاپدالاماق، آرخادان ضربه وورماق، دونيا اجتماعىتى
قارشىسىندا اوزونو مظلوم تانىدىب اصل حەقىقتە عاغىلا سىغمەز
وئشىلىكلەر تۆرەتمەك ايندى دە عىنى ايله ارمنىلەر طرفىندىن تەكرار
اولونور.

يازىچى ۱۹۰۶ - ۱۹۰۵ - جى ايل لىرىن قانلى مەناقشەلى زامانى بەغضى
دۇيوشلاردا مسلمانلارنى مغلوبىتە اوغراماسى سەبەبلىنە دە توخونور
و بو اوغورسوزلوقا گەئىرىب چىخاران مسئەلەر سىراسىندا داخىلى
بىرلىگىن، ھەم رايلىگىن اولماسىنى، خصوصى نەظرە چارپىدىرىر. بو
مەنادا "قانلى سەنەر" حاضىركى واختدا دا مسلمانلار بىرلىگە،
قارشىلىقلى ياردىما سەنەن بىراشردىر.

اثرىن بىر مەزىتى دە اوندادىر كى، مۇلف چوخ جەتتىن شرايطدە بئىلە
خەلقىمىزە خاص اولان صلح پەرورلىك، انسا نىرورلىك، قەلبى آچىقلىق كىمى
صەتلىرى حەقىقى سەنەر اساسىندا ائىلە مەھارتلە عمومى شەدىرىلمىشىدىر
كى، بو گون دە بىز خەلقىمىزىن بو واجىب انسانى كىفەيتلەرە مالىك

اولماسی ایله فخر ائدییر، تنزلیکله حق ایشیمیزین غالب گلهجه پینه
اینا نیریق، اینا نیریق کی، خلقیمیز کئچمیشدن عبرت آلاجا ق، قسوی
دوشمن قارشیسیندا ازیمه یه جک، باشینی همیشه اوجا توتا جا ق، بو
چتین سیناقدان دا اؤزو آغ جیخا جا قدییر، اونا گوره ده من خلقیمیزی
بیر داها تمکینه، صیره، مدریکلیگه چا غیریرام و بو یوللا اونا
اوغورلار آرزولاییرام.

سپتا مبر - ۱۹۹۳

باکی رادیوسونون ... قالانی:

گون اوگون اولسون کی سیزدن نوبتی مصاحبه نی ائله تهریزده - تهران
دا آلاق، بیز او آرزودا باشاییریق .

- دوکتوره هیئت: ساغ اولون - تشکور ائدییرم، منده بوردا اؤزومه
قوناق کیمی بوخ ائله بورالی کیمی حس ائدییرم، بورانی من وطنیمین
بیر پارچاسی کیمی سانیرام و خلقینی ده اؤزومه باجی - قارداش
بیلیرم .
- ساغ اولون .

دونیاشهرتلی ... قالانی:

لری طرفیندن فاکتورلارا اساسلانیردی،
مخاضه دن سونرا تحصیل اوجاغی نین معلیم لری جواد هیئت - ه منت -
دا رلیقلارینی بیلدیردی لر، یوبلشی مناسبتیله عالمی تهریزده
ائتدی لر.

آذربایجان غزشتی ۱۱۴ وکتیا بر ۱۹۹۵ شنبه گونو -

نومره ۱۹۶ (۱۲۱۳)

یازیمیزا کؤچوره ن: ح. م. سا والان

قدیم تورک آبیده لرنده خصوصی آدلار (اونوماستیک واحدلر)

یازان: نبی عسکروف - دؤجنت
الغبامیزاکؤچوره ن: علیرضا تبریزلی

معاصر دیلده اولدوغو کیمی، قدیم آبیده لرده سؤزلر ایکی حیصه دن عبارتدیر. اوللاردان بیری عمومی سؤزلر، دیگرى ایسه خاص یعنی خصوصی آدلاری احاطه ائدیر.

عمومی آدلارا نسبتاً "دیلین لغت ترکیبینه خاص آدلار آزلایق تشکیل ائدیر. عمومیتله، بئله بیر فکر موجوددور کی، دیلده اولان خصوصی آدلارین بؤیوک اکثریتی عمومی آدلاردان یارانمیشدیر. دیلده اولان عمومی آدلار لغوی و گرامر باخیمیندان آراشدیریلیمیش، بو و یا دیگر نطق حیصه سی اوزره قروپلاشدیریلیمیشدیر. آنجاق خاص آدلار سون ایلره قدر تدقیق ائدیلمه میس، دیلچیلریمیز طرفیندن اؤیرنیلمه - میشدیر. ۱۹۶۰- جی ایللردن سونرا دیلچی لیکده اولان بو بوشلوق خیلی آرادان قالدیریلیمیش، خاص آدلارا عاید ده یرلی اثرلریازیلیمیشدیر. اونومولوژی (خاص آدلاردان بحث ائدن دیلچیلیک شعبه سی) دؤرلره گؤره بیر نئجه قروپا آیریلیر. پروفسور آفات قوربانوف بونلاری تاریخی اونومولوژی، تصویری اونومولوژی و مقایسه لی اونومولوژی کیمی قروپلاشدیریلیمیشدیر.

آذربایجان خاص آدلارینی اؤیرنمک اوچون قدیم دؤرده یارانمیش خصوصی آدلاری تدقیق ائتمه دن علمی ناظلیت ائده ائتمک مومکون دگیل، بو باخیمدان تورک خلقلری نین قدیم آبیده لرینی، فولکلور نمونه لر- ینی اؤیرنیب اوراداکي، خاص آدلاری تدقیق ائتمک اساس عامللردن بیری دیر. بو هم ده خلقیمیزین ائله جه ده تورک خلقلری نین قومی

تشکولونده (اښتوؤژښيڼده) اشتراک اښتميش طايفا بيرليک لرينی
اؤيرنمک باخيميندان عوضيز منبع دير.

قديم تورک آبيده لری تکه آذربايجان تورکلری اوچون دگيل، عموما
تورک خلقلری نين هامبسی نين تاريخی خاص آدلاریني تانماغا بؤیوک
فايدا وئره بيله جک، خصوصی آدلارلا زنگين دير. بو آدلارین خلی حيصه—
سی معاصر ديل باخيميندان کهنه لسه ده، ديل تاريخی باخيميندان
قيمتلی خزينه دير.

قديم تورک آبيده لرينده آنتروپونيم لر تورک خلقلری نين آدقويما
عننه لرينی اؤيرنمک باخيميندان دا قيمتلی دير. آبيده لرده تصوير
اولونان تورک حؤکمدارلاری نين ان آزی ايکی آدی اولموشدور. بو دا
اونا اشاره دير کی، بيرينجی آد اوشاقلیقدا والدينلر طرفيندن
قويولموش، ايکينجی آد ايسه معين ياش حديندن سونرا همين شخصين
شخصيته، قهرمانليغينا گؤره وئريلميشدير. بو عادت عننه "کتاب
ده قورقود" داستانيندا دا اؤزونو گؤسترير.

گؤی تورک آبيده لرينده اؤز عاغلی، قهرمانليغی ايله شهرت لشميش
خاقانلاردان بیری ايلته ريس خاقان دير. ۶۸۹-۶۸۲- جو ايلده ايلته—
ريس خاقانين باشچيلىغی ايله جين استبدادينا قارشى مبارزه يسه
باشلانيلير و موفقيله نتيجه لهنير. ايلته ريس آنتروپونيمي قورولو—
شجا مرکب آد اولوب، "ايل" و "ته ريس" حيصه لردن عبارتدير. "ايل"
— "ايل"، "ته ريس" ايسه توپلانيش، ييغينجا ق، دشمکدير، دشملى، بو
آد معاصر ديليميزده "ايل ييغينجاغی، ايل توپلانيشی (ايل توپلایان)
معناسینی وئيرير. ايلته ريس خاقانين ايکينجی آدی کوتولوغدور، کوتو—
لوغ^(۲) آدی معاصر تورک ديلينده خوشبخت، بختلی دشمکدير.

ايلته ريس خاقانين اولوموندن سونرا حاکميت باشينا گلن کاپاغان
خاقانين اولکی آدی "موچور" دور. کاپاغان آدی حقينده اوخويوروق.
:"سؤز ايکی ترکیب حيصه دن عبارتدير: کاپ— فعليندن، قديم تورک
قبيله لری نين، او جولمه دن اورخون— يئنسی آبيده لری نين ديلينده
ده، معاصر تورک ديل لرينده ده "قاپماق" معناسيندا ايشله نير، آغان
ايسه شکیلجی دير. فعلده آرتيريلاراق دايمي خاصيت بيلديرن صفت
عمله گتيرير. "کاپاغان" خاصیتی قاپماق اولان" دشمکدير. بو سؤز
اساساً "توشيووک و اونگين آبيده لرينده ايشله نير، فاتح معناسینی

وثریر، خاصیتی، اؤزگه تورپاقلارینی قاپماق، فتح ائتمک اولان ایلته۔ ریسین کیچیک قارداشی موجورتاختا اوتوردوقدان سونرا خیلی اؤلکهنی استیلا ائدیپ خاقانلیغین سرحدلرینی گئنیش لندیرمیشدی و بونا گؤره ده قاپاغان خاقان – فاتح خاقان آدینی آلمیشدی، قدیم آبیده لرده ان چوخ آدی چکیلن حؤکمدارلاردان بیرى ده ایلته ریس خاقانین بؤیوک اوغلو بیلگه خاقان دیر، بیلگه آدی حقیقنده یوخاریدا آدینی چکدیگی۔ میز منبع دن استناد ائدیگیمیز منبع دن اوخویوروق: "بیلگه" سؤزو "بیل" سؤزوندن عمله گل میشدیر، اورخون – یئنئسی آبیده لری متنلر۔ ینده ده، قدیم تورک قبیله لری نین، معاصر تورک خلقلری نین دیل لری نده ده عینی معنادا "بیلک" فعلی معناسیندا ایشلنمیشدیر، "گه" صفت دوزه لدن شکیلچی دیر، "بیلگه" سؤزو "بیلیگی اولان"، "عاغیللی"، "بیلیکلی" دئمک دیر، بیز اونو آذربایجان تورکجه سینده "مدریسک" سؤزو واسیطه سیله ترجمه ائدیریک، بو سؤز اونینگین آبیده سینده ده عین معنادا ایشلنمیش دیر، خاطیرلاداق کی، بیلگه خاقانین ایکینجی آدی منبعلرده مولیگیان کیمی قید ائدیلمیشدیر.

ایلته ریس خاقانین حیات یولداشی، بیلگه خاقانین آناسی ایل بیلگه خاتونون آدی دا ماراقلی دیر، بورادا دا ایل – ائل، بیلگه، بیلیکلی معناسیندا دیر، دئمه لی، "ائلین عاغیللی، مدریک" خانیمی کیمی باشا دوشولمه لیدیر، ایلته ریس خاقانین کیچیک اوغلو، بیلگه خاقانین کیچیک قارداشی گول تیکین خانین آدی دا ماراقلی دیر، بعضی تدقیقا تجیلار بو آدین ایضاحاتینی "گؤل کیمی" معنا ائدیرمیشلار، آنجا ق "تیکین" سؤزو "شاهزاده خان اوغلو" کیمی ایشلنمیشدیر، هله لیک بو فیکیرله راضیلاشماق اولماز.

تورک خلقلری نین قومی تشکولونده اشتراک ائدن قدیم طایفالاردان بیرى ده "آس" لاردیر، بو طایفا حقیقنده تدقیقا تجیلار طرفیندن بیر۔ بیرپندن ماراقلی خیلی مقاله لر یازیلدیمیشدیر، ف، جلیل اوفون فیکرینجه، مختلف تاریخی منبعلرده خاطیرلانان بو قوم آدی آس، اوس، آش، اوز آللومشرقلارین ایله دقتی جلب ائدیر، بو قومی آدا طایفا آدی کیمی "گول تیکین" آبیده سینده ده تصادف اولونور، "آز بودین یاغی بولتی" – ۵، ۴۲، ۶ "آز خلقی دوشمن اولدو"، بو طایفا آدی معاصر توپونیم لری میزده (بئر آدلاری) ده قورونور، آذربایجان، آراز

آزبخ، قافقاز، خاجماز، توووزو... بو قومی آد "اوز" فورماسیندا اؤزبک ستان جمهوریتینین جیرا قچی رایونونون کوکدالا بؤلگه سینده کیمی، قیشلاقلاردان بیرینین عمومی آدی دیر. ت. ناماسوو قید ائدییرکی، اوز، یوز، ژوز، قدیم اؤزبک قبیله سینین آدینی بیلدیریر. احتمال کی، اؤز-بک ائتئوئیمینده کی "اؤز" حیصه سی، "آز" قبیله سینین فونئتیکی وار یانتی دیر. معناسی ایسه "آز، بیگ، بیگلر" دئمکدیر.

طایفا آدلاری نین ترکیبی کیمی قدیم آبیده لرده قیده آلینمیش قیر-قیز "طایفا آدی نین ایکینجی حیصه سی ده "آز" آدی نین فونئتیکی واریا-نتی کیمی ایضاح اولونمالیدیر. بیرینجی حیصه سی ایسه "کیرک"، قیرخ "سایب دیر، دئمهلی،" قیرقیز "طایفا آدی" قیرخ "آز" کیمی لاکونپزه (خلاصه، قیسا) ائدیله بیلر. طایفا آدلاریندان سایلارین ایشله دیلمه سی نه آبیده لرده تئز - تئز تصادف ائدیلیلر. اوج اوغوز، توقوز، اوغوزو... قدیم آبیده لرده اوخویورق" قیرقیز، قیرقاس، خاغانی نین اؤلتور-تیمیز، ایلین آلتیمیز" ک ت ۶، ۳۶ قیرغیز خاقانی اؤلدوردوک، ائلینی آدیق .

قدیم آبیده لرده تصادف اولونان مارقلی آدلاردان بیریدیه "بای بالیک" دیر. (هو یون چورآبیده سی، ۴۴) - بو یئر آدی ایکی حیصه دن عبارتدیر. "بای" و "بالیک" بای سؤزو "بیگ"، "بالیک" (بالیق) سؤزو ایسه قدیم تورک آبیده لرینده "شهر" معناسیندا ایشلنمیشدیر. ائتیمولوژی ایضاحی ایسه "بیگ شهری" دئمکدیر. قدیم او یغورلارین ان قدیم شهری نین آدی بئش بالیک اولموشدور. یعنی "بئش شهر". بو یئر آدینا جمهوریت میزین اراضی سینده ایندی ده راست گلک اولور. مثلا "اسما عیلسی (بؤلگه) - شهرستانیندا قارابالیق کند آدی کیمی، توووز رئیونو (شهرستانی) اراضی سینده یئنه قارابالیق، قه بهله شهرستانی نین دیزآخالی کندی اراضی سینده بالیق یئری، قوبارایونو "آیدین کند" کندی اراضی سینده بالیق خارابا یئر آدلاری نین ترکیبینده معافظه اولونموشدور.

قدیم تورک آبیده لرینین خاص آدلاری نین تدقیقی دیلیمیزین تاریخی کئچمیشینی اؤیرنمک باخیمیندان دا اهمیتلی دیر.

- ۱- آذربایجان دیلی نین اونومولوژیسی باکی ۱۹۸۸. ۲- "اورخون - یئنی-سی آبیده لری" ع. رجبوف، محمدوف - باکی ۱۹۹۳ ص ۲۲۹
- * - اؤزبک آلتون اوردوخانی نین آدی دیر، جغتای کیمی (ج. هیئت).

سیناغا چکیلن عاشیق

یازانلار: نجوان اونیوئرسیتتهسی دو جنتلری :

محرم جعفروف، عین الله مددلی

یازیمیزاکفؤوره ن: م. ر. هیئت

آذربایجان محبت داستانلاری ایجریسینده "اطلی - کرم" داستانی کیمی گئنیش یاییلان و تئز - تئز خاطیرلانان ایکینجی داستان تاپماق، جتین دیر. بو داستانین پوئتیک قورولوشو، ایدیا خصوصیتلری ایلیک نوبهده ایسه باش قهرمانلارین آرزو و مبارزه لری دیگر داستان قهرمانلاریله مقایسهده داها زنگین دیر. باشقا محبت داستانلاریندا اولدوغو کیمی، بورادا دا قهرمانلار چوخ جتینلیکله دونیا یا گلن صورتلر دیر، اوللاری دا آتالاری گنجه خانی زیادخان و قاراکشیش هله دونیا یا گلمه میشدن قابق "گؤبک کسمه" ایله بیر- بیرلرینه باغلامیش و بؤیوینده اولندیرره جکلری بارهده سؤز وئرمیشلر. لاکین طبیعی کیمی، باشقا داستانلاردا اولدوغو کیمی، اوللارین وصالا چاتماسی او قدر ده آسان دگیل دیر.

دیگر محبت داستانلاریندا اوغلانلا قیزین بیر- بیرینی گؤرمه لری و سؤمه لری مختلف فورمالاردا تقدیم اولونور، چوخ واخت بؤتا وئریلیر او، بؤتا آردینجا گنده رک معشوقونو تاپیر... "اطلی - کرم" داستانی ندا ایسه اووا جیخمیش محمود طرلانین ایزی ایله گنده رک اونو مریم بن الینده گؤرور، اوللارین ایلیک تانیشلیغی دا بورادان باشلاییر. ائله ایلیک گؤرؤشدن سئوگیلیسینه اؤزوک وئریر، اونون دستمالینی ایسه ارمغان کیمی قبول ائدیر.

بوتون بونلار ایسه داستانداکی احوالاتلارین رئاللیقدا، حیاتلا علاقه سینی گؤستریر. سؤزه نین جانلیلیغینی ایفاده ائدیر. بئله قناعته کلیمک اولار کیمی، داستان یارادیجیلاری یالنیز فانتازیالارینا (تخیلی) دگیل، عینی زاماندا اؤز گؤزلری ایله گؤردوکلری رئال حادشه لره ده اساسلانیر. حیاتی گئرچکلیکلریله عکس ائتدیریرلر. بو ایسه داستانین هم اوخوناقلی اولماسینین، هم ده عاشیقلار طرفیندن سؤیله

نرکن مارقلا قارشیلانماسینین اساس عا ملریندن بیری دیر، دیگر طرفدن سئوگیلیرین طبیعت قوینونداکی ایلك گؤروشونون تصویبری رمزی معنا داشییر. بو اساس اونلارین طبیعت قدر صافلیغینا، تمیزلی گینه اشاره دیر. ائله جه ده طبیعت آغوشونداکی ایلك گؤروش ب—و سئوگیلینین طبیعی اینان دیریجی ماهیتینی آچیقلایر. یئری گل میسکن دئییک کی، بعضی منبعلرده کرمین رشال شخصیت، ائل صنعتکاری کیمی خاطیرلانماسی دا بو باخیمدان تصادفی دگیل .

داستان یارادانلار طبیعی لیکله جمعیتده اولان عیبه جرلیکری اؤز— اؤزه قویور، حادثه لرین داها مارقلا ایزلنمه سینی تامین ائدییرلر. طبیعی لیکدن، طبیعتین گؤزه للیگیندن باشلایان بو سئوگی یولو تاسف کی، چیرکین لیکلرین، خبیثلیگین منگنه سینه یؤنلمه لی اولور. بونونلا دا قهرمانلارین حس و دویغولارینین داها بارز شکیلده سئوگی نی— حقیقی ماهیتینی آچیلماسی اوچون سیناقلارا گئنیش میدان یارانیر. محمود و مریمین ایلك گؤروشونده باشقا بیر مهم جهت ده واردیر کی، بو اونلارین دگیشمه سینده کی ایکی بندده آیدین سئزلییر:

مریم:

اؤون اولوب بدنیندن یارالی،
بولبول اؤلان گول گؤرمه سه سارالی،
نه اوچون دوروبسان مندن آرالی؟
کرم ائیله، طرلانینی گل آپار.

محمود:

محمود دئییر: نهر گلدی باشیما،
گئدیم سؤیله بیم می یار یولداشیما؟
اؤوم سنسن، گؤزه ل، چیخدین قارشیما،
آلا گؤزلوم، طرلانیمی گتیر وئر.

بیرینجی سی، بورادان آیدین اولور کی، قهرمانلار اؤزلری — اؤزلر — ینه کرم و اطی آدلارینی وئریرلر، دیگر طرفدن داستاندان محمودون اؤوا، چیخماسی ایله اونون گؤزونون اؤوونون تاپیلماسی عضوی شکیلده علاقه لیر. یعنی داستاندانکی طبیعی لیک، بیر داها قشورونور. قارا کشیشین عیبه جر سیماسی ائله بو صحنه لردن آیدین شکیلده گؤرونمه باشلاییر. باخما یاراق کی، واختیله محض قارا کشیشی—

تشیبو ایله گله جکده دوغولاجاق اوشاقلار "گۆبک کسمه" ایله بییر -
 بییرینه دئییکلی ائدیلمیشلر، لاکین ارمنی کشیشی سونرا اؤز سۆزوندن
 قاچیر، قیزینى مسلمان اوغلوئا وئرمه یه جگینی بیلدییریر، کرم بییر
 آتاسی زیادخانین قطعی موقعینی گۆردو کده ایسه توپا حاضرلاشماق
 اوچون اوچ آی مهلت ایسته بییر سونرا ایسه عایله سینى گۆتوره رک قاچیر
 کرمین اطینین آردینجا گئده رک راستلاشدیغی طبیعت قووه لری ماراقلی
 دئتالار کیمی اوخوجولارین یادداشیندان سیلینمیر. کرم ایلك نوبه ده
 اونلار اوچون عزیز اولان سرو آغا جینین یانینا گلیر، او سرو آغا جینا
 "سنین مارالین هانی؟" سؤالی ایله مراجعت ائدیر، حتا ایش او پئره
 گلیر کی، کرم سرو آغا جینی قارغاما قلا دا هده له بییر:

دوغرو سؤیله مه سن ، قد دین اگیلسین ،
 قارغارام مولادان ، پئلین بوکولسون،
 بییر آه چکیم یارپاقلارین تۆکولسون،
 سرو آغا جی، سنین مارالین هانی ؟

چوخ تاسف کی، کرم سرو آغا جیندان هئج بییر جاواب آلا بیلمیر، چونکی
 اطینى آتاسی گئجه گۆتوروب گئتمیش و اونا هئج امکان وئرمه مییش
 دیر کی، گلیب سرو آغا جینا افطرابلارینی سؤیله سین . نه قدر جالیش -
 سالاردا، کرمین اؤره گیندن اطینین سؤگیسینی سیله بیلمیرلر . او،
 آتاسیندان اذن آلاراق صوفینی ده گۆتوروب اطینین دالینجا یوللا -
 نیر، او، یولدا راستلاشدیغی آدمالردان سؤگیلی سینی سؤروشا - سؤروشا
 یولونا داوام ائدیر،

سونرا کرم سلطان داغی ایله قارشیلاییر، اونون باشیندا کی دومانى
 گۆره ن کرم داغا مراجعت ائدیر و بیلدییریر کی، اگر داغا مراجعت
 ائدیپ، دردیمیزی دشمه سک و داغ بیزه کۆمک ائیله مه سه بورادا قالیب
 اۆله جه بییک . قورد - قوش بیزی بییه جکدیر، مراجعتدن سونرا داغ اونلارا
 کۆمک ائدیر و باشیندا کی دومانى داغیدیر،

کرم اؤز شعرینده گۆیده اوچان دورنالارا دا مختلف واختلاردا
 بییر نئجه دفعه مراجعت ائدیر، بییزیم بییر چوخ شفاهی و یازیلی
 ادبیات نمونله ریمیزده دورنا غریب لیک، حسرت، نیسگیل، رمیزی
 کیمی اؤزونه گئنیش بیئر توتوب، عشق یا نغیسی، وطن حسرتی وس، نیسگیل

لی دردلر قوینوندا قالان قهرمانلار جتین مقامدا دورنایا اۆز توتوب یارا، دوغمالارا، وطنه سلام سؤیله میش عرض حاللارینی دا بیان ائتمیش دیر، دورنا بیر نوع قلبری قووشدوران، نیسگیلردن بیریپ بیرینه نشانه یشتیره ن سمبولیک او برارز سویه سینه قالدیریل میشدیر. "اطلی و کرم" داستانیندا دا بئله دیر، دورنایا خطابلاری نین بیرینده کرم یارینا سلام گۆنده ریرسه دیگر مراجعتلرده داها چوخ اۆز دردینسی ایضاح ائدیر. عمومیتله دورنالارا مراجعت یولو ایله اۆز آرزولارینی گیلٹی و ناراضیقلارینی ایفاده ائتمک مثیلی اولجه شفاهی ادبیات دا برقرار اولموش سونرا یازیلی ادبیات کئچمیش خصوصاً "۱۹-۱۸جو عصرلر شعری میزده بو موضوع دا وام و انکشاف ائتدیریل میشدیر. بو معنادا واقفین، ودادی نین، ذاکرین آدینی خاطیرلاما قلا کفایتلنمک اولار. بورادا ماراق دوغوران بیر جهت ده توخونماق. مقصده او یغون دور. بئله کی، کرمین دورنالارا مراجعتینده کی بیر خطله ودادی نین مراجعتی دئمک اولار کی اۆست- اۆسته دوشور. کرم بئله سؤیله ییر:

گۆی اۆزونده بۆلوک - بۆلوک دورنالار،

نه دیر سیزین احوالینیز حالینیز؟

بیر عرض حال یازیم، یارا یشتیرین،

دوست یانینا دۆشر ایسه یولونوز.

گۆروندویو کیمی بو مصراعلار کرمین طبیعتینه، داها دوغروسواونون ایزله دیگی مطلبه تامامیله او یغوندور. یعنی تصادفی سجه داشیمیر. سوژه نین انکشافینا، کرمین و اصلینین وضعیتینه موافق شکیلده میدانا چیخمیش مراجعتدیر. م. و. ودادی ایسه بئله یازیردی:

بیر باش چکین درد مندین حالینا،

عرضه یازسین، قلم آل سین الینه،

ودادی خسته دن بغداد ائلینه

سیز یشتیرین بیر نشانه، دورنالار.

گۆروندویو کیمی، خسته ودادی ایله دردلی کرمین قلب هارابی کیمی دورنالارا عنوانلانان مراجعتینده یاخینلیق تشکیل ائدن نقطه لر چوخ دور.

شبهه سیز، بو موتیو (موضوعون اساس عنصر) یازیلی ادبیات تیمیزی—
دیگر نمونه لرینده ده واردیر کی، اونلارا کرم قلبلی، یعنی یانغیلی،
اظرابلی بیر قهرمانین دویغولاری کیمی باخماق لازیمدیر. کرم اطلی
سؤراغیله سرگردان گزیرکن کؤرپودن ده اؤز یارینی سؤروشور:

دردلی کرم گلیب دورار،
قؤل کیمی بوینونو بورار،
اطلی خانی سندن سؤرار،
کؤرپو، اطلینی گؤردونمو؟

کرمین داستاندکی روزگارا، جئیرانا، کلله یه مراجعتلری ده تخمینا"
عینی ایشلره مالیک دیر. بیر سؤزله "اطلی - کرم" داستانیندا کرمین
آیری - آیری طبیعت و حیات سیمالارینا مراجعتلری اثرین متنی ایله
عضوی شکیلده اویوشور، سوژه نین انکشافیندا بیر فاکتور، بیر کومپو—
زیسیا (ترکیب) کیمی دقتی جلب ائدیر.

اونو دا دئییک کی، کرمین مختلف طبیعی وارلیق و قووه لره مراجعتی
تکجه اطلینی سوراقلماق، یاخود اونولا باغلی دویغولارینی بؤلوشمک
باخیمیندان مازاق دوغور مور. هم ده بو مراجعتلرین بعضیلری یارا -
نمیش وضعیتدن چیخیش یولو آرماق مقصدی داشیر. بئله کی، داغین
باشینی دو مان بؤروینده، یاخود سیلدیریم یوخوشلاردا صوفی یورولوب
ال دن دوشنده کرمین داغا عنوانلانا ن مراجعتلری وضعیتدن چیخماغا
خدمت ائدیر. طبیعی قووه لر کؤتگه چاتما دیقدا، مثلا، "بیر دفعه کرمین
یالواریشلارینا باخما یارق ها وا آجیل میر، ایلاهی قووه لرین تمثیلچی
سی کیمی بیر نورانی کیشی اونلارین امدادینا چاتیر. بوایسه بی—
داها کرمین حق عاشیقی اولدوغونو گؤستریر. بوتون بونلاردان باشقا
بو مسئله ده بیر جهتده گیزلنمیشدیر. بو دا اوندان عبارتدیر کی،
مراجعتلرین ها میسی کرمین انسانلار آراسیندا اؤزونه سیرداش تاپما
بیلمه مه سی ایله میدانا چیخان مراجعتلردیر. یعنی باش قهرمانین
اعتراضلاری و ناراضی لیقلا ری دیر. لاکین بیر جهتده وار کی، کرم
فولکلور قهرمانی اولدوغو اوچون همین اوبیئکتلر بیر طرف—
دن رومان تیک سجه داشیر، دیگر طرفینده اونون داخلی حس و دویغولاری
نین داها دولغون ایفاده سینه کؤمک ائدیر.

بورادا بیر مسئله یه ده توخونماغی لازیم بیلیرم. بو قارا کشیش

قىرىنى گۇتوروب مختلف مملكتلرە گىدىر. ھارايى اوز توتورسا، سۇن نتيجهده كرم اونلارى تاپير، يىرلى حاكيم ده مسئله نين ماهيتىنىى آنلايدقا كرم. ە طرفدار جىخير. اما داستان ياراديجيلارى بير جهتى آيدىن وئىرلىر: كشىش اؤز قىزى ايله تيفلىسه گىدىر و اؤز دىنداش يندان - گورجو گنىيازىندان سىغىنا جاق آلير، سونرا ايسه كرم كلىده آرادان جىخير، گۇرونور، داستان ياراديجيلارى بودىنىى تعصب، كىلىكى نظره آلмыш، گنىياز ايله كرمى گۇروش دورمكى مقصده اوينون سايمامىشلار، چونكى بو گنىياز گۇرونديوو كىمى كرم - ي آنلاما ياجاق، مدافعه ائتمه يه جىدىر، بو معنادا قلب گنىشلىكى ايله سئوون، اؤز عشقىندن دۇنمكى " ناموسونا عار گلير " دئىيىب رد ائدن كرم شخصى لياقت، معنوى بۇتۇلوك و صداقتلى عاشىق كىمى گۇزوموزده او جالىر، داستانين ياراديجيلارى كرمين بو معنوى او جالىغىنىى خصوصى وورغولا- بير، حتا كرم ايله اطلينين گۇروشلىرى سايجا او قدر ده جوخ دگىل ، لاكىن كرم حق عاشىغى كىمى، بو سايجا آز گۇروشلىرىن سئوگى خاطرە - لرىنه ده صداقت نمايش ائتىرىر.

عموميتله، اطلى و كرمين اساس گۇروشلىرى بير ائرىن اولينده بير ده سونوندا دير، لاكىن بير- بيرىندن تضادلى شكىلده فرقلى نير، اونا گۇره كى، داستانين اولينده هر ايكى قهرمانين مناسبتلى نه قدر نىكبين احوال - روحيهده قورولموشدورسا دا سۇندا اونلار آجى بير فاجعه ايله قارشىلاشىرلار، بئله آيدىن اولور كى، قهرمانلار جمعيتده كى عىبه جريكلىر اوزه رىنده غلبه جالا بىلمىرلىر، لاكىن اونلار بو غلبه نى يالنىز اولوملىرله رئاللاشدىرا بىلىرلىر.

فقط بو رئاللاشمانين اؤز و ده بير قدر باشقا اوقات دوغورور، بئله كى، داستانين بعضى وارىانتلارىندا سؤيله نىلدىگىنه گۇره كرم و اطلى ياناشى دفن اولونور، اونلارين مزارلارى آراسىندا قاراتىكان كولو بىتير، صوفى هر گون اونلارى قىرىر، ما باج يئنى دن قول - بسوداق آتدىغىنى گۇرور، بو ايسه حيات عالمينده قارا كشىش كىمى قارا تىكانلارين عجباتىندان آرزو يا قوووشا بىلمه ين نىسگىللى عاشىقلىرىن تورپاق آلتىندا دا قاراتىكانلاردا ن خالص اولما دىغىنى، باشقا سؤزله هله كى، خىرىن شر اوره رىنده غلبه جالما دىغىنى گۇستىرىر.

قاينا قلار: ۱- آذربايجان محبت داستانلارى باكى- ۲۱۹۸۰- م. و. و دادى ۱۹۵۷.

پروین اعتصامی و دو غزل چاپ نشده‌اش

از: صمد سزدارینیا

دو غزلی که از شاعره نامدار، پروین اعتصامی، با دستخط خود شاعره تقدیم علاقه‌مندان می‌گردد، غزل‌هایی است که بنا به درخواست روانشاد جعفر خا منهای طی نامه‌ای به تبریز فرستاده و خطاب به اولین شاعر نوپرداز ایران نوشته است:

" ای نامه چو می‌روی به سویش
تو در عوض بیوس رویش

تصدق برادر عزیزتر از جانم می‌روم، رقیمه شریفه رازیارت‌کردم، از سلامت آن وجود گرامی بسیار خوشوقت شدم، از تحسینات و تمجیداتی که برای آن دو فرد ناقابل کرده‌اید بسیار متشکر و ممنون گردیدم.

لطفی نموده [ای] و ندارم زبان عذر
این عذر را حواله به لطف تو می‌کنم

فرموده بودید که منتظر هر دو قطعه هستم، به همین جهت، مدع اوقات می‌شوم.

تصدقت پروین "

پیش از نقل متن اشعار، لازم است که سراینده این غزل‌های ناب را بهتر بشناسیم. البته درباره این بانوی هنرمند، مطالب مختلفی نوشته شده و یادنامه‌های متعددی منتشر گردیده، ولی جادارد که وی به عنوان یک شاعره مردم‌گرای آذربایجانی نیز که مسلماً خانواده، محل تولد، اوضاع سیاسی - اجتماعی محیطی که وی در آن دیده به هستی گشوده و پرورش یافته و در ساخت شخصیت ممتاز صاحب ترجمه تاثیر لازم را به جا گذاشته‌اند، مورد مذاقه قرار گیرند. چرا که به قول غلامحسین تکمیل

همایون: "پروین، فرزند صالح زمان خویش است، برای شناخت اندیشه هر شاعر، نویسنده و هنرمند بی‌تردید باید عاملهای اجتماعی، سیاسی و فرهنگی زمان زیست او را که به گونه‌ای غالب سازنده شخصیت هراسان به ویژه انسان هنرمند است، مورد بررسی قرار گیرند. چه این که هنر، زاده فرضیات و ذهنگراشی فرد و یا افرادی از جامعه و بدون تاثیر پذیری از محیط اجتماعی و طبیعی نیست."^(۱)

پروین در ۲۵ اسفندماه ۱۲۸۵ شمسی پدریک خانواده اصیل آذربایجانی در محله ششگلان تبریز پا به عرصه وجود گذاشت.

این شاعره نامدار، در سالی چشم به جهان گشود که در همان سال، بر اثر مجاهدت ملت ایران، فرمان مشروطیت صادر شده بود، و در آن روزها، مردمان شهر زادگاهش تبریز، خود را برای رویارویی با استبداد آماده می‌کردند و در این راستا، برای تأسیس نهادهای دموکراتیک، بسط آزادی و استقرار حاکمیت قانون، شب و روز در حال مجاهدت بودند و بالاخره بر اثر کودتای محمدعلیشاه و سقوط مجلس شورای ملی در دوم تیرماه ۱۲۸۷، تبریز قهرمان به پا می‌خیزد و پس از یازده ماه نبردهای بی‌امان رهایی‌بخش، آزادی نوپا و مشروطیت را از اضمحلال حتمی نجات می‌دهد.

پروین، پدریک همچو حال و هوایی، پدریک خانواده ادب دوست و معارف‌پرور رشد می‌یابد. از یک طرف فضای انقلابی و جو شورآفرین آذربایجان و شرایط سیاسی - اجتماعی تاریخی آن روزگار، ادبیات را متحول می‌کند، چراکه به قول حسین صفاری دوست: "هر دگرگونی سترگ در شکل و مضمون ادبیات، مشروط به دگرگونی عظیمی در زندگی اجتماعی است."^(۲) و از طرف دیگر، نجابت و اصالت فرهنگی خانواده او این امکان را برای این هنرمند مستعد فراهم می‌آورد که وی فرزند صالح زمان خویش باشد.

تاکنون از پدر نام‌آور او یوسف اعتصام‌الملک و تاثیر وی که در فرزند هنرمندش داشته، زیاد صحبت شده است، ولی از مادر نجیب و اصیل وی و

۱- غلامحسین تکمیل همایون - حق طلبی، حکمت و فضیلت در کلام پروین اعتصامی - روزنامه اطلاعات - ۱۳۷۳/۱/۲۵.

۲- حسین صفاری دوست - رند دانشگاه مولانا عبید - دنیای سخن - شماره

نقشی که در تربیت این شاعره افتخار آفرین داشته، کمتر سخن گفته شده است. در صورتی که تاثیر تربیت مادر در فرزند، به ویژه دختر، بیش از پدر است. همشهری سرافراز ما نیز در دامان مادری پرورش یافته و از او تاثیر پذیرفته که میتوان گفت سبب یک زن با فرهنگ آذربایجانی می باشد. پروین خود، چنان تحت تاثیر مادرش و شخصیت والای او قرار گرفته که اشعار متعددی درباره مقام ارجمند و عظمت شخصیت مادر سروده و لب کلام را در این یک بیت جمع کرده است:

دامن مادر نخست آموزگار کودک است
طفل دانشور کجا پرورده نادان مادری؟

مادر پروین اعتصامی "خانم اختراالملوک، دختر میرزا عبدالحسین شوری بخشایشی، ملقب به قوامالعداله، از منشیان و سخنوران عهد ناصرالدین شاه بود، شوری تحصیلات خود را در تبریز و تهران انجام داد. او دارای طبع روان و خط خوب بوده است. در سال ۱۳۱۶ در تبریز درگذشت. از وی دو پسر به نام های غلامعلی خان و حسن خان و دو دختریکی خدیجه سلطان و دیگری بانواختراالملوک باقی ماند.

نسخه ای از دیوان شوری بخشایشی، با خط نستعلیق در کتابخانه ملی تبریز، تحت شماره ۳۶۶۱ موجود است که شامل ۹ قصیده و ۱۹۳ غزل و چهار مسمط و یک ترجیع بند و سه تضمین و سه مثنوی و یازده رباعی و یک ساقی - نامه است.

"شوری درد و جا قوام تخلص کرده فرماید:

قوام داد به یک غمزه جان دل زگفتش
کنون گرشمه جشمت برای تکفیر است

ایضا"

قوامت روز عید آورده اینک سیر به قربانی
منی کوی تو، رویت کعبه، ابرو تیغ برانت

شیوه ای که مخصوص شوری است این که در اشعار یکی از مثنویها به فاعلهائی، یک شعر فارسی و یا ترکی و یا بیاتی نقل می کند که وزن و قافیه جداگانه ای دارد. مثال:

۱- عقیقی بخشایشی - شناسنامه بخشایش - ص ۴

هرچه از احوال شب‌های وصال
 بر خیال آرم شوم آشفته حال
 وه چه خوش‌گفت آن دگر مرد عوام
 ابن بیاتی را در اثنای کلام
 عزیزیم بپیر بپیر دوشر
 آتلانان بپیر بپیر دوشر
 سنله گئجن گؤنلریم
 یادیمما بپیربیر دوشر
 می‌دانستم وصال‌تای صنم
 می‌شمردم درد هجرت مغتنم
 همچو دانستم که حافظ گفته بود
 آن که او دُرّ معانی سفته بود
 مرا آن قدر خواهد شد که پنهان مهر او ورزم
 حدیث بوس و آغوشش جگویم چون نخواهد شد
 و در آخر مثنوی گفته :

وقت آن آمد سُرّایم بر تو زود
 یک غزل ز آنها که شوری گفته بود :

واریمیش دونیاده بپیر عزت او وصل یاریمیش
 یاردان آیریلمیش عاشق بیل‌مه میشدیم خواریمیش

بعد می‌نویسد (تا آخر غزل در رساله ترکیه) و معلوم می‌دارد که وی خود
 غزلیات ترکی نیز سروده است.

مرحوم قوام‌العداله در محله شگلان تبریز سکونت داشت و شخص
 فوق‌العاده متدین و به نزدیکان مخصوصاً به زبردستان خود نهایت درجه
 لطف و مهربانی داشته است. اوقات استراحت خود را صرف مطالعه و سرودن
 اشعار می‌نمود و در نوشتن خط به اندازه‌ای ظرافت و زیبایی داشت
 که قطعاً و نمونه‌های خط آن مرحوم، یکی از شاهکارهای خطوط فارسی
 به شمار می‌آید.

۱- عزیز دولت‌آبادی- نشریه دانشکده ادبیات تبریز- سال ۱۲ شماره ۲
 تابستان ۱۳۳۹-۲۳۸۰ برای اطلاع بیشتر در این زمینه به این نشریه مراجعه شود

بدین ترتیب می‌بینیم، مادر پروین که دختر یک روستائی زاده بود، خود در یک خانواده ادب‌دوست آذربایجانی بزرگ‌شده و پدرش از شعرا و ادبای عصر خود بوده و پروین، قریحه شاعری را از جد مادری خود به ارث برده و صنعت شعر مردمی را به اوج رسانده است.

یوسف اعتصام‌الملک، پدر صاحب ترجمه نیز در سال ۱۲۵۳ شمسی در تبریز زاده شد و در محیط هنرپرور این شهر به یک شخصیت برجسته ادبی-فرهنگی تبدیل شد. زبان فرانسه، ترکی و عربی را در حد تسلط کامل می‌دانست و در زبان و ادبیات فارسی چیرگی عالمانه داشت. علامه دهخدا می‌نویسد: "در لسان و ادب عرب بالخصوص یکی از ائمه و ارکان به‌شمار است، چنان که در احاطه و معرفت به لغات عرب در ایران بی‌همال و در مصر و عراق و شام معاصر کم‌نظیر است.

بیست سال از عمرش نرفته بود که کتاب "قلائد الادب فی شرح اطواق الذهب" عربی او را مصریان، جزو کتب درسی قرار دادند، و دیری بر آن نگذشت که ادبای ساحل نیل بر کتاب عربی دیگر او "ثورة الهند" تقاریظ غرا نگاشته و مطابع بولاق (از محلات قاهره) و قاهره در خرید حق طبع آن بر یکدیگر پیشی جستند^(۱) و به قول دکتر مهدی مجتهدی: "معلوم شد که خاک تبریز از پروردن مردانی نظیر خطیب عاجز نیست." وی می-افزاید:

"با توجه به این که او به خارج ایران مسافرت نکرده، هر چه یاد گرفته در تبریز یاد گرفته است، مترقی بودن محیط تبریز قبل از مشروطیت، از حیث معلومات قدیمه و جدیده برای ما روشن خواهد شد. به جدمی‌توان گفت که، شعرای مشهور دنیا از قبیل شکسپیر، گوته، شیلر، هوگو، میلتن، تریلو ایتالیائی، تولستوی و ماکسیم گورکی را و به ایران شناسانیده است.

در نشر او تاثیر نویسندگان و ادبای ترک از قبیل نامق کمال و توفیق فکرت و ادبای معاصر مصر و شام و شیوه منشیان قاجار کاملاً مشهود است. چنان که به نظر می‌رسد، وی زبان فرانسه را از طریق زبان ترکی

۱- علامه دهخدا - تاریخچه زندگانی یوسف اعتصامی - مجموعه مقالات و قطعات اشعار مربوط به پروین اعتصامی - ص ۷۱.

۲- دکتر مهدی مجتهدی - رجال آذربایجان در عصر مشروطیت - ص ۱۷ و ۱۸.

یادگرفته است^(۱)."

طبیعی است که یک کودک مستعد و نابغه‌ای مثل پروین، در یک همچو محیط هنرپرور و در یک چنین خانواده با فرهنگی چنان تربیت می‌شود که به یک چهره جهانی تبدیل می‌شود. وی از دوران نوباوگی در پیش پدرش، با آثار شاعران و نویسندگان بزرگ آشنا شد و خود از کودکی سرودن شعر را تجربه نمود و آخر سر در آن عمر کوتاه پرشمرش عنوان "اشعرشعرای قرن چهاردهم هجری^(۲)" را از آن خود ساخت. به قول پدرش یوسف اعتصامی:

"خانم پروین توانسته است با اسلوب و شخصیت و آرای فلسفی و کلمات اخلاقی خویش، از سایرین متمایز باشد. شعر پروین شعر اوقات و احوال و اشخاص نیست؛ شعر تربیت و تهذیب و تعمیم اخلاق کریمه است، ترانه روح‌فزای مهر و عاطفت و فضیلت است، نغمه جذاب سعی و عمل و همت و اقدام است. سرود بیداری و پرهیزکاری و رستگاری است...

خانم پروین، پنداری بر سریر نفوس متکی است، با عواطف و احساسات انسان نجوا کرده، قلب اندوهگین را تسلیت می‌دهد و خاطر دردمند را آرامش می‌بخشد.

این که گفته‌اند به توالی زمان، شعر بر ناحیه معنوی زندگانی بشر مستولی شده و پس از آن صور و اشکال ملل را حکایت کرده و در پایان کار، آن را روح جامعه شمرده‌اند، این اوصاف بر شعر چند تن از سخن‌سرایان بزرگ منطبق می‌شود و شعر پروین در این ردیف است.^(۳)"

علامه میرزا محمدخان قزوینی، پس از مطالعه دیوان پروین نوشت:

"با کمال لذت و تمتع، قسمت عمده این دیوان و مخصوصاً قصاید آن را مطالعه کردم و هرچه بیشتر می‌رفتم و بیشتر می‌خواندم، استعجاب من به تعجب مبدل می‌شد که چگونه امروزه در این قحط الرجال فضل و ادب، یک چنین "ملکه النساء الشواعر" در مرکز ایران ظهور کرده و به سرودن چنین اشعاری در درجه اول از فصاحت و سلاست و متانت که لفظاً

۲۰۱- دکتر مهدی مجتهدی، رجال آذربایجان در عصر مشروطیت - ص ۱۷ و ۱۸.

۳- مجموعه مقالات و قطعات اشعار مربوط به پروین اعتصامی - به کوشش ابوالفتح اعتصامی - ص ۱۶ و ۱۹ - ۱۴.

و معنا" و مضمونا" و فکرا" با بهترین قصاید اساتید و مخصوصاً ناصر خسرو (که گویا بیشتر شیوه او مطمح نظر خانم بوده) دم برابری میزند موفق گشته است.^(۱)

"علامه دهخدا ی قزوینی که به مشکل پسندی، سختگیری و دقت، مشهور بوده است، مقام پروین را از همان او ان جوانی، چنان والا می پنداشت که بی هیچ هراس از طعن سرگران و رشک بران، نام او را در کنار دیگر بزرگان ادب فارسی در "امثال و حکم" قرارداد.

شادروان ملک الشعرا ی بهار که هم عصر پروین بوده، درباره شاعره توانای ایران می گوید: "خانم پروین، به تمام شرایط شاعری عمل کرده کرده است... هرگاه تنها غزل سفر اشک از این شاعره شیرین زبان باقی مانده بود، کافی بود که وی را در بارگاه شعرو ادبیات، جایگاهی عالی و ارجمند بخشد تا چه رسد به لطف حق، که بعد دل، گوهر اشک، روح آزاد، دیده و دل، دریای نور، گوهر سنگ، حدیث مهر، دره، جولای خدا، نغمه صبح و سایر قطعات که همه از او و هریک برهان آشکار بلاغت و سخنرانی اوست." وی سپس اظهار می دارد:

"در این مدت اشتغال ساختن دیوانی با این زیبایی ها و با این آب و رنگ دلفریب، خاصه با این یکدستی و فصاحت و روانی، کار مردان فارغ بال نیست، تا چه رسد به مخدره ای که کمتر از درس و بحث فارغ بوده و شاید مشاغل خانوادگی بسیار نیز داشته است." بهار در ادامه می گوید:

"در ایران که کان سخن و فرهنگ است، اگر شاعرانی از جنس مرد پیدا شده اند که مایه حیرتند، جای تعجب نیست، اما تاکنون شاعری از جنس زن که دارای این قریحه و استعداد باشد و با این توانائی و طی مقدمات تتبع و تحقیق، اشعاری چنین نغز و نیکو بسراید، از نوا- در محسوب و جای بسی تعجب و شایسته هزاران تمجید و تحسین است." یعقوب از در پناه نیز بر این باور است که:

"پروین انسانی رحیم و طاغی است. در مقابل مقرراتی که به اسم قانون بر آدم تحمیل شده است، طغیان می کند. تحمل بی عدالتی و زورشنوی

۱- مجموعه مقالات و قطعات اشعار مربوط به پروین اعتصامی - به کوشش ابوالفتح اعتصامی - ص ۱۹-۱۶-۱۴.

را ندارد، رنج دیگران را با احساس شدیدالتأثیر خود اندازه می‌گیرد و برای دفاع از حق، دلیرانه قیام می‌کند. اندوه تبار دردمندان را در شکلی که می‌نماید، می‌بیند شکایت‌ستم‌زدگان و ضمیر لایتناهی درون پروین همیشه آه و ناله زودگذر نیست. این شکایت‌ها غالباً ستیز و مبارزه می‌گیرند (!)"

دکتر محمدجواد شریعت نیز معتقد است:

" افتخار زنان ایران به امثال پروین - دختر دانا شور ایران - است

و بس .

در سرتاسر تاریخ ادب ایران، پروین همچون ستاره‌ای درخشان می‌درخشد و بدون هیچ شکی، همتا و همانند ندارد. یعنی هیچ زنی را - س— راغ نداریم که علاوه بر ذوق و استعداد شاعرانه، در ادب فارسی تا این حد غور و تعمق داشته و شعر او همسنگ شعرای درجه اول زبان فارسی باشد.

بی‌هیچ گفتگو، زنان ایران باید مباهی و سرفراز باشند که در میان جامعه نسل، چنین گوهر گرانبهائی وجود دارد و باعث اعتبار و آبروی آن‌ها شده است .

به نظر من آنچه مایه آبروی زن ایرانی است، پشت میز نشستن و وکیل و وزیر شدن نیست، بلکه انسان شدن است و عالم شدن، زیور و زینت ظاهر نیست، بلکه روح پاک و دل تابناک و فکر روشن است. و این همه را در وجود پروین می‌توانیم پیدا کنیم و از این جهت است که می‌گوئیم زنان ایران، باید به امثال پروین اعتصامی فخر و مباهات بکنند. "

ابوالفتح اعتصامی که مجموعه مقالات و قطعات اشعاری را که به مناسبت درگذشت و اولین سال وفات خانم پروین اعتصامی نوشته و سروده شده است گردآوری و منتشر نموده است، خود در بخش تاریخچه زندگانی خواهرش می‌نویسد:

" پروین ادبیات فارسی و عرب را نزد پدر آموخت. از ابتدا طفلی ساعی و متفکر بود. بقول خانم محصن که مترشخ می‌گفت و بیشتر فکر می‌کرد، به ندرت در جرگه سایر اطفال وارد می‌شد. غالباً تنها به سر می‌برد.

۱- غلامحسین تکمیل همایون - پیشین

۲- دکتر محمدجواد شریعت - پروین ستاره آسمان ادب ایران - پیشگفتار.

گوئی ساختمانی سوای ساختمان دیگران داشت. در مجالس درس و بحث ، همیشه از سائیرین پیش بود .

از کودکی شروع به شعرگفتن کرد. خانه پدرش میعادگاه ارباب فضل و دانش بود و پروین همواره آنان را با قریحه سرشار و استعداد خارق العاده خویش دچار حیرت می ساخت .

در جوزای ۱۳۰۳ دوره مدرسه انائیه آمریکائی تهران را با کمال موفقیت به پایان رساند و در جشن فراغت از تحصیل ، خطابه " زن و تاریخ " را ایراد کرد. در تمام مدت تحصیل ، بهترین شاگرد مدرسه بود. پس از اتمام دوره مدرسه آمریکائی ، چندی در همانجا تدریس نمود .

هم در آن اوان ، پیشنهاد ورود به دربار به او شد و نپذیرفت . در تمام سفرهائی که پدرش در داخل و خارج ایران نمود ، همراه پدر رفت . پدرش با وجود اصرار دوستان ، قبل از ازدواج او ، رضا به طبع دیوان وی نداد ، اندیشه می کرد مبادا کوه نظران و بدخواهان ، نشر دیوان را وسیله تبلیغ برای ازدواج پروین تلقی یا قلمداد نمایند .

پروین در ۱۹ تیر ۱۳۱۳ با پسر عموی پدر خود ازدواج و چهار ماه پس از عقد مزاجت به کرمانشاه به خانه شوهر رفت . این ازدواج متناسب نبود ، لذا بعد از دو ماه ونیم اقامت در خانه شوی ، به منزل پدر برگشت و در ۱۱ مرداد ۱۳۱۴ با گذشتن از کابین ، تفریق نمود . این پیش آمد را با متانت و خونسردی شگفت آوری تحمل کرد و تا پایان عمر از آن ماجرا سخنی بر زبان نیاورد و شکایتی ننمود . درباره دوره زناشویی خود فقط سه بیت ذیل را گفته است :

ای گل ، تو ز جمعیت گلزار چه دیدی
جز سرزنش و بدسری خار ، چه دیدی
ای لعل دل افروز ، تو با این همه پرتو
جز مشتری سفله به بازار چه دیدی
رفتی به چمن ، لیک قفس گشت نصیبت
غیر از قفس ، ای مرغ گرفتار چه دیدی

پس از آن که کار ازدواج انجام پذیرفت و احتمال تعبیرات بدانند ، ایشان مرتفع گردید ، پدر پروین به طبع و نشر دیوان وی اقدام نمود . در ۱۳۱۵ وزارت معارف ایران ، نشان درجه ۳ علمی برای پروین فرستاد پروین با این پیام که " شایسته تر از من بسیارند " نشان را پس

فرستاد.

روز سوم فروردین ۱۳۲۰ بدون هیچ سابقه کسالت، در بستر بیماری خفت و شب شنبه ۱۶ آن ماه، نیمه شب بدرود حیات گفت.

در قم (صحن جدید) در مقبره خانوادگی، پهلوی مزار پدرش به خاک سپرده شد.^(۱)

درباره این شاعره با فضیلت، تعداد زیادی از شعرا از جمله استاد شهریار، آثاری آفریده‌اند که هر یک در خور توجه و دقتند. برای حسن-ختام، قطعه خانم سوسن آل داود، شاگرد سال نهم دبیرستان دخترانه شاهرضا در مشهد آن روز (که متأسفانه چندی بعد فوت نمود) را که در سال ۱۳۱۴ به مناسبت انتشار دیوان پروین سروده است می‌آوریم و به روان پاک هر دو شاعره ناکام، درود می‌فرستیم:

چه بالی به پروین خویش ای سپهر	که ما راست پروین برتر ز مهر
تو ای آسمان، فخر کمتر نما	چو آگه نباشی ز پروین ما
ز پروین ما گر خبر داشتی	به دعوی کجا سر برافراشتی
تو را گر که پروین بود برفلک	گذشته است پروین ما از ملک
الا ای سخن‌پرور هوشیار	که بختت قرین باد و اقبال یار
ز نظم روانت، جهان روح یافت	از آن روز، سوی نیک نظمت شتافت
ز نظمت به گیتی گهر بیختی	همان عالمی را برانگیختی ^(۲)

اینک دو غزل پروین اعتصامی که طی نامه‌ای به جعفر خا منهای فرستاده است:

بیا که با لب‌لعل توام شماری هست
وز آن دو نرگس مستم به سر خماری هست
از آن زمان که وجودم قرارگاه تو شد
به کردگار که گرد در دلم قراری هست
نه جز جمال توام هیچ شب نظاره‌گهی است
نه جز خیال توام هیچ روز کاری هست
بدان صفت که تو رخساره لاله‌گون داری
به باغ نیز به یاد تو داغداری هست

۲۰۱ - مجموعه مقالات و قطعات اشعار...، ص ۶ و ۲۶.

مکن شتاب به رفتن که در گذرگه تو
جو گیسوی سیهت تیره روزگاری هست
به جای آه اگر دود از دلم خیزد
عجب مدار که در سینهام شراری هست
چرا جو شمع به هر بزم سوزم و گرم
گرم به دست دل و دیده اختیاری هست
ز بس به دامنم از چهره خون ناب رود
نهان به دیده تو گوئی که جویباری هست
نه بر سراغ من از کاروانیان اثری است
نه خضر گمشدگان را به من گذاری هست
مران به خواریم ای باغبان ازین گلشن
خود آگهی که به هر جا گلی است خاری هوس
هر آن صدف که به دست آیدت به سنگ مزین
بسا بود که در آن درّ شاهواری هست
ز گنج صومعه و خانقہ چه می جوئی
بیا به میکده کآنجا می و نگاری هست
همیشه در چمن و باغ سبزه می ندمد
به سیر سبزه رو اکنون که نوبهاری هست
چه میکنی ز گلستان کناره ای بلبل
به عمر یکشبه گل چه اعتباری هست
تو هم پری بگشا ای خجسته مرغ سحر
کنون که فاخته و قمری و هزاری هست
نه دهر را به نکوئی درست پیمانی است
نه چرخ را به وفا عهد استواری هست
به روز نیک به یاد آر تیره روزان را
که در نهایت هر صبح، شام تاری هست
نشاید آن که به خواری پیاده ره سپرد
پیاده ای که به همراه او سواری هست
حو در کمند تو گشتم اسیر، دانستم
که در خم سر زلف تو گیر و داری هست
گمان نداشتم اصلاً" به وقت آزادی

که دام و دانه و صیاد جانشکاری هست
ز لطف در قفسم سبز شاخکی فکنید
که در دلم هوی سبز شاخساری هست
نسیم صبحدم آشفته میوزد پروین
مگر به دوست پیامی ز دوستاری هست

غزل (۲):

ترسم که تا سیه شب هجران سحر شود
جان به لب رسیده ام از تن به در شود
گریم ز درد و یار جفا بیشتر کند
نالم ز رنج و ناله من بی اثر شود
در خون خویش بال و پر آهسته میزنم
کز خون معباد دامن صیاد تر شود
زان عارض چو آتش وزان خال چون سپند
هر لحظه آتش دل من بیشتر شود
در بحر عشق چاره میسر نشد مرا
هنگام آن رسید که آبم به سر شود
غم گشته ام روم ز که جویم سراغ خویش
از خود که دیده ای که جو من بی خبر شود؟
رفتی ز دست و رهرو کوی بلا شدی
ای نو سفر دلم، سفرت بی خطر شود
قصد کمان ابروی تو گر هلاک ما است
تیر آن چنان بزن که به دل کارگر شود
میرم بدان امید که بر من گذر کنی
روزی اگر گذارت از این ره، گذر شود
یکسو کن از رخ، آن سر زلف دراز را
بگذار تا که قصه ما مختصر شود
از ترک تازی مگسی ای شکر فروش
شکرستان حسن تو کی بی شکر شود
می خور غم نیامده فردا چه می خوری
هرچ آن شود به حکم قضا و قدر شود

خیز ای پسر که مادر ایام را بسی
 باید درنگ تا یسری چون پدر شود
 بسیار روزگار کند صر باغبان
 تا خُرد شاخکی ، شجری بارور شود
 چندین هزار سال خورد کوه خون دل
 تا سنگ ریزه‌ای به درونش گهر شود
 فرصت‌شمار عمر که این مرغ نیکفحال
 ناگه ز سنگ‌حادثه بی‌بال و پر شود
 اکنون بکوش کاین ره بی‌اعتبار را
 آسوده بسپری چو زمان سفر شود
 در آستان عاطفت پیر می‌فروش
 ای بس گدا که خسرو زرین کمر شود
 خستی ز سقف میکده هرگز نیوفتد
 گر صدهزار صومعه زبر و زبر شود
 مگذار بر تو شیرو گیتی فسون دمد
 میسند شاخ زندگیت بی‌ثمر شود
 از تیشه و تبر شنود ماجرای خویش
 فرجام آن درخت که بی‌برگ و بر شود
 مفتون چنان مشو که درین تیره خاکدان
 قدر تو بست و چشم تو کوتاه‌نظر شود
 ایام عمر و موسم گل پنج روزه است
 گل از دمی و عمر ز خوابی هدر شود
 پروین چو روزگار کسی را نشانه کرد
 بی‌حامل است کوه گر آنجا سپر شود

" بزوین "

گنجہ قورخوسو

یاری گنجہ دیر...
اوزاقدان اوزاغا
ایتلر هۆره رکن
داها آیری بیر سس
قولغا گلیر.
شهر دووارلاریندان قورخو تۆکولور
آدامین قورخودان بئلی بۆکولور.
اوزاق چۆلدرده
قارانلیق یئرده
جانا وار
سۆرو ایجره قوناق گئده رکن
بیر نچه آلا گۆز
قۇز و سۆکولور.
بايقوش اوولدا ییر
سرین تر آخیر
کۆره گه آلتینما، الیمین ایجره،
آیاقدا طاقت قالمیر چۆله چیخماغا
یوخو قاجیر گۆزدن
اورهک جیرپینیر...
یاری گنجہ دیر
اشولر ایشیق سیز
قابیلار باغلی دیر
گۆزلەر ده ایسه
دۇنگه لر قورخولو
کوجه داریسقال
یارانیر تهلۆکه
آی توتقونلاشیر...
یاری گنجہ دیر
دان اوزاقدادیرا

توجه :

- ۱- اداره مجله در اصلاح و حذف مقالات وارده مختار است.
- ۲- مقالات وارده هرگز برگشت داده نمی شود.
- ۳- هرگونه مسئولیت مقالاتیکه با امضای نویسندگانشان در مجله چاپ می شود به خود نویسندگان است و چاپ آنها الزاماً دلیل تأیید مجله نیست.

وارلیق

اطلاعیه

از مشترکین محترم مجله که حق آبونمان امسال را نپرداخته اند خواهشمند است مبلغ ۸۰۰ تومان حق آبونمان یکساله را به آدرس : تهران بانک ملی ایران شعبه داریوش خیابان بهار حساب شماره ۴۱۶۳ دکتر جواد هیئت واریز و قبض آنرا به آدرس مجله ارسال نمایند تا در ارسال مجله وقفه ای پیدا نشود.

ضمناً بعلت گرانی کاغذ، چاپ و هزینه پست حق آبونمان در سال ۱۳۷۵ ده هزار ریال خواهد بود. از مشترکین عزیز خواهشمند است هرچه زودتر حق اشتراك سال ۱۳۷۵ را نیز واریز نمایند. وارلیق

VARLIQ

PERSIAN AND TURKISH
JOURNAL

17-th. Year No. 98-3,

1995 Oct. Nov. Dec.

Add : 151, Nord Felestin Ave.

Dr. Javad Heyet

Tehran - Iran

Tel: (021) 6466366

وارلیق

مجله فرهنگی ، ادبی ، هنری

به زبانهای فارسی و ترکی

صاحب امتیاز و مدیر مسئول :

دکتر جواد هیئت

تهران: خیابان فلسطین شمالی پلاک ۱۵۱

تلفن : ۶۴۶۶۳۶۶

چاپ : شرکت چاپ خواجه

خیابان فردوسی جنوبی ، کوچه خندان